HAZİRAN
TEMMUZ
8
1992

DEVRİM

AYLIK SOSYALİST DERGİ

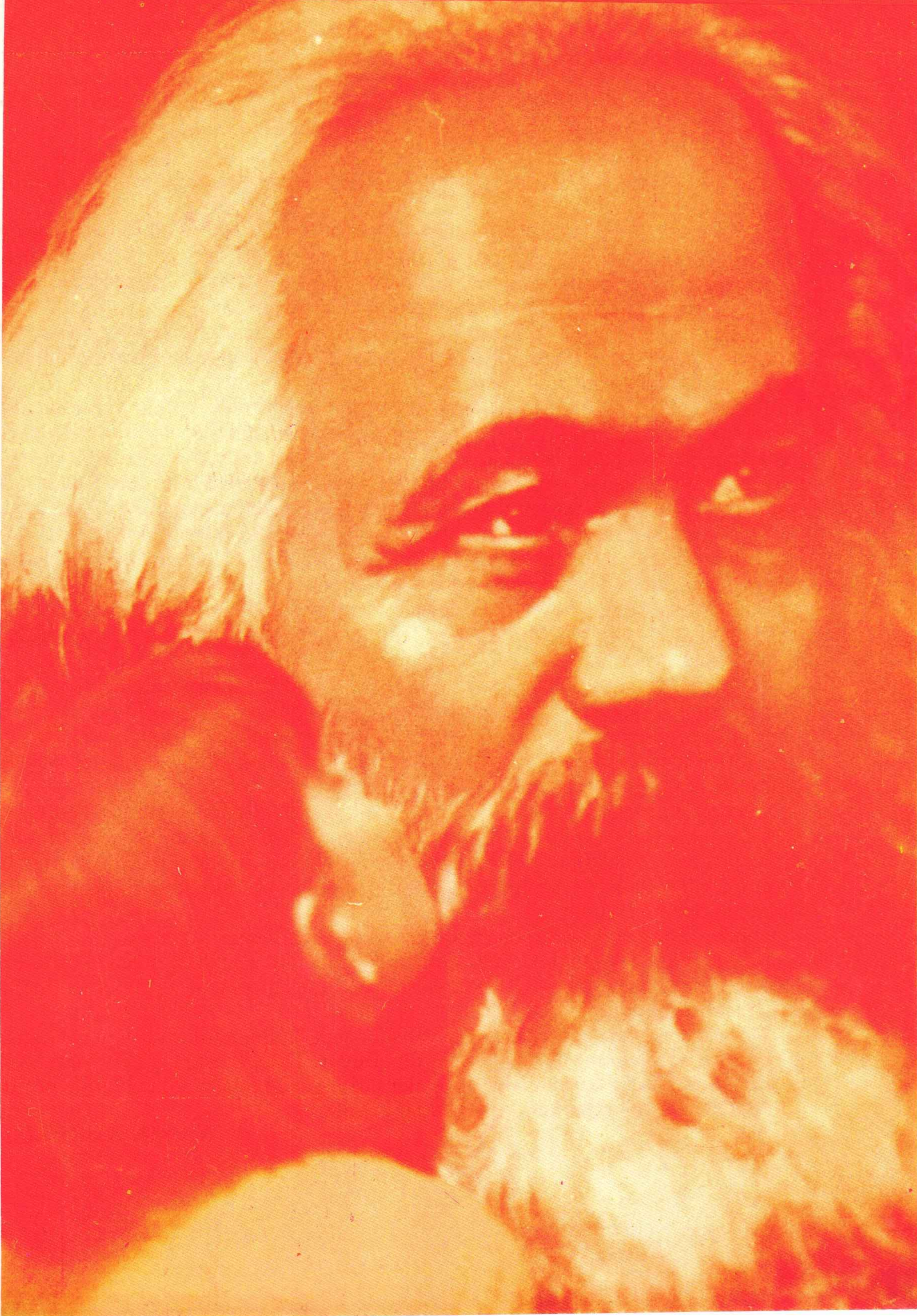
Bir Grup Sanatçıdan Çağrı ve:
SANAT HAREKETİ İÇİN TEBLİĞ

TÜRKİYE SOLU - 2 / Haluk Yurtsever

SİYASET BOŞLUĞU VE SİYASET / Mesut Hastürk

TÜRKİYE EKONOMİSİNE BİR BAKIŞ / Esin Irmak

BİRLİKTE YÜRÜYÜŞ / M. Göğen

AKILLARDAKİ SOKAKLARDAN S OKAKTAKİ AKILLARA

Türkiye burjuvazisi, egemenlik biçiminin yönetim şekillerinden biri olan burjuva demokratik koşulları hazırlamakta aciz kalıyor. Bu Türkiye burjuvazisine özgü bir acizlik değildir gerçekte, bu burjuva demokratik çağının çoktan sona ermesinin sürekli kanıtlarından biridir.

Sözkonusu acizlik tarihseldir ve Türkiye özgülünde, Kürt halkının devrimci kurtuluş mücadelesi ile Türkiye işçi sınıfı ve emekçilerinin hak ve özgürlük mücadeleleri karşısında kendi karanlığına mahkumiyetini kaçınılmaz kılıyor.

Türkiye egemenleri bu ulusal ve sınıfsal çelişki ve çatışma dinamiklerinin yarattığı gerilimin bir özelliği olarak tekelci polis devleti örgütlendirmesini yoğunlaştırıp, terörize oluyor.

Devlet terörü ve demokrasi ikilisinin madalyonun iki yüzü olduğu burjuva demokratik diktasında, devlet örgütlendirilmesi de bu iki özelliğe göre düzenleniyor. Askeri, yarı askeri, polisiye, gerici terör odakları ve uluslarası kapitalizmin ve sermaye çevrelerinin beslediği uluslararası terör örgütleriyle işbirliği.

Kontr-Gerilla ve Hizbul-Kontra bu ilişkilerin bir biçimini gösteriyor. Son günlerde onlarca karanlık diye ifade edilen katliam ve cinayetin gerçekleştirilmesinin ardında illegal devlet vardır.

Yarı illegal özellik gösteren legal devlet ise; resmi polis, ordu kurumları ve sivil kurumları aracılığı ile de, egemen düzenin bel bağladığı terörcü illegal devlet örgütlenmesinin üstünü örtüyor. Üstünü örtme işi ise tekelci sermayenin basın-yayın kuruluşları ve siyasi partileri tarafından, yani demokratörler tarafından gerçekleştiriliyor. Bu büyük tezgahın içinde günübirlik cinayetler karanlığa gömülüyor.

Süleyman Demirel, burjuva politikacılar içinde Eylül faşizmi deneyimini de siyasi jargonuna katarak gelişmiş en büyük Demokratördür. Bu konuda Özal ile yarışan Demirel, İnönü'yü de yedeklemiştir. Devletin bütün cinayetlerinin sorumlusudur.

Egemen sınıfları ve yöneticileri ile T.C devleti, toplumsal örgütlenmesini şiddete içermiştir. Şiddet ile karekterize olan toplumsal örgütlenme biçimi çaresizliğin de en büyük göstergesi oluyor.

Türkiye işçi sınıfı örgütlü şiddet karşısında yeniden savaşkan gücünü örgütlemek ve toplum için tarihsel gericilik özelliğini pekiştirmeye başlayan bu ilkel sömürü düzenini ve şiddet örgütlenmesini yerle bir etmek zorundadır. Bunun için Türkiye işçi sınıfının öncülük bilincini kazanması ve toplumsal öncülüğünü yerine getirecek ideolojik-siyasi toplumsal mücadelesini yükseltmesi gerekiyor.

Sivile asker, askere sivil elbise giydirerek demokratikleşen burjuva idaresi bu konudaki maskesini de düşürdü. Cinayet örgütlenmesine dönüşen idarenin, bütün seçim propagandasını oluşturan "Demokrasi Paketleri" nin içinden çürük yumurta çıktı. Yasa önerileri halkı ve işçileri oyalamak için koalisyon hükümetinin ömrü süresince sürüncemede bırakılıyor.

Sonra ? Sonrası da belli, bu oyun bozulmayı bekliyor...

Bugün güçleri yoğunlaştırma, sınıfsal örgütlenme ve siyasal mücadelesini toplumsal öncülüğe yükseltme ve insanca bir toplumsal yaşam örgütlemek hepimizin yaşamsal sorunudur.

Dünyada işçiler, emekçiler, sosyalistler hala komünizmin peşinde olduğunu her geçen gün yenilenen yüksek sesiyle duyuruyor. Üstelik emperyalist metropoller ve çözülen SSCB'deki komünistler ve işçiler tarihi yeniden kazanma yolunda ilerliyor.

Akıllardaki sokaklardan, sokaklardaki akıllara...

YAYIN KURULU

ETKİ Yayınevi Adına
Sahibi ve Yazıişleri Müdürü
Mesut HASTÜRK

Yönetim Yeri:
Gençtürk Cad. Çukurçeşme Sk.
No. 18 Kat 2 Laleli / İstanbul
Telofon ve Faks: 522 56 29

Gaziantep Temsilciliği
Ahmet ÇALDIRAN
Suburcu Cad. İnceoğlu İşhanı
Kat : 3/85 Gaziantep

Avrupa Temsilciliği
Yüksel ER
Bilser str. 24a 2000 Hamburg 60
Almanya Tel : 040 511 7632

Dizgi: ETKİ
Kapak Düzeni:
Ömer ÜLKENCİLER
Baskı : AYDINLAR Matbaası

Abone Yurtiçi
Yıllık:120.000TL.
Altı Aylık:60.000TL.

Abone Yurtdışı
Almanya Yıllık 70 DM
Fransa Yıllık 150 FF
İngiltere Yıllık 20 ST.

Mesut HASTÜRK
İş Bankası Cağaloğlu Şb.
Hesap No : 370961
İş Bankası Aksaray- İstanbul Şb.
DM Döviz Hes.No: 967 290
Posta Çek No : 666257

DEVRİMDE BU AY

YENİ ADRESİMİZ

Gençtürk Cad. Çukurçeşme Sk.
No: 18 Kat 2 Laleli-İSTANBUL
Telofon ve Faks: 522 56 29
Not ediniz !

"Haziran -Temmuz'da"

Devrim çerçevesinde yapılan işlerin, olanak sınırlılıklarıyla gerçekleştirilen çalışmaların, bir yıl sonunda kendini yenilemeyi gerektirecek kadar ilerlediği ve birlik oluşumu ile daha ileri gidecek noktaya geldiğini belirtmek gerekiyor.

Bir çok tükeniş, daralma ve olgusunun yaşandığı bu zamanlarda Devrim'in bir adım daha ileri atması, önüne yeni hedefler koyması başarıdır.

Devrim'in teknik sorunlarını çözdük, bunu yayınlara yansıtmaya çalışacağız. İyi bir büro ya taşındık, yer sorunumuz da kalmadı. Kadro imkanları gelişiyor, çok önemli bulduğumuz bazı gelişmeler ve gücümüze güç katacak yenileşmeleri gerçekleştireceğiz.

Devrim'in sayfa ve yazı düzeninde de bu gelişmelere bağlı olarak değişmeler olacak. Genel olarak hazırlık dönemi ve çalışmalarımızın bir parçası olan Devrim,bundan sonrası için önemli çıkışları amaçlıyor.

Devrim'e gönderilen yazılar, gerek tartışma ihtiyacı, gerek yazının okunaklı olmaması hallerinde yazarı ile irtibatı gerektiriyor. Yazarların, irtibat sorununu ve okunaklı yazı sorununu dikkate alarak bize yazı göndermelerini rica ediyoruz.

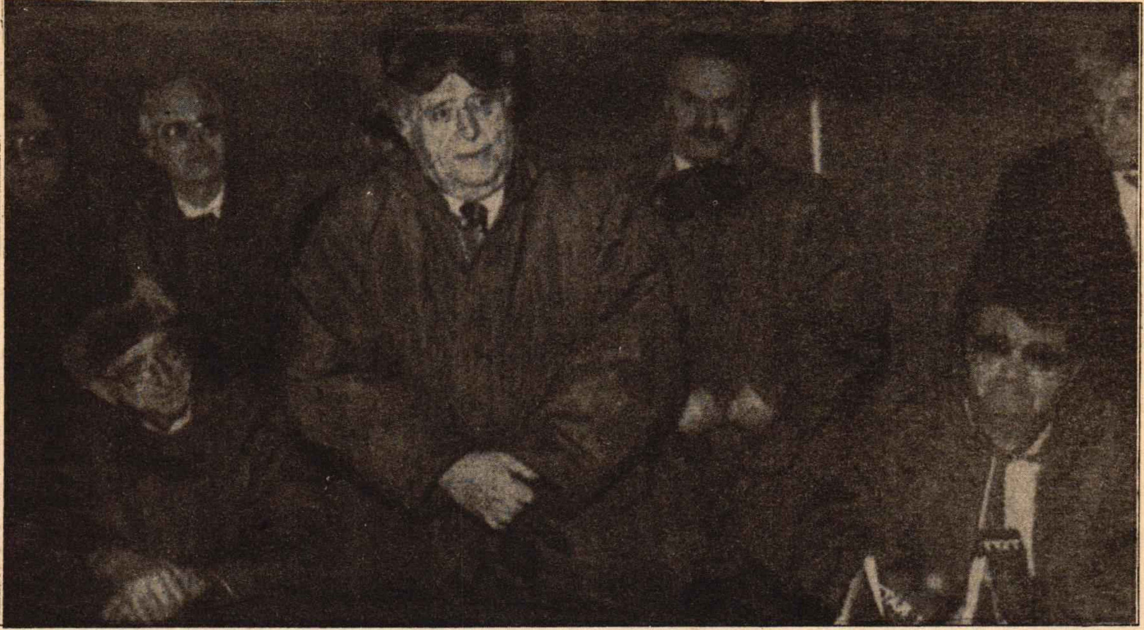
Bizim için her ekim bir dönüşüm ayıdır.

Konsantrasyonumuz yeni adımlara ...
Bütün gücümüzle, birlikte;
Sevgiyle kalın.

Mesut Hastürk

DEMOKRATÖRİZM DEMOKRATÖRLER

Tekelci-Terörcü Polis Devleti uygulamaları halkların, işçi ve emekçilerin, aynı zamanda bölgenin de geleceği açısından büyük yaralar açmaktadır. Kolisyon hükümeti, emperyalist politikaların, terörcü uygulamaların meşrulaştırılmasından başka hiçbir objektif nedene oturmuyor

Türkiye'de yönetimin ve egemenlik biçiminin polis devleti olarak karekterize olduğunu bir çok kez iddia ettik. Kontr-gerilla, hizbullah ve Devlet ilişkisi biliniyor.

Demokratörizm anlamayı kolaylaştıran bir kavram olarak düşünüldü. Burjuvazinin faşizan uygulamaları ile demokratizan propagandası ve biçimlenme isteğini karekterize ediyor.

Batılı kapitalist egemenliklerin ulaştıkları kurumlaşmış örgütlü şiddet düzeyinin simgesi haline gelen polis devleti özelliği, Türkiye burjuvazisi tarafından da gerçekleştirilmek isteniyor. Ancak, Türkiye burjuvazisi açık şiddete daha çok gereksinim duymaktadır, bu yanıyla emperyallerden ayrılıyor.

Daha çok şiddet gereksinimi, burjuvazinin tarihsel yönetim mirasları ile geleneksele kullanma gericiliği, sömürdüğü sınıfa yönelik düşmanlığı ve Kürt halkının özgürlük mücadelesinin burjuva egemenliği sorgular duruma gelmesinin yarattığı korkuyla da besleniyor.

Tüm bu özellikler Türkiye egemenlerinin yönetim biçimlerinin niteliklerini de ortaya koyuyor. Devletin yönetim pratiğinin adı Terörcü Polis Devleti oluyor. Devlet adına sorumlu kişi ve kuruluşların çoğu illegal çalışıyor ya da sermayenin illegal terör örgütleri ile işbirliği yapıyor.

Bu karanlık işbirliği Devlet'in kilit noktalarında bulunan ve emperyalist devletlerin asker-sivil siyasi ve askeri örgütleri ile işbirliği yapan deneyimli asker ve bürokratları aracılığı ile yürütülüyor.

Türkiye'de devlet illegal olarak örgütlenişi üzerinde ayakta durmaya çalışıyor.

KÜRDİSTAN'DA SAVAŞ

Kürt halkı bir tarih yazmıştır.

Tarihinin en onurlu sayfalarını açmış, ulusal uyanış ve devrimci kurtuluş dinamikleri ile özgürlüğü sımsıcak hisseder hale gelmiştir. Savaşın bir bölümü artık kazınılmış ve geri dönülmez bir realite zemini yaratılmıştır.

Türk halkının 1. Emperyalist Paylaşım Savaşı dönemindeki uyanışını, özgürlük tutkusunu törpüleyen ve kısa zamanda başka bir ulusun asimile edilmesine yol açan emperyalist

politilara gütmeye başlayan Mustafa Kemal ve temsilcisi olduğu burjuvazinin yarattığı gerici bir tarihin yükü altındadır. Türk halkının bu yükten kurtulmasının belki de tek yolu, Kürt özgürlüğünü tanımak ve ona destek olmaktır.

İki ulusal kimlik arasında böyle nesnel ve tarihsel bir bağıntı varken ve bu bağıntı iki halkın; bu topraklardaki tüm halk ve sınıflarının ortak düşmanı olan, bölgeye savaş, acı ve sömürü taşıyıcılığı yapan Türkiye burjuvazisinin düzeninin bozulması için bir başka tarihsel ve nesnel bağı daha vardır. Sınıfsal kurtuluş ve toplumsal özgürlük.

Demokratörizm deyimi, burjuva egemenliğin iktidar biçimlerinden ikisini ortalıyor.Demokrasi ve terör. Bunun tipik biçimini açığa vuran ise DYP-SHP hükümeti.

Kürt emekçi yoksulları Türkiye kapitalizminin arka bahçesinde eziliyor. Kürdistan'da yaşayan halkın GSMH'daki payı batıya göre 1/3 oranında daha azdır.

Türk ve Kürt işçilerin kurtuluşu ve iki halkın komünizme yürüyüşü bu nesnel bağların ortak sonucu olacaktır. İşte Türkiye egemenlerinin bütün politikalarını inşaa ettiği gerçek budur.

Türkiye burjuvazisi taşeronu olduğu dünya katili ABD'nin desteği ile bölgede terör estirmeye devam ediyor. Demirel, seçim dönemi yutturmacası olan değiştiği imajını çok çabuk yitirdi. Demirel emperyalizmin yeminli demagogudur. Nitekim koalisyon hükümetinin kurulduğu günlerde bir zamanlar karşı olduğunu iddia ettiği ve son kez süresini uzatmayı vaat ettiği Çekiç Güç'ü Kürt halkının başı üzerinde tutmaya devam ediyor.

Devletin resmi ağızları Kürt realitesini tanıdı, bunu kanıtlamak istercesine aynı günlerde Newroz kutlamaları sırasında kadın, yaşlı, çocuk demeden Kürt halkının üzerine saldırıldı. Demokratör Demirel bir kez daha marifetini göstermişti. Sivil halkın katliamı süreci hızlanarak sürdü ve artık günlük olaylardan sayılacak denli olağanlaştı.

Egemenler realite tanıma yarışında iken onların askerleri boş durmuyordu. Genel Kurmay başkanı Güreş'te, bölgede adı konmamış bir savaş yürütüldüğünü ima yoluyla itaf ediyordu.

Hiçbir savaş kuralına uymadan yürütülen saldırılarda tamamen yoketme ve sindirme yolu seçiliyordu. En son Şemdinli ve civar köylere savaş uçakları bomba yağdırdı. Ölen çocukların, kadınlığına jop sokularak çocuğu düşürülen kadınların yok edildiği görüntüler, T.C'nin hiçbir ilke ve kural tanımaksızın sürdürdüğü savaşın vahşi yansımalarından bazıları sadece.

Koalisyon hükümetinin ağzına sakız demokrasi haksız bir beklenti yaratmıştı. Biraz da bu bekleninin güdülemesi ile hak arayışına çıkan mumur sendikaları temsilcileri Ankara'da polis devletinin azgın yüzüyle karşılaşıyordu. İş Güvencesi Yasa Taslağını hazırlayan Moğoltay, yaptığından pişman bir biçimde köşe bucak kaçmaya başlıyordu. Gerçekte hazırlanan yasa hiç de Türkiye kapitalistleri aleyhine değildi, hatta çalışma düzeninin sömürüye işlerlik kazandırmasında bu yasanan önemli fonksiyonları bile olacaktı. TÜSİAD adlı sömürgenler örgütünün yoğun tepkisini çeken yasaya gönderme yapmak amacıyla gerçekleştirilen yürüyüş eylemini polis dayakla karşıladı.

İstanbul'da belediye işçileri günlerdir toplu sözleşme masasında süründürülüyor.33.000 işçinin uyarı eylemleri de bir sonuç getirmiyordu. Belediye işçileri altmış günlük bir süre içinde grev kararını uygulama kararı alarak beklemeye geçmiş durumda. Diğer yandan TİGEM işçilerin aldığı grev kararı devlet tarafından sürekli engelleniyor.

SINIF DÜŞMANLIĞININ ÖTEKİ YÜZÜ DE SAHTECİLİKTİR

Burjuvazinin parlamentosunda, bakanlıklarında, bunlara bağlı devlet kurum ve kuruluşlarında önü sonu belli olmayan bir sahtecilik furyasıdır gidiyor. Bu sayımızda BCCI'nın etrafında dönen finansal ve politik oyunları konu alan bir çeviri yazısı bulacaksınız. Bu yazı, BCCI (Uluslararası Ticaret ve Kredi Bankası) özelinde patlak veren, dünyanın büyük tekelleri ve emperyalist devletlerinin de içinde olduğu bir büyük skandal inceleniyor. Ancak, BCCI, tüm tekelci düzenin hemen her düzeyde yaptığı ve karekteristik bir özelliği olan sahtecilik liberalizmin felsefesinde özlü olarak ifadesini buluyor zaten. Bu anlamda ipin ucu kaçınca BCCI kurban seçiliyor ve ona yüklenilerek sistem günahlarını örtmeyi umuyor. BCCI örneği Türkiye egemen sisteminin daha laçka ve yüzsüz niteliği ile bu topraklarda sık sık ratlanan bir olgudur.

Tüm devlet bankaları içine alan pislik, Töbank'ın para yok eden fareleri, Emlakbank'ın batık kredileri, dolandırıcılık ve yolsuzluklar hem holdinglerin hem de onların içiçe olduğu devlet yönetiminin içine işlemiş durumda.

Sahtekarlık ve sahtecilik burada kalmıyor, doğal seyrini izliyor ve tüm burjuva örgütlenmenin hücrelerine nüfuz ediyor. TTK'dan, PTT'ye, TRT'den Denizer gibi bir sendika başkanına kadar.

Bu da yeterli değil. En son örnekler daha çarpıcı. Hükümet, Kürt halkını kıyıma uğratmanın askeri koşullarını sürdürmek anlamına gelen Olağanüstü Hal Yönetimini dört ay daha uzatmak için Meclise sunduğu belgeyi sahte düzenliyor, Kültür Bakanı Fikri Sağlar, imzasının taklit edildiğini ve bu nedenle değiştirdiğini açıklıyor, Cavit Çağlar hakkında ve-

rilen gensoru oylamasında DYP'de ANAP'ta sahte oy kullanıyor. Özal, KEİB zirvesini terk ediyor. Moğoltay memurların polis tarafından dövülmesini iyi niyetle karşılıyor. İç İşleri bakanı her gittiği yerde önce ağlıyor, sonra Türkiye'de içişleri kurallarını ilkel hukuk kurallarına dönüştüren açıklamalarla generalleri tozda dumanda bırakıyor. Anadolu liseleri sınavında büyük bir yolsuzluk dönerken, Meclisteki İnsan Hakları Komisyonu üyeleri, komisyon toplantılarına katılmadıkları için komisyon M.Aşık'a kalıyor. Zaten bu komisyonun işi utanç örtmektir.

Devlet mekanizması, idarecileri, ekonomik ve yasal kuruluş ve mercileri baştan ayağı yalan, talan ve sahtecilik içinde.

TAKE OFF MU FO DEPAR MI?

Her ikisi de havacılık deyimidir. Take off, uçağın yerden havaya yükseliş sürecini kapsayan hareketine denir. Burjuva iktisatçılar bu deyimi iktisada taşıdılar, büyümekte olan kapitalist ülkeleri ifade etmesi için kulanıyorlar. Türki-ye'de, 12 Eylül faşizmi'nden sonra sıkça kullanıldı bu deyim.

Eylül faşistleri, Take Off'u gerçekleştirmek için önce uçaktakileri katletti. Bir türlü gerçekleştiremedikleri uçuşu önce Özal patentli pembe balonlarla uçurmaya kalktılar, sonra balon giderek sönmeye başlayınca Demokratör Demirel sahneye çıktı deneyimli hostes olarak. Demirel'de balonu demokrasi gazıyla doldurdu. DYP-SHP ve Az MÇP terkibindeki bu gazın uçağı kaldıracağı yanılsaması yayıldı birden. Koalisyon hükümeti, başka deyişle hükümet koalisyonun, henüz beş aylık sürecini yaşamadan balonu söndü. Hükümet koalisyonu döneminde Eylülist ANAP Hükümeti dönemindekini ikiye katlayan gericilik uygulamaları yapılmaya başlandı.

İzmir İktisat Kongresi tam bir çaresizlikle sona erdi. Bu da yetmedi Sömürgenler örgütü TÜSİAD hükümete doğrudan müdahele etmeye başladı. Demirel, TÜSİAD'ı sır vermekle suçlarcasına öfkesini belli etti.

Burjuva iktisatçıların iktisada taşıdıkları Take Off'un karşıt anlamını veren Fo Depar gerçekleşmeye başlamıştı.

Aylar geçti, aylar geçmeyi sürdürdü, burjuva yönetimine Demokratörizm bile diyemez duruma gelindi.En açık anlamıyla Terörist bir yönetim vardı karşımızda. Sonuçta Demokrat olan yasaların çoğu delindi.

Sosyal Demokratlar ve kuyrukçuları da hükümete bel bağlamanın geç uykusundan uyanacağa benzemiyor. Devletin terörcü polisiye örgütlenmesinin üstünü örtmek için gerekli demokrasi illizyonunu üretmeye yarıyorlar. Sınıf sendikacılığından, hak mücadelelerinin gerilemesi ve hükümet uygulamaları çerçevesinde tüketilmesini sağlıyorlar. Tarihsel gericilik işlevlerini eksiksiz yerine getirirken, herhangi bir kasları kıpırdamıyor.

Onlar da fo depar yapan Türkiye kapitalizminin uçağı içindedirler.

T.C. NAZİ İŞBİRLİĞİ

Türkiye burjuvazisinin geçmişi de iğrençliklerle dolu. Mustafa Kemal'in, Suphiler'i katlettirmesi ile başlıyor burjuvazinin iğrençliği ve doruklarından biri olan Nazilerle işbirliğine geliyor.

1943-46 yılları arası, Alman faşist yönetimi ile gizli anlaşmalar yapan ve meşhur krom satışını gerçekleştiren burjuvazi iktidarı, çoğunluğu Musevi olan insanlarımızı Nazi kapmlarına gönderip fırınlarda yakılmalarını sağlıyor.

Nokta dergisinin araştırması ile belgelenen olay, Bab-ı Burjuvali basını tarafından sulandırılmaya başladı. T.C Dışişleri Bakanlığı konu hakkında hiçbir resmi ya da gayri resmi açıklama yapmaz ve arşivlerin açılmasına izin vermezken, burjuva basın, Dışişleri'nin yapması gerekenden önce bir savunmaya ve sulandırmaya girişti.

Olayın gerçek olup olmadığı tartışılmayacak denli açık, tartışılan konu bu olayda T.C'nin sorumluluğu.! Oysa araştırmadan çıkan bulgular, Nazi kamplarındaki fırınlara gönderilen bu insanların, İstanbul-Brüksel hattından iletildiği ve tutuklu olarak getirildiği de belgeleniyor.

Dışişleri Bakanlığı'ndan ve bakan Çetin'den henüz ses çıkmış değil. Musa Anter, Çetin ailesini çok iyi tanıyor. Anter açıkça Çetin'in babasının taşeronluk yaptığı katliamları ve ailenin hainliğini belgelemişti. Çetin, Kürt düşmanlığının yayında bu tarihsel ayıbı da babasının yolundan giderek örtmeye mi çalışıyor?

Nokta dergisi adına araştırmayı gerçekleştiren Ramise Hazer, karşılaştığı adi insan pazarlığı karşısında şaşkına dönüyor. Hazer, kırk ciltlik belgeden yalnızca bir kaçını inceleyebildiklerini belirtiyor. Türkiye egemenlerinin gericiliğini tarih sayfalarından biri daha öğretiyor ve bu gerici düzenin tahakkümünün bölge halkları ve sömürülenlerinin önünde hesap vermesini istiyoruz.

Devlet arşivleri, MİT arşivleri, daha hangi katliamları, insan pazarlıklarını, hangi yakma, yok etme ve işkence olaylarını gizliyor açığa çıkmasını istiyoruz.

BEKARET KONTROLU İĞRENÇLİĞİNE SON

Son bir ay içinde bekaret kontrolüne zorlandığı için intihar eden genç kızlardan ikisi öldü

Türkiye'ye egemen sınıf, egemen toplumsal kültür ve ideolojinin üstüne oturmuş, kendini bu malzeme ile yaşatabiliyor. Böylece, hayvanlar aleminin tasarlanmış kötülüklerini toplumsal hayata taşıyor. Geleneksel kültür ve değer dedikleri olgu da bundan bağımsız değil.

Burjuvazi geri kültür ve ideolojik mirasa sahip çıkmakla yetinmiyor, bunları realize ederek toplumun ve sınıfların geleceğini karartıyor.

Kadının cariyelikten pazar malı olmaya doğru gelişen serüveninin hem mirascısı hem sürdürücüsü olan egemen toplumsal kültür ve ideoloji ile bunun sürdürücüsü iki yüzlü burjuvazi, kadın cinsin aşağılandığı bir toplumsal düzenin de sahibidir.

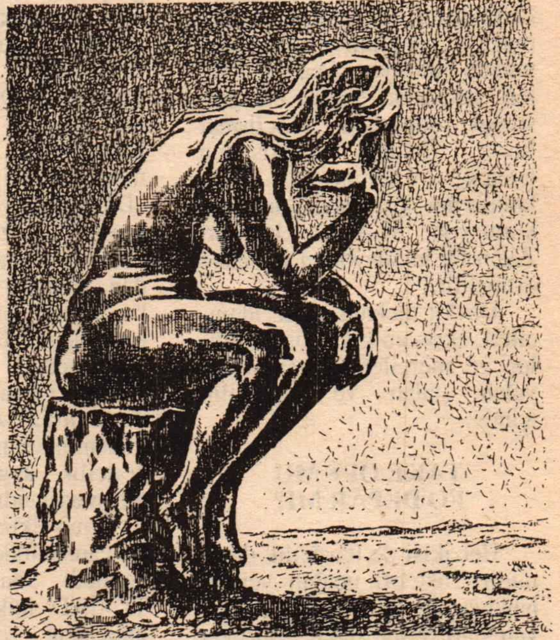
Bir kadın için, herhangi bir bedensel özellikten öte bir anlamı olmayan kızlık zarı, mülkiyetçi ve metacı toplumlarda mülkiyet-değer kategorisi olarak işlem görmüyor. Bu ticari mantığı, toplumsal örf ve adetler ile bir çok gerici yasa hükmüne dayanak muşrulaştıran egemenlik biçimi, kızlık zarı 'nı kadınların boyunduruğu durumuna getiriyor. Cins baskısı ve sömürüsünün araçlarından biri olan kızlık zarı, toplumsal gericiliğin de en önemli göstergelerinden biri haline geliyor. Türkiye'de yaşayan kadın cins, bu akıl dışı ahlaki ve ticari değer metaı nedeniyle yaşamlarına son veriyor ya da önü alınmaz bunalım ve şiddet olaylarına maruz kalıyor.

Son zamanlarda açığa çıkmışlığı ile dikkat çekebilen bir çok intihar eyleminin altında yatan bekaret kontrolu olayı, toplumsal gericiliğin örgütlendiği İmam Hatip Liseleri'nden başlayarak, imam hatip kafalı okul ya da otel yöneticilerine değin uzanan beyinsizler zincirinin uygulamaları olarak günlük yaşamın içinde yer alıyor.

Bu uygulamaların tipik odaklarından biri de devletin polis örgütüdür. Karakollarda kadın cinsi aşağılayan ve bedenine tacize yönelik uygulamalar biliniyor, bu uygulamalar ölmüş kadın cesedinde ya da sıradan bir gözaltı olayına kadar bekaret kontrolu zorlanıyor. Bekaret sorunu, geri toplumsal kültür ve ideolojinin geçmişteki kökleri ile daha yaygın inanç biçimleri ürettiği ve taşıdığı toplunun ezilen- sömürülen sınıflarının yaşamında daha büyük bir yer kaplıyor. Egemen düzen, ezilen ve sömürülen insanların hem ürettikleri hem de sahip olduklarını pazarda metaya dönüştürüp tüketim konusu yaparken, hem de geri toplumsal inanç biçimlerinin varlığını sürdürmesi için özel bir çaba harcıyor.

Ortaya çıkan çifte standart olayı sürekli yanılsama üretmeye elverişli bir zemin hazırlıyor.

Egemen sınıf için bir ticaret ve zevk aracı

özelliği taşıyan cins'e ait özellikler, geri inanç ve bilinç biçimlerine mahkum edilen ezilen ve sömürülenler için çok daha önemli bir değer haline geliyor.

Daha çok ahlaki ve inanca dayalı bir değer gibi görünmesine karşın, kapitalist toplumda meta değerinin de olmasıyla açık ya da gizli biçimde bir ticari mal sıfatı kazanan kızlık zarı, gerçekte erkek egemen burjuva toplumun ilkel zevk ve tatmin konularından birini oluşturuyor.

Emekçi ve işçi sınıfın toplumsal yaşamında gerici kültürel değerlerin etkin olması da kızlık zarı konusunda kadın cinse ve dolaylı olarak diğer cinslere büyük bir baskı mekizması durumuna getirilmesinde rol oynuyor. Sonuçta emekçi ve işçi sınıfı ahlaki, bilimsel ve insani hiçbir ayırdedici özelliği olmayan kızlık zarı konusunda eşiti olan kadın cinsin baskı görmesinde zemin durumuna düşüyor.

Bekaret kontrolu başta olmak üzere kadın cinsi baskıya maruz bırakan tüm toplumsal gerici kültür ve ideoloji ile, bunları meşru bir zemin yaratarak sürdüren ve metaya dönüştüren burjuva egemenlik biçimine karşı, ortak kurtuluş mücadelesinde, ahlaki,ideolojik ve özgürlükçü mücadelenin yürütülmesi gerekiyor.

Tüm kadınlarımız her türlü eşitsizlik ve sömürü ilişkisine karşı örgütlü mücadelede yerini almalıdır.

Özgür GÜNDEM Hoşgeldin

Bab-ı Burjuvali yıllardır tekellerin ve baskıcı aygıtı devletin güdümü altında halka ve halk sınıflarına karşı ikiyüzlü "çifte standart" bir yayın politikası ile yürüyordu. Gazete sayfaları, cinayetlerin üstünü örtüyor, işkence izlerini gizliyor ve egemen ideoloji ile sınıf karşıtlığı içinde emekçilere, emekçi sözcülerine saldırgan bir tutum alıyor, Türk şovenizminin son yıllarda yeniden ısıtılması için özel bir çaba sarfediyordu. Devlet ve tekelci sermayenin çıkarları konusunda, askeri-sivil ve sistemin tüm özel kurumlarının yanında bir basın cephesi oluşturuyordu.

Özgür Gündem, halk düşmanlığı temelinde ve aynı zamanda kendisini bir ticari olgu olarak gören Bab-ı Burjuvali basını dışında ve ondan ayrı, hatta ona karşı bir yayın zeminine oturmayı hedefleyerek çıktı. Özgür GÜNDEM, halkın ve halk sınıflarının "gerçek haber ve yorum" temsilcisi olmayı amaçladığını ilan etti.

Gündem, tamamen insan özverisine bağlı bir çalışma yürütüldüğünü belirtiyor. Bu açıdan Bab-ı Burjuvali'nin pazar, ticaret ve tekelci sermaye-devlet destekleri ile sürdürdükleri yayınların teknik düzeyine ulaşamadıklarını, ancak "temiz" ve "giderek oturan" bir "farklı" gazete oluşturduklarını da ekliyorlar. Yapılacak eleştirileri bu çerçevede ele almanın doğru olacağını düşünüyorlar.

Özgür Gündem, yıllardır sesi soluğu kesik ve üyesi olduğu ulus, sınıf ve toplumsal katmanların sorunlarının, egemen sistemle girdikleri çatışmalar hakkında bilgi, yorum ve haber eksikleri büyük olan ezilenler-sömürülenler cephesinde büyük bir boşluğa oturmuştur. Bunun sorumluluğu göründüğünden daha ağır, gerekliliği daha yakıcıdır. "İyi ses verildiğinde" bu boşlukta oluşmamanın hiçbir nedeni yoktur. Bir kez, aynı boşlukta yer kaplayan otuza yakın siyasi dergi, onbeş günlük çıkan gazeteler, Yeni Ülke, İkibine Doğru, Cumhuriyet gazetesini almayı yeğleyen belli bir potansiyel ve bunun dışında kalan açığa çıkarılması gereken büyük bir halk ve sınıfları potansiyeli, günlük bir özgür-lükçü yayını, hatta bir çok yayının kitlesini oluşturuyor.

Bu kitleyi temsilen ya da bu kitleye hitaben çıkacak, sistem kuralları ve ilişkilerinden büyük ölçüde ve tamamen kopmuş günlük yayın, toplumsal sınıfların tıkalı birçok damarını açacak ve kan dolaşımını hızlandıracak egemen sistemin fütursuzluğuna bir gem vuracaktır. Toplumsal atraksiyon için gerekli bu işlevi yerine getirmeye kalkmak, başlı başına "yeni bir gazetecilik örgütlenmesi ve anlayışını oturtmakla" mümkündür. Bunun dışında bir biçimiyle, ya da eninde sonunda sistem ilişkilerine bilerek ya da bilmeyerek bir eklemlenmeyle sonuçlanabilir.

Özgür Gündem, yeniliği, sorunları, belli bir geleneği oturmamışlığı ve hatta bir kimlik kazanma sorunlarının risklerini büyük ölçüde taşıyan bir oluşumum sürecini atlatmak gerekmiyor.

Gündem yalnızca Bab-ı Burjuvali dışında olmanın tekelci-devletçi basın sektörünün dışında kalmak değil, aynı zamanda devlet ve kurumlarının baskısında olmak gibi bir yeri seçtiğini, dolayısıyla yapılan işin tüm olarak egemen ilişkilerin dışında ve karşısında bir anlam kazandığını bilerek, demokratik yanılsamalar üretmeyerek, hem kendine hem okuruna yönelik bir yayın ve yayın örgütlenmesi içinde olmalıdır.

İlk bir-birbuçuk aylık yayınında Gündem'in birçok yanlış ve eksiği vardı. Bu yetersizlikler normaldir. Eleştirmek için henüz erken buluyoruz. Şu anda tek ve ilk olduğunu biliyoruz.İyi bir gazete için çabaladıklarını canla-başla çalıştıklarının farkındayız. Bir gazete çok zengin bilgi kaynaklarıyla beslenmelidir. Ezilenlerin kulağı gözü olmalıdır. Dergimiz okuyucuları devrimci demokrat ve bütün sosyalistler, gündemi sürekli almalıdır. Çevresine okutmalıdır.

Alıp okumak yetmez bulunduğu fabrika okulda, mahallesinde sokağında olup biten haberleri telefonla, faksla olmadı mektupla Gündem'e göndermelidir. Gazetenin böyle bir istekte bulunmasına gerek yok, böyle bir çaba bizler taraından başlatılabilir.

Gündem ezilenlerin, horgörülenlerin, haksızlıklara karşı çıkan ve güzel bir dünya isteyenlerin yanında yayınını sürdürdükçe, bu ışığı tutarız. Bu ışığı yaşatırız.

GÜNDEM İLK ŞEHİDİNİ VERDİ

Yeni Ülke ve Gündem Batman muhabiri Hafız Akdemir katledildi. Hizbullah ve Kontralarca öldürülen Hafız'ın katilleri bulunamıyor. Hafız'ın cenazesi bütün çabalara rağmen olay olur korkusuyla törenle kaldırılmadı. Hizbulkontralarca devrimcilerin gazetecilerin öldürülmesi olay olmuyor da, cenaze töreninde olay çıkacakmış. Bu kadar korkaklık olmaz. Dirisinden korkup katlediyorsunuz, ölüsünden korkup cenaze töreni yaptırmıyorsunuz.

Yüreklerine korku salındığı ve bu korkunun giderek büyüdüğü anlaşılıyor. Korkulabilir insanlık hali, tavsiyemiz korkuyu belli etmeyin, korktukça üzerinize gelinecektir. Korktukça daha çok korkacaksınız.

Bir devrimciyi daha yitirdik, yürüyüş devam edecektir. Başımız sağolsun.

SÜREKLİLİK VE KOPUŞ-6

Dünden bugüne Türkiye solu-2

HALUK YURTSEVER

TİP'in ideolojisi ve programı son derece eklektiktir. TİP hiçbir zaman ihtilalci marksist bir parti olmadı.

TİP ideologlarının yazı ve demeçleri, TİP programı ve belgeleri incelendiğinde TİP'in ideolojik çizgisini oluşturan kaynakların çok ve çeşitli olduğu ve bunların arasına belirgin bir marksist-leninist damarın bulunmadığı görülecektir.

Neydi bunlar?

Bir: SBKP ve SBKP merkezli komünist hareketten "Barış içinde yan yana yaşama", "Barışçıl geçiş", "Kapitalist olmayan kalkınma yolu tezleri alınmış, "konverjans" teorisi diye bilinen sosyalizmle kapitalizmin bir noktada birleşeceği ya da buluşacağı tezleri bile TİP içinde taraftar bulabilmiştir.

TİP'in, "ihtilalci olmayan-barışçı" ve "kapitalist olmayan-kalkınmacı" sosyalizm anlayışı o dönemde, dünyanın her yerinde revaçta olan uluslararası tezlerin yansımasıydı.

İki: Özünde sosyal-demokrat olan Fransız ve Anglo-sakson radikalizmi ve Amerikan sosyolojisi de TİP ideologlarının, onlar kanalıyla da TİP'in ideolojik kaynakları arasında yer aldılar.

Üç: TİP hem kemalizmden, hem de Türk burjuva demokrat hareketine aşırı tepkiden kaynaklanan "asya tipi üretim tarzı", "Doğucu-İslamcı Halk Cephesi" türünden görüşlerden etkilenmiştir. O kadar ki, bazan aynı kişinin bu konuda iki görüşü birden savunduğu durumlara rastlanmaktadır. Örneğin Aybar, "Atatürkçü dış politika" vb. derken(*) "bir yandan da "ceberrut devlet", "kapıkulu geleneği" vb. sözlerle, Kemalci devlet geleneğine, CHP'ye en çok hücüm eden kişi olabilmiştir.

Dört:Bir de,"Türkiye'ye özgü","güleryüzlü" vb. sosyalizm edebiyatı var. Bu yaklaşımın yalnız Aybar'a maledilmesi çok yaygın ve çok yanlıştır. B.Boran ve Aren'in de aynı yaklaşımları paylaştıklarının onlarca kanıtı var. Bu kesin. Bu özgül sosyalizm anlayışının hangi ihtiyaçlara yanıt verdiğini ise TİP'li bir yazarın söylediklerinden çıkarabiliriz:

"TİP'te, tıkanıklıklar gözle görülür biçimler aldıkça, giderek daha açık biçimde ifade edilen "Türkiye Sosyalizmi", ya da "güler yüzlü sosyalizm" düşüncesinin marksizmin çeşitli ülkelerdeki deneyimlerinin bütünsel bir değerlendirmesinden ve dünyadaki güncel teorik tartışmalardan yola çıkarak oluşturulmuş bir öneri olduğunu söylemek hayli zordur. Bu çizginin oluşumunda Türkiye'deki sınırlı demokratik ortam içinde anti-Sovyetizmin ve anti-komünizmin solcuları sosyalist ülkelerdeki model olan ayrılıklarını vurgulamaya zorlaması ve milliyetçiliğin "biz bize benzeriz"ci orjinal olma çabası belirleyici rol oynamıştır. (1)

TİP programına gelince. Taslağı Mehmet Ali Aybar ve Behice Boran tarafından yazılan, çeşitli eleştiri ve görüşler alındıktan, Parti Etüd ve Araştırma Bürosu'nda son biçim verildikten sora, 10 Şubat 1964'te toplanan TİP 1.Büyük Kongre'sinde kabul edilen ve 1971'deki kapatılışına kadar TİP'in geçerli programı olan TİP programında "kapitalist kalkınma yolu" dışında herhangi bir

---

(*) Şu iki alıntı M.Ali Aybar'ın Kemalizme ilişkin düşünce ve tutumunu açıkça ortaya koyuyor:

"TİP Atatürkçülükten hareket eden ve ilhamını günümüz gerçeklerinden aldığı için Atatürkçülüğü de kalıplaştırmaktan kurtaran yüzde yüz yerli bir doktrin partisidir."YÖN, Sayı:41

YÖN'ün 127. sayısında yayınlanan söyleşiden "Bütün meselelerimizi bağımsızlık noktasında düğümleniyor. Bizim için bugün en önemli olan dava, Türkiye'yi tam bağımsız bir politika yörüngesine oturtacak kuvvetlerin bu seçimlerde ağır basabilmeleridir. Çünkü, Türkiye için hayati iönemde olan bütün öteki meseleler ancak Atatürk'ün dış politikasına dönülmesi ile çözüm yoluna girecektir.

devrim aşaması formüle edilmemiştir.

Programın, "Kalkınma Yolu" başlıklı ikinci bölümünden aktarıyorum:

"Türkiye'nin özel sektör eliyle, yani kapitalist bir düzen içindekalkınması mümkün değildir. O halde Türkiye için kurtuluş, kapitalist olmayan bir kalkınma yoluna girmektir. Kapitalist olmayan kalkınma yolu emekten yana ve emekçilerin yürütümüne ve denetimine katıldığı planlı bir devletçilik olarak tanımlanabilir."

"...Memleketi kapitalist olmayan gelişme yoluna emekçiler götürecektir...Bu sebeple kapitalist olmayan kalkınma yolu, emekçilerin iktidarını gerektirir. Yani çözüm yolu herşeyden önce politiktir." (2)

Çözüm yolunun politik olduğu doğru ve TİP'in önerdiği "devrim" kalkınmayı gerçekleştirecek bir emekçi iktidarın seçim yoluyla işbaşına gelmesinden başka bir şey değil. Bu programın "sosyalist devrim"le uzaktan yakından ilgisi yoktur.

Program girişinde Türkiye İşçi Partisi'nin kendisini tanımladığı bir pargraf var:

"Türkiye İşçi Partisi, Türk işçi sınıfının ve onun tarihi, bilime dayanan demokratik öncülüğü etrafında toplanmış, onunla kader birliğini bilinç ve mutluluğuna varmış toplumcu aydınlarla ırgatların, topraksız ve az topraklı köylülerin, zanaatkarların, küçük esnafın, aylıklı ve ücretlilerin, dar gelirli serbest meslek sahiplerinin, kısacası emeğiyle yaşayan bütün yurttaşların kanun yolundan iktidara yürüyen siyasi teşkilatıdır. (3)

Tanımda sosyalizmin sözcük olarak bile geçmemesi bir yana, bu tanıma göre TİP toplumun emeğiyle geçinen bütün kesimlerinin partisi ve işçi sınıfı da bu cephe partisinin öncüsüdür. TİP kendini işçi sınıfının partisi olarak değil, işçi sınıfının öncü olduğu bir emekçi halk cephesi olarak tanımlıyor.

Bu cephede kemalistlerin tartışılmaz bir yeri var:

"İşçi sınıfımız, bu partiyi kurmakla, toplumcu, ATATÜRKÇÜ (büyük harflerle yazan program-HY) aydınlara, gençlere ve emeğiyle yaşayan bütün yurttaşlara kendi öz siyasi kuruluşları içinde toplanmak imkanlarını açmış ve o güne kadar birbirinden ayrı kalmış emekçi halk kitleleriyle toplumcu aydınların iş ve kader birliği etmelerine fırsat vermiştir." (4)

Programın bu sözlerine göre, TİP Atatürkçülerin "öz örgütü" oluyor.

Daha inanılmazı var. TİP programı işçi sınıfına bilinç taşıma işini de Atatürkçülere veriyor:

"Bugün ilerici aydınlar ve ATATÜRKÇÜ gençlik, halkla iş ve kader birliği ettikleri nisbette Türkiye'nin gerilikten kurtulması davasında etkin bir rol oynayacaklardır. Bunun için bu sosyal tabakanın yalnızlıktan kurtularak halkla gerçek ilişkiler kurması gerekir. Böylece hem kendi düşüncelerini aksiyona geçirmek imkanını bulacak, hem de işçi sınıfının ve halk kitlelerinin politik bilince kavuşmasına yardımcı olacaktır." (5)

Daha fazla aktarma yapmak istemiyorum. TİP programı baştan sona Mustafa Kemal'den alıntılarla, "Ölümsüz Atatürk" diye başlayan cümlelerle dolu bir programdır.

TİP programının belki de tek erdemi, yazıldığı tarih için ileri bir saptama olan, Türkiye'nin kapitalist bir ülke olduğu tezidir. Türkiye'nin kapitalist bir ülke olduğunu açıklayan ve gerekçelendiren görüşler programın değişik yerlerine serpiştirilmiş durumdadır. Program feeodal toprak ağalığının "kalıntı" olduğunu (6) ,Tarımda 1948'den beri "kapitalist işletmeciliğin" geliştiğini (7), Türkiye de İkinci Dünya Savaşından sonra "açık ve çıplak" bir kapitalist kalkınma yolu izlediğini (8) söylemektedir. Türkiye işçi sınıfının durumuna ilişkin değerlendirmeler de oldukça ileridir. TİP programına göre, "Türk işçi sınıfı politik bilincin eşiğine varmıştır."(9) Ve kapitalist düzen içinde modern sanayinin çalışma ve yaşama şartları da işçileri...belirli bir sınıf oldukları bilincine"(10) götürmektedir.

Türkiye kapitalizminin az gelişmiş, geri bir kapitalizm olduğunu söyleyen bir formülasyon daha var:

"Az gelişmiş toplumlar, üretim sistemi ve tekniği çağdaş ileri memleketlerin seviyesinde gelişmemiş, ham maddeci, kişi başına geliri düşük, tarımsal ekonomilere bağımlı olan toplumlardır. Aralarında derece farkları bulunmakla birlikte, geri kalmış toplumların ortak belirtisi, niteliği budur. Türkiye'de bu nitelik, derebeylik kalıntısı bir tarım temeli üzerine aşılanmış, gelişmemiş bir kapitalizm (özellikle ticaret kapitalizmi) biçimini almıştır." (11)

"Sosyalist devrim-MDD" tartışması sırasında TİP, özellikle 1969 da TİP'e egemen olan "Emek Grubu" bu tezleri daha da ilerletmiş ve kapitalist gelişmişliği tezini uç noktalara vardırmıştır.

Ulus sorununda Anayasa'nın 3. maddesi aynen aktarılmış, "doğu kalkınması", "tam yurttaş muamelesi yapmak" türünden ifadelerle yetinilmiştir.

Bir siyasal partinin kimliğini veren ögelerden biri, eylemlerinin siyasal içeriğidir. TİP'e bu açıdan da bakmak gerekiyor.

TİP'in siyasal faaliyetlerinin odağında seçim propaganda ve örgütlenme çalışmaları yer aldı. Girdiği ilk genel seçimlerde 40 bine yakın oy almasından sonra TİP'in en çok ağırlık verdiği iş seçim yasasının genel seçimlerinde 15 milletvekili kazanması bu eğilimi körükledi ve TİP'i parlemantarist-popülist bir yola soktu.

1960'ın son yıllarında, öğrenci gençlik ve işçi sınıfı gözle görülür, militan bir eylemlilik içindeydi. 1968 üniversite işgalleri, Kanlı Pazar, fabrika işgalleri...TİP bunların hiçbirinde yoktur. Yokluğu bir yana özellikle anti-emperyalist gençlik eylemlerine "provakasyon olur, faşizm gelir" gerekçesiyle eylem kırıcılığı yapmıştır.

Adının başında "işçi" sözcüğü olan bir parti için çok önemli olması gereken Türkiyeişçi sınıfı tarihinin görkemli eylemi 15-16 Haziran da TİP'in sınıfa ve yığın eylemlerine yabancılığının çarpıcı bir kanıtı oldu.

15-16 Haziran konusunda kapsamlı bir çalışma yapan Turgan Aranır ve Sırrı Öztürk'ün TİP'in bu büyük işçi eylemiyle ilişkisi konusunda söyledikleri şöyle:

"...TİP, bu olaylarda Parti olarak başı çekip, bilimin gösterdiği doğrultuda tarihi görevini-fonksiyonunu yerine getiremedi. Hareketin örgütleyicisi, yöneticisi, yönlendiricisi olamadı. O dönem yayınlanan parti bildirilerindn de anlaşılacağı üzere, TİP, "işçi sınıfının tarihi yürüyüşünün 'yanında' idi."

"...TİP yöneticileri harekete katılmadılar. Ancak, bunlar dışında parti tabanındakiler -örgütün başı çekmesinden yoksun olarak- harekete katıldılar. Bunu, daha çok sınıfsal içgüdüleri, o günkü bilinç düzeyleri ile, pratik içinde kendileri bulup çıkartmışlardı. TİP'in bu militanları, olaylar içinde karşı görüşte oldukları diğerleriyle de kaynaşarak etkin oldular" (12)

TİP'in örgütlenmesinde ve gerçekleştirilmesinde önemli rol oynadığı "Doğu mitingleri"ni olumlu bir çaba olarak değerlendirmek gerekir. Bu eylemler, Kürt ulusal bilincinin uyanmasına kendi çapında katkılar yaptı. TİP Silvan yöneticisi Mehdi Zana ile Niyazi Tatlıcı ve İsmet Özcan'ın düzenleyicisi oldukları ilk mitinge TİP yönetiminden Tarık Ziya Ekinci, Nihat Sargın, Mehmet Ali Aslan katıldılar. Diyarbakır, Siverek, Batman, Tunceli ve Ağrı'da mitingler düzenlendi. TİP bu eylemlere verdiği destekle Kürdistan'da prestij kazandı ve Kürt aydınlarının sol yönelişini hızlandırdı.

TİP'in örgütlenmesi de, ideolojisine, siyasal hedeflerine uygun oldu.

TİP örgütlenmesi seçim bölgelerini esas alan, gevşek bir örgütlenmeydi. Seçimlere katılabilme koşulunu yerine getirebilmek için TİP 13 günde 22 il ve 184 ilçede parti örgütü kurdu. (13) Her parti üyesinin en az iki yeni üye kaydetmesi, o iki yeni üyenin de iki yeni üye daha kaydetmesi, parti temsilcilerinin 100 kişiyi üye yapmaları gibi zorlama kararlarla parti üyelik sayısı artırılmaya çalışıldı.

Seçim Yasası'na göre siyasal partilerin fabrikalarda ve köylerde temel örgüt kurmaları yasaktı. TİP bu yasağa uydu.

Sendikacıların dayatması sonucu, Genel Yönetim Kurulu ile Merkez Yürütme Kurulu Üyelerinin yarısının "işçi" olmaları kararlaştırıldı. Pratik olarak TİP'li sendikacılar için özel kota anlamına geliyordu.

Öte yandan, TİP'te partiiçi işleyiş hiçbir zaman demokratik olmamış, eleştiri mekanizması işletilmemiştir. Kongre'de delegelik oranı 1/1000 dir. Eski komünistlere son derece itici davranılmış, partiiçi sorunları çözmenin esas yöntemi olarak tasfiyeciliğe başvurulmuştur.

İdeolojisi eklektik, siyaseti parlamentocu ve pasifist, örgütlenmesi zayıf ve popülist bir parti olan TİP, içinden ve dışından gelen muhalefet hareketleri karşısında bütünlüğünü koruyamamış ve 1960 sonlarında bölünmüş, küçülmüş, önemli güç ve prestij kaybına uğramıştır.

1968 bir dönüm noktasıdır.

1968'e gelindiğinde TİP'te MDD muhalefeti artık durdurulamaz bir tırmanış içindedir. Gittikçe politize olan ve eylemleriyle ülkenin gündeminde önemli bir yer tutmaya başlayan öğrenci gençlik ve aydınlar hızla MDD saflarına geçmektedir. TİP, çözülüşü MDD'cileri tasfiye ederek önlemeye çalışmakta ama başarılı olamamaktadır. Parti içinde kriz derinleşmektedir.

MDD'nin güçlenmesiyle birlikte, o zamana kadar TİP'e karşı mesafeli ama hayırhah bir tutum izleyen YÖN hareketi de bu dönemde TİP'i ciddi biçimde eleştirmeye başlamıştır. 1967 Kasım'ından itibaren MDD'cilerin Türk Solu'nu çıkarmaya başlamalarıyla birlikte muhalefet yeni bir sözcüye kavuşmuştur.

Bu cepheleşme karşısında TKP "Dış Büro"su açıkça TİP'e arka çıkan bir tutum aldı. Ancak Dış Bürocular, TİP'in geçmiş başarılarını kendinden bilen, Çekoslavakya olaylarında ve sosyalist ülkelerle ilgili demeçlerinde "çizmeyi aşan" Aybar'dan rahatsızlık duymaya başladılar. TİP içinde Aybar'a muhalefetin tam bu dönemde ortaya çıkması ilginçtir. 1968 sonbaharında Aybar'a karşı ani ve "örgütlü" olduğu anlaşılan bir muhalefet başlatıldı. Behice Boran, Sadun Aren, Minettullah Haydaroğlu, Şaban Erik, Aybar'ı parti içinde kişisel yönetim kurmakla ve sosyalizmi program ve kongre kararlarınaaykırı yorumlamakla suçlayan bir ortak önerge verdiler.

Aren-Boran muhalefeti 1969 Aralık ayında tam kadro TİP yönetimine geçiyorlar. Aybar tasfiye ediliyor. Aren-Boran ekibinin yayın organı "sosyalist devrim" tezinin açık savunuculuğunu yapan Emek dergisiydi. "Sosyalist Devrim" tezi Emek grubunun TİP 4. BüyükKongresi'ne sunduğu karar tasarısının kabulü ile partinin resmi görüşü oldu. 29-30 Ekim 1970'de toplanan Kongre, MDD çiz gisini mahkum etti. Etti ama TİP de artık eski TİP değildi. Gücünü ve etkisini büyük ölçüde yitirmiş bir örgüt olarak kısa bir süre daha yaşadı ve 12 Mart'tan sora kapatıldı.

Milli Demokratik Devrim Hareketi

MDD hareketinin ideoloğu ve önderi Mihri Belli'dir.

Mihri Belli, o tarihlerde, Reşat Fuat Baraner ve Hikmet Kıvılcımlı ile birlikte illegal TKP'nin yaşayan ve siyaseti sürdüren üç önemli isminden biriydi. 1951 sorgu ve yargılamalarında direngen bir tutum göstermiş, kuşağı komünistlerin haklı sevgi ve saygısını kazanmıştı. O yıllarda radyoculuktan başka bir iş yapmayan Zeki Baştımar ve İsmail Bilen'i ayırırsak Reşat Fuat, Doktor Hikmet ve Mihri Belli TKP geleneğinin 1960'lardaki sürdürücüleri konumundaydılar. Baraner çok yaşamadı. Mihri Belli ve Hikmet Kıvılcımlı ise, birincisi 60'larda, ikincisi 70'lerde etlili ve önemli oldular.

MDD çizgisi, bir bakıma Komintern-TKP çizgisinin devamıydı. 1960'lı yılların dünya ve Türkiye ortamında bu eski çizgi de kendini yeni koşullara uydurmak zorundaydı ve uydurdu. MDD üzerine yürüyen tartışmalar da daha çok eski çizgiye yansıyan yeni katkılar da yoğunlaştı. Hikmet Kıvılcımlı'dan akarıyorum:

"...Milli Demokratik Devrim yeni bir laf değildir. Milli Demokrat Devrim, 50 sene önce Türkiye'de bilimsel sosyalizmin ilk adımı atıldığı gün kurulmuş bir prensiptir."(14)

Mihri Belli de tezin "geliştirildiği" vurgusuyla aynı görüştedir:"Milli Demokratik Devrim tezleri, bu ad altında ilk kez altmışlı yıllarda savunulmuş olmakla birlikte, bu tezler, özünde, Türkiye'de Marksist hareketin 1920'lerden beri savunduğu asgari programın günün koşulları göz önünde tutularak bir ölçüde geliştirilmiş şeklinden başka birşey değildir." (15)

Aşamalı devrim tezinin bir Komintern tezi olduğu doğrudur. Ancak MDD, saf biçimiyle bir demokratik devrim programı olmanın ötesinde bir içerik taşıyordu. O yıllarda çok revaçta olan, "kapitalist olmayan kalkınma yolu" görüşünün, 27 Mayıs'ın sol saflarda yarattığı "ilerici ordu illuzyonlarının, YÖN çıkışının derin etkileri altında biçimlendi.

MDD'yi; MDD ile ilgili değerlendirmelerde çok sık görülen, kolaycı ve basmakalıp yargıları aynen yinelemek yerine kendi kaynaklarından aktarmalarla Türkiye solunun o günün koşullarını çözümlemeye çalışan bir yöntemle incelemek daha doğrudur. Ancak bunları bu yazıda yapma olanağı yok. Burada özet-sonuçlarla yetinmek zorundayım.

YÖN, TİP ve MDD görüşlerinin incelenmesinden, Kemalizm ve "kapitalist olmayan kalkınma" tezlerinin 1960 Türkiye solu'nun tümü üzerinde derin bir etki yaptığı ortaya çıkıyor. Burada ortaklık var. Ancak, MDD çizgisinde "kalkınma" vurgusu çok zayıf hatta hiç yok gibidir, iktidar alma yol ve yöntemleri üzerinde daha büyük bir yoğunlaşma ve YÖN'le de bu noktada yakınlaşma var.

MDD hareketinin kendini ötekilerden ayıran belirgin özelliği "aşamalı" "cephe"ye dayanan, "asker-sivil aydın zümre"nin önderliğine razı bir devrim taktiğine sahip olmasıdır. TİP'te "devrim" den çok bir geçiş, seçimle iktidarı alma düşüncesi var. MDD tezlerindeki geriliğe ve yanlışlara rağmen, devrim düşüncesine sahip bir harekettir. Böyle düşünmek, bütün yakınlığına rağmen MDD'yi YÖN ve cuntacılıkla özdeşleştiren yaygın görüşten ayrılmak oluyor. Böyle düşünmek bir de, THKP-C, THKO türünden ihtilalci çıkışların neden MDD kaynaklı olduğu sorusunun yanıtlan masında da geleneksel olandan farklı çözümleme ler olanak veriyor.

Bunlara yeniden dönmek üzere, MDD hareketinin yukarıda özetle aktarmaya çalıştığım görüşlerinin ve pratiğinin eleştirisine geçiyorum.

MDD çizgisi üç temel yanlışa ya da abartmaya dayanıyor.

Bir: MDD Türkiye'de feodalizmi abartmıştır. Komintern'in aşırı tasnifçi bir bakışla sıraladığı devrim tipleri içinden, sömürge, yarı sömürge ülkelere ait olanı alınmış ve Türkiye kapitalizmi olduğundan çok geri gösterilerek "anti - feodal" dev rim sonucuna varılmıştır.

MDD hareketi Türkiye'de kapitalizmin "iç dinamiği"nin olmadığı, bu yüzden Türkiye'de hiçbir zaman "batıdaki gibi" bir kapitalizm olmayacağı neo-narodnik tezinin Türkiye'deki düşünce babası oldu.

İki: MDD'nin bugün de Tükiye solunu koşullayan temel programatik görüşlerinden biri burjuvazinin "milli" kesimini demokratik devrim aşamasında ittifak yapılacak bir güç olarak görmesidir. Oysa, burada girmek istemediğim toplumsal çözümlemeler bir yana, son otuz yılın olayları Türkiye'de burjuvazinin hiçbir kesiminin "devrimci" de değil, "demokrat" bile olamadığını açık seçik göstermiş, bugüne dek kimse Türkiye'de böyle bir burjuvazi bulamamıştır.

Üç: MDD üzerindeki Kemalizm ve ulusçuluk etkisi son derece açıktır. Kemalistlere ve orduya devrimde biçilen rol ise yalnızca bir abartma değil, marksist bilimsellikle, marksizmin ordu konusundaki görüşleriyle açıktan çelişen bir yaklaşımdır. 40 yıllık burjuva cumhuriyetin NATO'ya bağlı ordusuna bir kurum olarak devrimci-ilerici misyonlar yüklemek, hiçbir ayrım yapmadan OY-AK'çı generalinden teğmenine kadar tüm silahlı kuvvetler mensuplarının "millici, devrimci asker zümre" tanımlaması içine sokmak çok temel yanlışlardır.

Dört: MDD'de "Milli cephe" anlayışı, devrimin siyasal ordusunu hazırlamaya yönelik bir taktik değil, stratejik hatta teorik bir zorunluluktur. Bu da komintemin anti-faşist cephe vb. yaklaşımının azgelişmiş ülkelere uydurulmuş bir izdüşümüdür. Cephe, devrimci mücadele yürütmenin ön koşulu olarak algılanmıştır. Oysa tersi doğrudur, sınıf mücadelesi cephenin ön koşuludur. İşçi sınıfı sınıf mücadelesini örgütleri eliyle yürütür. MDD hareketinin elindeki büyük olanaklara rağmen, kendi parti ya da örgütünü yaratmaya önem vermeyip, bunun yerine "Devrimci Güç Birliği" türünden cephesel örgütlenme denemeleriyle zaman yitirmesi bu hareketin kendi örgütlenmesini cephe arayışlarına kurban ettiğinin kanıtıdır.

MDD'nin cephe ile ilgili yaklaşımları, Leninizmin her türlü cephe ya da bağlaşıklığın kilit sorunu olan "proletarya hegemonyası" düşüncesinden kesin bir uzaklaşmadır. Lenin'in daha 1905'te İki Taktik'te getirdiği en temel ve Lenin'i Nisan Tezleri'ne bağlayan en özgür görüş, devrimin burjuva demokratik aşamasında bile hegemonyanın proletaryada olması gerektiği tezidir. Hegemonyası, öncüsü olmayan bir bağlaşıklık düşünülemez. Bunun sözle, pazarlıkla kazanılamayacağı açıktır. Ama kazanılması için devrimci sınıfın ve örgütün bilincine çıkartılması gereklidir. Hegomonya kuşkusuz mücadele ile kazanılacaktır. Ama, hegemonya düşünce ve perspektif olmadan, sınıf ve örgüt buna göre hazırlanmadan hegemonya kazanılamaz. MDD'nin yaptığı, "pazarlık yok" diyerek ve örgütlenmeyerek, aslında hegemonyanın "asker-sivil zümre"ye ait olacağı bir "devrim" anlayışını benimsemektir. En geri ve yanlış yanı budur.

MDD'nin özellikle 1960'ların başlarında ordudan gelecek yeni ve daha ileri bir 27 Mayıs beklentisi içinde olduğu ve böyle bir cuntaya sempati ile baktığı gerçektir. Cuntacılık vb. eleştirileri buradan geliyor. Ancak MDD'ciler cuntayla ilişkilerini bir ittifak ilişkisi düzeyinde tuttular ve "9 Mart Cuntası" diye bilinen örgütlenme de Mihri Belli ve arkadaşlarından uzak durdu.

MDD'cilik adı üzerinde bir harekettir. Hiçbir zaman örgüt olamadı. Bu çizgiye yöneltilebilecek en ciddi eleştirilerden biri, örgütsütlüğü bir gelenek haline getirmesidir. Mihri Belli 12 Mart'tan sonra, MDD'nin hatasının Anayasa Mahkemesinin "demokratik devrimin" anayasaya aykırı olmadığı yönündeki kararından sonra parti kurmamalarında görmektedir.(16) Bu değerlendirme de eksiktir. Neden daha önce illegal örgütlenmeye, TKP'nin reorganizasyonuna gitmemişlerdir? Bu soru ortadadır.

O dönemin gençlik önderlerinden birinin yazdıkları MDD'nin örgütsüzlük açmazını çarpıcı bir biçimde anlatıyor. Harun Karadeniz'in "Olaylı Yıllar Ve Gençlik" başlıklı kitabından aktarıyorum:

"MDD bir yandan gençlik içinde yerleşmeye çalışırken, öte yandan TİP içinde çalışmaya başladı. TİP içindeki ilk çalışma Şişli ilçesinde yapıldı ve ilçe ele geçirildi. Daha sonra diğer ilçeler ele geçirilecek ve nihayet TİP İstanbul İl

Örgütü de MDD'cilerin eline geçecek fakat geçtiği andan itibaren adeta kapatılacaktı."

"Burada belirtmek istediğim nokta, MDD'cilerin çalışmalarının, bir örgütü çalıştırmaktan çok o örgütü ele geçirmeye yönelik oluşuydu. Bir örgüt, ya da bir ilçe hedef seçiliyor ve ele geçiriliyordu, ancak, ele geçirildikten sonra bir çalışma yapılmıyordu."(17)

Bir çalışma yapılmıyordu, çünkü MDD'nin hiçbir örgütlülüğü ve örgütlenme,örgütlü çalışma perspektifi yoktu. Örgütsüzlük açmazı MDD'yi hiç bırakmadı ve dağılmasının da nedenlerinden biri oldu.

MDD hareketinin Türkiye sol hareketine kattığı olumlu değerlere gelince.

En başta marksist literatürün Türkiye'ye kazandırılması, basılması ve dağıtılmasını MDD'ci olarak bilinen çevreler yaptılar. Çeviriler iyiydi, değildi birçok şey söyleniyor, ama bu önemli bir hizmetti.

MDD'nin gençlik ve öteki toplumsal kesimlerin yığın çıkışlarına militan eylemlerine yaklaşımı sıcaktı. Bunların içindeydi.

MDD'ciler seçimle iktidara gelme, barışçıl geçiş hayallerine karşı haklı ve yerinde uyarılar yaptılar ve bu hayallere kapılmadılar. Birçok örnekten yalnızca birini aktarıyorum. Haziran 1968 deki seçimlerde TİP oylarının yüzde 5.17 kalmasından üzülenleri Mihri Belli şu sözlerle"teselli" ediyor ve uyarıyor:

"Hayal kırıklığının gereği yoktur. Sosyalist akımın güçlenmesi, karşı güçlerin sınırlamalarına tabi olarak pek özel şartlarda kurulan ve varlığını sürdüren bir örgütün pek de demokratik tarzda yürütülemeyen şu ya da bu seçimde aldığı oy sayısı ile ölçülemez. Türkiye'de emekçi dört yılda bir kere seçim sandığına gider, oyunu kullanır. Sandığa oy atmak 1-2 dakikalık bir eylemdir. Ama emekçiye dört yılın geri kalan kısmında bilinçli bir emekçi olarak ne yapması gerektiğini bütün ayrıntılarıyla anlatmak görevini taşımaktayız. Bunu yapabildiğimiz ölçüdedir ki, sosyalist sıfatını taşımaya hak kazanacağız."(18)

Mihri Belli'nin bu sözlerine katılmamak mümkün değil.

1968-70 yıllarının hızlanmış ve sıkıştırılmış süreçlerine geçmeden TİP ile MDD arasındaki "Sosyalist Devrim", "Demokratik Devrim" tartışması ile ilgili olarak söylenmesi gerekenler var.

Bu tartışma, tezleri, tarafları ve metedolojisi ile yanlış bir tartışmadır. Bugün, sosyalist devrim ya da demokratik devrimi savunmak isteyenler tartışmayı başka bir temel ve içerikle ilerletmek durumundadırlar.

İki taraf da tezlerini aşırı bir uçlaşmayla savunuyorlar. Tartışmaların içinde ve TİP tarafında olan Yalçın Küçük'ün 1986'da yazdıkları tarafları ve tezleri doğru yansıtıyor:

"MDD, işçi sınıfı öncülüğünü ortadan kaldırabilmek ve devrim stratejisi içine anti-kapitalist eğilimlerin girmesini önlemekiçin, feodalite savına, giderek daha kıskançlıkla bağlandı. Bunun karşısında Sosyalist Devrim, Türkiye'nin kapitalist niteliğini belirtmek için mantık sınırlarını çok aştı. Bunun ötesinde ve daha önemlisi, kapitalizmin geliştiği tezi, giderek kapitalizme övgüye dönüştü." (19)

Tartışmanın metodolojisi yanlıştı. Devrimin karakteri, mekanik biçimde, yalnızca ve tek başına ülkenin toplumsal ekonomik yapısından çıkarılmaya çalışılıyordu. Bu hem birinci yanlışa kaynaklık eden, hem de devrimin karakterini yanlış ölçülerde arayan iki tarafında düştüğü bir yöntem hatasıydı. Devrimin karakterini saptarken tabii ki, ülkenin nasıl bir ülke olduğu, devrimin hangi sorunları çözeceği soruları önemlidir. Ancak, bu soruların yanıtları otomatik olarak bir ülkedeki devrimin karakterini vermez. Böyle bir tartışmayla örneğin Ekim Devrimi açıklanamaz. 1917 Şubat'ı ile Ekim'i arasındaki 8 ayda Şubat'ı demokratik, Ekim'i sosyalist yapan toplumsal ekonomik değişiklikler değildir. Devrimin karakterini belirlemede esas soru devrim iktidarının hangi sınıfın hegemonyasına dayandığı sorusudur. Son çözümlemede hegemon olan sınıf devrime karakterini verir.

Göstermeye çalıştığım gibi, ideolojik, siyasal konumlarıyla TİP'i de, MDD'in de çok temel yanlışları vardı ve tartışma bu yanlışların izlerini taşıdı. "Sosyalist devrim" diyen TİP programı, barışçıl mücadele anlayışı ve siyasal eylemleriyle yalnız "sosyalist devrim" den değil devrim düşüncesinden uzaktı; MDD kendi önerdiği devrimi örgütleyecek siyasal ve örgütsel perspektiflerden yoksundu.

1968 Dönemeci: Solda ayrışma

1968-70 arası, olayların hızlandığı, bir çok sarsıcı gelişmenin pek de uzun olmayan, bir iki yıllık zaman kesitine sıkıştığı bir dönemeç noktasıdır.

1967 ortalarında gerçekleşen iki önemli olaydan başlamak gerekiyor. Biri, Nasırcılığın sonunu getiren 1967 altı gün savaşıydı. Bu olayın hemen arkasından 25 Haziran 1967'de Başkan Johonson ve SSCB Başbakanı Kosigin, yaptıkları ikili görüşmeler sonunda her türlü nükleer savaş olasılığını önlemek üzere Beyaz Saray ile Kremlin arasında kırmızı hat döşenmesinde anlaştılar. Bu dönemden sonra Ortadoğu'da iki ucunda ABD ile SSCB'nin bulunduğu bir denge oluşmaya başladı. Mısır ekonomik ve askeri açıdan güçlenmek için Moskova ile olan bağlarını güçlendirdi. Libya'da Kaddafi'nin iktidara gelişi, Yemen ve Etyopya'daki değişim süreçleri Suriye ve Irak'ta Baas çıkışları, bunların hepsi Ortadoğu'da Sovyet nüfuzunu artıran gelişmelerdi. Bu gelişmeler karşısında Suudi Arabistan, Basra Emirlikleri, Ürdün gibi İslam monarşileri de ABD ile ilişkilerini geliştirdiler. İngiltere ve Fransa gibi eski sömürgeci ülkeler başta olmak üzere Batı Avrupa, stratejik enerji kaynağı olan petrol alanlarındaki nüfuz ve etkinliklerini ABD lehine yitirmeye başladılar. Aynı dönemde Filistin'de silahlı mücadele başladı.

De Gaulla Fransa'sı bu yıllarda ABD hegemonyasına karşı Sovyetler Birliği ile yakınlaşmaya da dayanan bir denge politikası izlemeye başladı. 1968'lerde Sovyetler Birliği'nde Liberman reformları gündeme geldi. 1968 İlkbaharında Çekoslovakya olayları patlak verdi. Ağustos'ta Varşova Paktı birlikleri Çekoslovakya'ya girdiler. Dubçek devrildi. 1968 ilkbaharında Batı Avrupa'nın hemen bütün büyük merkezlerinde militan, "yeni sol" eğilimli gençlik eylemleri ortaya çıkmaya başladı. 1968 Mayıs'ında Paris küçük çapta bir iç savaşa sahne oldu.

Türkiye'ye gelince. 1960-70 döneminde sağlanan ekonomik büyümeyle birlikte, halk yığınlarının ekonomik-toplumsal gereksinmeleri de büyümüş, halk hareketi yükselmeye başlamıştı.

Veriler, 1965 ile 1970 arasında Türkiye ekonomisinin büyüdüğünü gösteriyor. Bu yıllar arasında Ulusal gelirde ortalama yüzde 6.6'lık bir büyüme, sanayi gelirlerinde yüzde 72.4 oranında bir artış, kişi başına ulusal gelirde yüzde 4.3'lük bir yükselme gerçekleşti. Mevduat hacmi 2.7 kat büyüdü. 1960'da yüzde 25.2 olan kent nüfusu 1979'da yüzde 32.2'ye ulaştı.(20)

Bu yıllarda ABD'den sermaye akımı azalmıştı. Büyüyen ve da da büyümesi hedeflenen ekonominin başka bir dış kaynağı yoktu. İç kaynaklar sınırlıydı. AP hükümeti, dış kaynak ve bir ölçüde de dış pazar sorununu, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile bütünleşme siyasetleriyle çözmeye çalıştı. Bu, Türkiye burjuvazisinin Doğu-Batı ve Arap-İslam dünyaları arasında bir denge arayışına yöneltti. İç kaynak bunalımını aşmak için düşünülen çare vergi reformuydu. Vergi reformu ile, hem ek sermaye sağlanacak, hem de prekapitalist öğeler tasfiye edilerek, tarım burjuvazisi tekelci sermayeye bağlanmış olacaktı.

Ancak, kısa süre içinde bu iki önemli önlemin de gündemdeki sorunları çözme gücü olmadığı anlaşıldı.

Sorun, daha yapısaldı.

1970'e doğru sanayide atıl kapasite artışı, satılamayan mamul madde stoklarının büyümesi türünden ekonomik bunalım işaretleri şiddetle duyulmaya başladı. İç pazar daralmıştı ve yeni ihraç alanları bularak dışa açılmak tek çare olarak görünüyordu. Bu da o kadar kolay değildi.

Öte yandan tarım gelirlerini vergilendirme, tarım kredilerini düşürme kararları egemen sınıflar arasındaki çatışmaları körükleyen gelişmelere yol açıyordu.

Demirel hükümeti, bunalımdan çıkmak için, 19 Mayıs 1970'de yeni Personel Yasası'nı getirerek memur maaşlarını arttırdı ve devalüasyona gitti. Birinci önlem, iç pazarı genişleterek tüketim mallarının satılmasını sağlamayı, ikincisi ise ihracatı kolaylaştırarak dışa açılmayı amaçlıyordu.

Ne var ki, devalüasyonun başarısı, ihracat piyasasına yeni mal arzına bağlıydı ve bu olmadığı zaman, devalüasyon enflasyonu körüklemekten başka bir işe yaramayacaktı. Nitekim öyle oldu. Yürürlüğe konulan yüksek oranlı devalüasyon, krizi daha da ağırlıştırdı. Tıpkı 1945 ve 1958 devalüasyonlarının arkalarından hükümet değişikliklerini getirmesi gibi, bu son devalüasyon da Demirel hükümetinin düşmesinin koşullarını hazırladı.

Türkiye'de 1968-70 arasında, yönetenlerin kendi iç uyumlarını bozan, yönetenlerle yönetilenler arasındaki çatışmayı kızıştıran ekonomik toplumsal bir bunalım, toplumun bütün sınıf ve katmanlarının hareketlendiği bir dönem yaşandı.

Bu yoğun yaşanmış iki yıla daha burada sayılamayacak bir çok olay, eylem, çatışma sığdı.

12 Ekim 1969'da yapılan genel seçimlerde AP tek başına iktidar oldu. Seçime katılma oranı yüzde 64.3 de kaldı. Bu, cumhuriyet tarihinin en düşük seçime katılma oranıydı ve toplumun üçte

birlik bir bölümünün seçim ve parlamentoya duyduğu ilgisizliği gösteriyordu. Toplumun, hak arayanların nabzı başka yerde, meydanlarda atıyordu.

TİP bu seçimlerde yüzde 2.7 oranında oy aldı ve iki milletvekili çıkarabildi.

Türkiye, bütün toplum kesimlerinin, sağ ve sol eğilimlerinin büyük bir hareketlilik ve çatışma içine girdikleri bir yol ağzına gelmişti "Her güç kendi bayrağını kaldırıyordu" Gerçekten her güç kendi sınıf bayrağını mı kaldırıyordu? Öyle olmadığını yaşamın kendisi gösterdi. Herkesin elinde bir bayrak olduğu ve bayrakların kaldırıldığı doğruydu, ama kimin kime ait bayrağı kaldırdığı pek belli değildi.

Türkiye, varolan sınıf ve siyaset dengelerinin zorlandığı bir noktaya gelmişti.

1968-71 arasında Türkiye'nin bütün sağ ve sol örgütlerinde iç çatışma ve bölünmeler yaşandı. Yeni ve hızlanmış gelişmelere yanıt veremeyen bütün yapılar sarsıldı.

Egemen sınıflar arasındaki çelişkiler kendini, AP dışında, İslamcı ve faşist örgütlenmelerin sahneye çıkması biçiminde gösterirken, AP bu dönemde bölünmeye uğradı.

Odalar Birliği Başkanlığını Necmettin Erbakan'ın kazanmasıyla başlayan gelişmeler, AP'nin geleneksel destekçisi olan İslamcı kesimlerin bu hareketten kopması ve 1970'de Milli Nizam Partisi'nin kurulmasıylailk sonuçlarını verdi.

Alparslan Türkeş ve kadrosu ele geçirdikleri Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'ni kısa zamanda faşist bir partiye dönüştürdüler. 1969 Şubatında partinin adı Milliyetçi Hareket Partisi olarak değiştirildi.

11 Şubat 1970'de, parti içindeki muhafazakar-milliyetçi kanada mensup 41 milletvekili AP hükümetinin hazırladığı bütçeye red oyu verdiler, Demirel hükümeti düştü. Demirel bir ay sonra yeniden güvenoyu aldı ama, parti içindeki muhalefet de AP'den ayrılarak Demokratik Parti'yi kurdu.

CHP'de, 1965'te ilk kez İsmet İnönü'nün formüle ettiği "Ortanın solu"na sahip çıkan bir kadro tırmanıyor, 1967 ilkbaharında Feyzioğlu önderliğindeki bir grup partiden ayrılarak Güven Partisi'ni kuruyor, ama parti içi mücadele durulmuyordu.

Sola gelince. YÖN, TİP ve MDD çizgileri de, bu dönemde bölünme ve iç çatışmalara sahne oldular.

YÖN'ün 1967 Haziran ayında yayınına son vermesi YÖN'cülerin bir yol ayrımına geldiklerini haber veriyordu. Olayların hızlı gelişmesi karşısında geniş aydın yelpazesinin "birliğini" koruma olanağı yoktu. Doğan Avcıoğlu, daha dar ama "devrimci cunta" hedefi açısından daha net bir kadroyla 1969'da Devrim dergisini çıkarmaya başladı. YÖN bildirisi imzacılarının ilgi göstermedikleri Devrim'e YÖN'ün çizgisini belirleyen yazarlardan D.Avcıoğlu dışında katılan olmadı.

1968-70 TİP içinde de bir dönüm noktası oldu. Seçim yenilgisi, Çekoslavakya olayları, süratle tırmanan eylemlilik ortamının gerisinde kalış vb birçok nedenin biraraya gelmesiyle TİP ciddi bir krizin içine düştü. Ekim 1968 beşli önergesi ile başlayan sürtüşme ve çatışmalar parti içinde ayrı disiplinlere sahip hiziplerin oluşmasına kadar gitti. 1968'deki olağanüstü kongrede Aren-Boran-Sargın üçlüsü azınlıkta kaldılar ve muhalefetlerini Emek dergisi ile yürütmeye başladılar. Daha çok sendikacılara ve "Doğululara" dayanan bir Aybar ile TİP'li aydınlar ve kaldığı kadarıyla gençleri arkalarına alan Aren-Boran ekipleri arasındaki mücadele 1968-70 yılları boyunca sürdü.

10 Ekim 1969 seçim başarısızlığından sonra Aybar Parti genel başkanlığından ayrıldı. Emek grubu parti yönetimini ele geçirdi. Sosyalist devrim tezi esas olarak Emek grubu tarafından geliştirildi. Ekim 1970' de toplanan 4. Kongre'de bu tez benimsendi ve parti içindeki MDD kalıntıları tasfiye edildi. TİP'te iç mücadele bir biçimde sonuçlanmış ama ortada son derece zayıf ve etkisiz bir parti kalmıştı.(*)

Raslantı değil, MDD hareketi önderliğindeki MDD hareketi gençliğe tümüyle egemen olmuş, TİP içindeki dinamik güçleri de çevresinde toplamıştı. Ama çok geçmeden bu hareket içinde de ayrılıklar başgösterdi.

FKF ve Dev-Genç'in 1969, 70 kongreleri bir yandan MDD'nin gençlik içindeki egemenliğini

---

(*)TİP'in bu Kongre ile, "...TİP'in tam bir solcu parti olma yolunda önündeki önmli engellerin bir bölümünü geride bıraktığı, doğrudan doğruya sanayi işçilerini örgütlemeyi amaçlayan bir politikanın ilk göstergelerinin inandırıcı biçimde ortaya çıktığı..." (Yalçın Küçük, Planlama, Kalkınma ve Türkiye, 3. Basım, İstanbul 1978 s.335) biçimindeki görüşlere katılmak mümkün değil. TİP bu dönemdi, ülkede yürüyen mücadeleye öndrlik bir yana, yandaşlık bile edemeyecek kadar güçsüz ve soyutlanmış durumdadır. Parlamentocu hayallerini geri bir noktadan sürdürmektedirve işçi sınıfı ile olan ilişkisi ise bizzatTİP'li sendikacılar tarafından eleştirilecek kadar geridir.

kanıtlarken bir yandan da MDD içinde tartışmaların platformu oldu. Bu zamana kadar, TİP'e muhalefette birlikte olan kadrolar bu kongreden sonra ayrışmaya başladılar. Dev Genç kongresinde, Mahir Çayan ve Yusuf Küpeli'nin sözcülüğünü yaptığı bir eğilimle, Doğu Perinçek ve Şahin Alpay grubu arasında bir çatışma görünümü kazanan tartışmalar, aslında hareketin bir yol ayrımına geldiğini haber veriyordu.

MDD'ciler bu tartışmalar sonunda, devrimde öncülük, yakın dönem taktikleri, parti anlayışları vb. konularda beş parçaya ayrıldılar.

Mihri Belli'nin MDD içindeki önderliği sarsılmıştı. M.Belli, MDD'nin bilinen tezlerini tekrarlamaktan öte bir siyaset geliştiremiyor, net taktikler öneremiyor, somut bir örgütlenme çabası da göstermiyordu.

Doktor Hikmet Kıvılcımlı ve Sosyalist çevresi, demokratik devrimci işçi sınıfının öncülüğünü savunuyor, bunun için legal ve birleşik bir proletarya partisi oluşturulmasını ileri sürüyor, zaman zaman Dev-Genç'lileri etkilemekle birlikte bu görüşler etrafında bir yeni toparlanma yaratamıyordu.

Gençlik hareketi içinde etkili ve örgütlü Mahir Çayan ve arkadaşları, "ilerici" bir ordu darbesine ihtimal vermiyor, sıcak bakmıyor, illegal bir parti oluşturarak silahlı mücadeleye hazırlanmayı hedefliyorlardı.

Doğu Perinçek ve çevresi, MDD'yi bir toprak devrimi olarak anlıyor, partinin Milli Kurtuluş Cephesi, komutanının da Mustafa Kemal olduğunu söylüyor, bir yandan da bir "Sosyalist Kurultay" çağrısı yaparak bütün sosyalist eğilimlerin bir yasal partide birleşmesini öneriyorlardı.

Deniz Gezmiş, Sinan Cemgil, Hüseyin İnan ve Yusuf Arslan'ın oluşturduğu grup ise kır gerillasını başlatmak üzere hazırlıkları ilerletmiş durumdaidi ve gençlik içindeki tartışmalara fazla bir ilgi göstermiyordu.

Esas olarak TİP'e muhalefet temelinde 5-6 yılda oluşan, gençlik ve sosyalist aydınlar üzerinde etkinlik kazanan MDD hareketi 1970 Dev-Genç kongresini izleyen çok kısa birsüre içinde, pratik siyasal tutumlardan başlayan ve farklı ideolojik görüş, yol ve örgüt biçimlerine doğru büyüyen bir tartışmanın sonunda beş ayrı eğilime bölündü.

1968-70 yılları arasında bütün sınıf ve siyaset güçlerini alabora eden temel etken, ülkenin içinden geçmekte olduğu olağanüstü koşullardı. Olağanüstü koşulları olağan yöntemlerle karşılama olanağı yoktu. Olağanüstü ya da devrimci durum koşulları siyaset güçlerinin her alanda kendilerini yenilemelerini, yeni taktiklere geçmelerini gerektiriyor; Olağan dönemlerde önemi anlaşılamayan düşünce ve bakış farklılıkları, olayların akışıyla pratiğin denek taşına vuruldukça önem ve ciddi yet kazanıyordu.

Bir dergi yazısı boyutunu zorlayan bu yazıyı daha fazla uzatmamak için burada duruyorum.

Gelecek yazıda, THKP-C, THKO, çıkışlarını, 12 Mart'ı, 1971-90 dönemini aynı yöntemle incelemeye devam edeceğim.

Notlar:

1- *Orhan Siher, **TİP'in 1961-71 Dönemi Üzerine Bazı Tezler** Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ans. Cilt:7 s.2158-59*

2- *TİP Programı, **Saçak**, sayı: 45, Ekim 1987, s.37-38*

3- *Agy. s.26*

4- *Agy. s.34*

5- *Agy. s.32*

6 *Agy. s.29*

7- *Agy. s.30*

8 -*Agy. s.37*

9-*Agy. s.34*

10- *Agy. s.35*

11-*Agy. s.38*

12- *Turyan Arınır-Sırrı Öztürk, **İşçi Sınıfı Sendikalar ve 15/16 Haziran**, Sorun Y. Şubat 1976, İstanbul s.421*

13- *Info-Türk, **TİP'in Birinci On Yılı**, Brüksel, Şubat 1982, s.32*

14- ***Finans Kapital ve Türkiye**, Kıvılcım Y. Ocak 1978 s.70*

15- *Mihri Belli, **Milli Demokratik Devrim**, Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ans., Cilt7 s.2145, İstanbul, 1988*

16- *Mihri Belli, **Devrimci Hareketmizin Eleştirisi**, Yurtsever Yayınları 1972. s.30*

17- *Harun Karadeniz, **Olaylı Yıllar ve Gençlik**, İstanbul 1975, s.231-232*

18- *Mihri Belli, **Ant**, 11.6.1968, Aktaran Info-Türk*

19- *Yalçın Küçük, **Türkiye Üzerine Tezler-3**, İstanbul 1986, s.307*

20- *Ali Gevgili, **Yükseliş ve Düşüş**, Bağlam Y., İstanbul, Ekim 1987, s.496-500*

Siyaset boşluğu ve siyaset

MESUT HASTÜRK

Emperyalist kapitalizmin bir kaç yıllık ideolojik-siyasi şovu, çözülen ve çöken sosyalizm deneyimleri üzerine kurulu spekülatif teorik malzemesi yaşam gerçekliği karşısında yerini büyük bir hızla kapitalist tedirginliğe bırakmaya, halk sınıfları ve genel olarak ezilenler nezdinde gerilemye başladı. Bundan sonrası için asıl söz konusu olan "Güç"ve mücadele sorunudur.

Burjuva uzmanlar, galip geldiklerini varsay dıkları bir dönemin bu kadar çabuk gerçekle yüzyüze gelmesini ne kadar umuyordu? Bunu kestirmek güç, önemli de değil, ancak yeni uzlaşma tezleri üretmeye başladıklarını görünce, anlaşılıyor ki, kapitalizm kendi varoluşunun ciddi tehlikelerle yüzyüze olduğunu erken kabul etmek durumunda kalmıştır. Sosyalizm deneyimlerinin molozları üzerine kapitalist barbarlığı inşa edemeyecekleri ortaya çıkıyor. Sosyal ve sosyalist mücadele tarihi, genel anlamda insanlığa, asgari sömürü, eşitsizlik ve baskı koşullarında etkin bir mücadeleye geçme yeteneği kazandırmıştır. Tek tek, uluslar, ülkeler ve özlenen sınıfsal başkaldırılar biçiminde bir doğrultu çizmese de, bu genel eğilimin bir yetenek olarak kazanılması tarihsel önemde bir olgudur ve gelecek için geri dönülmez bir zemindir. Emperyalist kapitalizm, bu zemini geriletemeyeceği gibi, ensesinde soldan gösterilen bir aba olarak hissedecektir.

Engels'in tarih konusundaki düşüncelerinde geçen "bileşke" kavramı ile açıklanabilecek bu durum; içinde kesinti ve süreklilikler taşıyan, buna uygun çeşitli yönlerde eğilim ve savrulmaları da barındıran, alındığı kesitte ise nihai olarak bu bileşkenin ortaya çıktığı Marksist tarih bakışının doğrulandığı bir olgudur. Bu anlamı itibarı ile yukarıda öne sürülen düşüncemizde haklılık kazanıyor.

Ancak, ileri sürülen bu sav kimesnin yüreğine soğuk su serpmemelidir. Çünkü tarihin kazandığı genel eğilim ve insanılığın ezilen-sömürülen sınıflarının ve haklarının kazandığı egemene karşı mücadele yeteneği; devrimci, amaçlı ve iradebilinç öğeleri olan değil, kendiliğinden özellikleri daha ağır basan ve tasarımsız niteliktedir.

Sosyalist mücadele tarihine aktörler olarak geçenler artık somutlanmış birçok pratiğin çözülmesiyle birlikte ve konjonktüre de uygun olarak tutundukları dalların çoğu kırılmış, kavramlar gibi eylemler de bozulmalara uğramış, (açığa çıkmış) nihayet ideolojik-politik özneler olarak öngörü, temsil ve çekim merkezi olmaktan uzaklaşmışlardır.

Bugüne kadar üretilen 'kalıpların' kırılması gereği biçiminde de özetlenecek bu durum, genel anlamda komünist siyaset alanında yüzeysel duruşların gerisinde çok ciddi bir bilimsel görüş, eylem ve siyaset boşluğu olduğunu göstermektedir.

Bugüne kadar üretilen kalıplar deyimi yerinde bir deyimdir. Sistemin kendini yeniden üretme araç ve yöntemleri olduğu gibi, sosyalist mücadele odaklarının da kendi süreklilikleri için ürettikleri pratikler de tarih hanesine yazılmış durumdadır. Bir çağrı ve toplanma merkezi olmak zorunda olan sosyal-sınıfsal hareket merciileri, amaçları ve günlük gereksinimleri için uygun tespitleriyle oluşturdukları ideolojik, siyasal ve örgütsel formları ile bunun dil ve kodları, doğal olarak buna uygun öncü ve savaşkan özneler üretmeyi sağlıyordu.

Belli bir tarihsel dönem için geçerli olan sözkonusu formlar, o tarihle ilgili ve özdeş bir pratiğin çözülmesi ile birlikte sorgulanması gereken bir dil ve üretilen pratik olmuştur. Bu konuda yoğun çabalar olduğu bilinmektedir, ancak Türkiye ve Kürdistan üzerinde bu çabaların entellektüel dar çevreler dışında bir cerayan yaratmadığı da ortadadır, kaldı ki bu çevrelerin devrimci hareketliliği de kısırdır.

Bugün bir çok sosyalist çevre ve yapının, örgüt ve devrim iddiaları üzerine kurulu politika yapışını ve bununla sınırlı da olsa asgari topluluklarının yaşayışını bir başarı saymak mümkün değil. Bir devrimci örgüt ve anlayış yaşam belirtileri göstermeye ve buna yetecek kadro ve çeşitli insan malzemesi bulmaya devam ediyorsa, bunun altında yatan gerçek, onların temsil gücü değil, bizatihi toplumsal-sınıfsal alanda her merkezileşmeye yetecek kadar bir gölcüğün olmasıdır.Yani özellikle dinamik toplumlarda alt kümeleşmeler için bereketli bir ortam vardır ve bu kümelerin payına belli küçüklüklerde grup üyesi düşer. Buradan beslenme yöntemi ile de belli bir süreklilik sağlanabilir. Devrimci-demokrat radikal akımların daha geniş bir toplama hitap etmesi onları görünürde daha iri yapabiliyor, ancak bu, tezinizin yanlışlanması için hiçbir zaman yeterli değildir. Bu tür kümeleşmeler her dönem için

mümkündür.

Toplumsal boyutta bir sınıfsal örgütsel hareketliliktemeldir. Bunun ileri çekici özelliği olduğu sürece önemlidir. Onun için gerekli olan siyaset ve örgüt pratiği üretilemediği sürece, grupları yanyana koyarak oluşturulan zoraki toplumlara umut bağlamak da yersizdir.

Bu durum aynı zamanda iç enerji tüketimi daha yoğun bir yaşam mücadelesi verildiğinin saptanması ile de görülebilir. Devamında danha büyük handikapları da içermektedir, darlaşmalar kendi dar kalıplarını üretmeye başlayarak umut var gelişimlerin de önünü tıkamaktadır.

Sorgulamanın çok ciddi ve kıyasıya yapılması gerekiyor.

Marksist-Leninist düşünce ve yöneliş bir koordinatlar silsilesi, bir reçete ya da yaşamın kendisine uydurulması gereken bir teorik disiplin değildir. Tersine, yaşamın içinde üretilmesi gereken organik bir yol gösterici, yani bir yöntemdir. Anlayış sakalıklarının temelinde aranması gereken süreklilik içindebir pratik üretimini engelleyen disipliner teorisist bakıştır.

Bu bakış mücadele kültürümüzün içinde yer almakta ve almaya devam etmektedir. İzdüşümünü nerede bulacağımızı bilmediğimiz bir ahlaki değerler sistem ya-da dizgesi oluşturmakla, politika yapış yönemi bulunuş olmuyor. Bilimsel olmayan mecralardan ödünç alma içereksiz kodlamalarda insanlara, sınıfa gidilmeye çalışılıyor; bu, teorik bakışın da bir yolu olarak gösteriliyor.

İlk kaynağı ; yitirilen güç ve saldırgan devlete karşı praik mücadele ihtiyacında yatan birlik eğilimlerinin, teorik-ideolojik ve politik gereklerden kaynaklanmadığı için samimi ifadesini bulmadığını da görüyoruz. Formlar kendini üretmek için bildiği yöntemler ile, seçtiği yönemin isnat noktasının gelenek olması nedeniyle, tarihinin tahakkümü altında oluşu, durumu içinden çıkılmaz hale sokuyor. Ortak dil üretimi ve kavramlarından yeniden, ya da ortak kavramlar biçiminde oluşturulmasına yönelik üretken hiçbir ortak çaba, hatta anlama çabası bile gösterilmemektedir.

Tek tek kadrolar bile yaptığı işi bir meslek ve başka birşey bilmemek biçiminde ele alabiliyor. Bu mesleki anlayış da ürettiğimiz pratiklerin gelenek hanesinde yazılıdır. Ayakkabıcı, gözlükçü, tamirci, devrimci vb.

Örgüt formalarına baktığımızda daha farklı bir şeyle karşılaşmayı da ummuyoruz. Yeniden oluşturum işine soyunanlar dahi, süreklilik arzedenler ve bir örgüt formasyonu içinde bulunanlar, gittikçe daralan bir umut dağarcığından malzeme kullanmaya, kendiliğinden yükselecek bir toplumsal sınıfsal şiddet dalgasına tutunup büyümeye ve sistemle çatışmaya yetecek bir kadro gücü oluşturmaya yönelik etkinlik ya da beklenti içinde sıkışmış durumda. Bu pasif iradeye razı oluş, dış dinamiklerin godo olduğu bu hal, amaçlanan şeyin tarihsel önemini azaltmaktan ve kendini merkez almaktan başka hiçbir işe yaramıyor.

Sistemle sınıfsal karşılaşmanın enerjigsi tüketiliyor, kendini riske etme pahasına kendini önemseme durumu ortaya çıkıyor, hatta bu, yöntem olarak kabul görüyor.

Örgüt formları ve bu formların oluşturulmasında hiyerarşik dizge içinde bulunan kadrolar, şeflik sitemi, yukarıda sözünü ettiğimiz dış dinamiksel umutlara daha çok gereksinim duymaktadırlar, çünkü, kendi varlıklarının sürmesi gerekçesine dayanmaktadırlar. Kendinden menkul bir temsil kimliğini savunmaktadırlar.

Birlikte oluşturum işine soyunanların, belli tarihsel-önyargısal ya da ön kabul olarak yedekledikleri sorgulamasızlıkları, ya da eleştirel yeniden oluşturum çabalarından mesafe alınamamasının nedenleri ise daha farklıdır. Bunlar birer umut odağı olmakla hak ettikleri ilgiyi beceriye dönüştürmekte fazlasıyla imtinalı davranarak, ölü bir döneme razı olmaktadırlar. Yeniden oluşturumun doğal olarak kendine özgü hata ve gerilimleri olacaktır, başka türlü mümkün olmaz, ancak bunları görmenin yolu imtina etmek değil üzerine gitmektedir. "Yapmak" fiilinde birleşmek zorunludur, tarifler yöntemi ile yol almak kaçınılmaz olarak önkabullerin önyargılara dönüşmesine yol açmaktadır. Bunun yolu "Gelin birlikte kafa patlatalım"dır.

Hiçbir teorik mesele kendi kanallarından gidilerek kesin doğruluklar üretemez, ürettigi varsayıldığı noktada da kendi iç dolaşımı içinde tutulamaz. Böyle olursa bunun adı "oyalanmadır".

Yapmadıklarımızın spekülatif sonuçlarına varsayım yolu ile boyun eğmenin hiç bir açıklaması olmasa gerek.

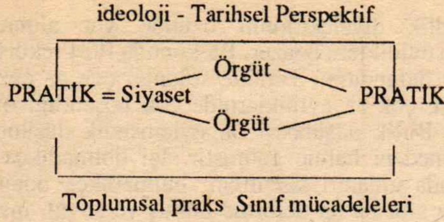
Şunu rahatlıkla ileri sürebilecek durumdayız: Sosoyalistler tarihsel perspektifi canlı dönüşüm olanak ve olasılıkları içinde gününe taşımadan yol alamayacaktır. Tarih yetmiş yıllık deneyim ve pratikleri nasıl şekillendiriyor ve eviriyor ortada. Kümelerin bunu gürmemeye hakkı yok. Tarihsel boyut ve perspektif bugün silikleşmeye yüz tutacak denli terkedilmiştir. Bunu da bizzat güncel konumlanışlarından anlamak mümkün.

Tarihsel boyut ve perspektifi, komunist mücadele akışı ile içeriksel düşünmek ve sınıf dinamiği ile öncü kavramlarını buna yerleştirmek gerekiyor. Bu basit ve bilinen bir işlemdir. Siyaset kavram ve başlığını yeniden tarif etmek ve büyük başlıklarla yeniden yazmak gerekiyor. Sınıf ve örgüt düşüncesini de bu toplumun içine yerleştirmek ve bunları birbirinin turnusolu olarak görmek gerekiyor. İndirgemecilikten kurtarır.

Bu genel başlıkların altına, onlara anlam veren alt kavramlarını yeniden içerik temizleyerek yazmak gerekiyor. Eşitlik anlayışından, sosyalizm fikrinin tartışma noktalarına, yeni politik motivasyonlardan kadro tanımına ve eylem yönteminden biçimine değin detaylandırmak gerekiyor ki, bu yüzyıldan, komünizme uygun bir evrilme ile, geçmişin enkazından da yeni bir toplumsal öncü-özne olma vasfıyla çıkılabilsin.

İşçi sınıfı ve proleter aydın-öncü kavramlarını da anlam itibarı ile ele almak ve gerçek, gerçek olduğu kadar da etkin olabileceğinden, urviyerist özelliklerinden ayıklanmış haliyle yeniden dillendirmek gerekiyor.

Kuşkusuz bunların bütününü bir eylem süreci içinde cereyan ettirmekten başka hiçbir yol da yoktur.

Bu formlama içerisinde, alanlar ağırlıkları değişse de varyasyonları ile birlikte eş öneme sahiptirler.(*)

Yeniden kurma düşüncemizde, varlığımızın kanıtı olarak mutlaka bir isnat noktası bulmaya değil, sözkonusu ağırlığı hissetmeye, o'nu temsil etmeye yönelik bir kavrayış içinde olmak gerekir.

Bilinen ve komik bulduğum bazı genel yargılar vardır. İdeolojik ve siyasi birlik gibi. Bu şaşmaz ikiliden ideolojik birlik en zor olanıdır, çünkü en değişken, en üreyen ve geniş alan budur, bunu belli bir pratiğin parçasına indirgemek kavram ve anlayış yanlışlığından ileri gelir. Birlik, programatiktir. Program ise siyasal, bunun ötesinde gereksiz meşgaleler aranmamalıdır.

Yukarıda yapılan formlamayı ölçüt aldığımızda, çok açık bir manzara ile karşılaşıyoruz: Bu ağırlık hiçbir biçimde ve hiçbir özne tarafından temsil edilmemektedir. Boşluk da buradadır. Boşluğun bir ayağı daha var, dillere desten olan PRATİK. Bir pratikten söz ederken detay ve genel özelliklerini bütün olarak ele alıyoruz. Hareketli ve varlık belirtilerini sürdürmeyi de, toplumsal dönüşümde kopuş ve kurtulş anına geçmeyi de bunun içine koyabiliriz. Böylesi geniş bir devinim alanı içinde de tırnak geçirilecek yer bulunabilir. Ancak sınıf hareketliliği ile tarihsel amaç arasında bağıntıya oturan bir pratikten sözetmek de mümkün değil. Eylem ve pratik firki bu çerçeveye konamıyorsa ölçüt de olamaz. Sınıf hareketinin, konjonktürel ve anlıksal devinimleri içinde olmakla ve buna bağlanmakla işçi sınıfı teoriğinden tarihsel amaçlara uzanan bir pratik içinde olmak çok farklıdır, hatta bazan karşıt duruşlar bile ortaya çıkarabilir. Çok kez tanık oluyoruz ve tarihimiz de yeri oldukça fazladır bunun.

Kısa paragraflarla devam etmek istiyorum:

İçinde bulunulan sorun, tarihin günümüze taşıdığı ve halen üzerlerimizde olan pratikgeleneksel yükleri atmamızla ilgilidir. Bunlardan birisi sosyalist mücadele, mücadele teoriği ve pratiğinin miraslarıdır. Genellemelerle üzerinde durulmayan bu pratiklerden başlıcası örgüt ve örgüt yapısı bilgi ve pratiği-düşüncesidir. İkincisi söylemidir. Marksist-Leninist olduğunu iddia eden ve çeşitli haklılık paylarına dayanan devrimciler, "koşulları" temel alan, ML teoriyi disipliner bir dizge içinde kabul eden ve sunan, oldukça mekanik ve düz bir yol izlemişlerdir. Komünist üst başlığı altında gittikçe mevcut ilişkilere doğru esneyen hatta feodalite artıkları ya da özellikleri öne çıkan yerlerde daha geri noktalarda pratik üreten unsurlar olmuşlardır. Ayrıca, burjuva egeminlik karşısında, kaynağını mitostik anlamda bir gelecekte ararken, pratik ve doğal olarak somut anlamda geçmiş ve şimdiden aldığı değerler sisteminde kendini ifade etmişlerdir. Bu yolda ödemedikleri diyeti, yenilgi ve sonrası boşlukta daha ciddi boyutlarda ödüyor hale geldiler.

Ciddi bir yaklaşımla görülen odur ki, meseleler sanıldığından daha grift ve bütün pratiğin sorgulanması, ya da yöntemsel analizini gerektirecek kadar ağırdır. Gelişmeleri çözmek, algılamak kadar, egemene yöneltilecek ideolojik şiddet kadar, kendine yönelik bir entellektüel şiddete ihtiyaç vardır. Kendini sorgulamayan ve buradan alacağı yolu göremeyenlerin tarihsel perspektiften yoksun oldukları ve güçleri ne olursa olsun anlamlarını yitirdikleri ortadadır. Konjonktürel varlıklar olarak toplumsal-sınıfsal formasyonda var olmaları tarihsel anlamda gerekli ifadesini bulacakları anlamına gelmez.

Umudu ve çabası zayıf olanalar, gıdasını feodal duyarlılıklarından alanlar, elbette belli kimlik ve inanç verici göstergelere gereksinim duyarlar. Gösterge, örgütsel yapının devam isteği ile buluşur ve malzemesi olan bu tür insanlar için sunulmaya çalışılır, eylem kargaşası ve belli bir eylem üzerinde fikir birliği oluşturamama da açıkça bunu gösteriyor.

Umudu zayıf ve kendini "siyasal yelpazenin devrimci kanadında" görenler, belli inanç kategorileri ile bağlandıkları siyasal-ekonomik görüş ve anlayışları, bu inanç kategorilerini doğrulayan, ya da buna umut göndermesi yapan davranışlara, bir anlamda eylem diyalizine bağlıdır. Buna siyasi böbrek yetmezliği de denebilir. Hiç kimsenin, bu insanların umudunu daha da zayıflatmaya hakkı yoktur, ancak bu tür insanların taleplerine uyum göstermek pahasına eylem yapıcılık da siyasal bir öngörünün doğrusallığından çıkan bir sonuç olarak sunulamaz. Eylem için ölçüt, siyasallığı ve sınıfsallığı zemininde tarihsel perspektife denk düşmesidir.

Öznel eğilimlerin, beklenti ve istemlerin çokluğu, özneller arası kopukluk ve eğilim farklılıklarının egemen olduğu bir durumda, tüm bu eğilimleri temsil etmenin ve toplamanın da mümkünü yoktur. Bu olgu başlangıcı gibi sürece ve sonucu da tarihseldir. En azından üç evreli bir konjonktüre bağlıdır. Dün bugün ve yarın. Nedeni, faturası ağır olan ve tarihsel kayıpları büyük olan bir sosyalist mücadele ön tarihidir. Öznel eğilimerin çokluğu nedeniyle PSİKOLOJİK SAVAŞ devam etmekte olan sürece belli öznelerin, müdahalesi de oldukça güçtür, hatta neredeyse olanaksızdır. Bu bakımdan süreci anlamak gerekir. Yanılsama üretmeden, açık ve somut olunmalı. Şimdiden böyle olmasının da getirecekleri belli, öze doğru bir dayanma ve özveri pratiği. Bu ise malzemeyi oldukça daraltır, hatta çok az insanın omuzlarına yüklenmeyi getirir.

Burada da bir yöntem sorunu çıkıyor karşımıza, gerçek kadrolarımızla homojen ve sağlam bir çekirdek çeperi oluşturmak ve ideolojik şiddeti içimize-dışımıza yoğunlaştırıp dogunlaştığı nokta-

---

*) Kuşkusuz,bu tablo, toplumsal-sınıfsal çatışma-karşılaşma alanlarından politika tanımı çerçevesinde örgensel bir bağıntı kurmayı gösteriyor. Örgensel bağıntı diğer karşılaşma-çatışma alanları içinde kendi dinamiklerinin özellikleriyle olur. Toplamı birden toplumsal dönüşümün yaşanmasında kendi cinsinden ve kendi dışındaki alan ve süreçlerle bağıntı içindeyken gerçekleşmesini sağlar. Ya da gerçekleşen dönüşümün niteliğini ortaya koyar.

da parçalanmak, yayılmak. Bu çekirdek teorisinin yerinde olduğunu ileri sürebilirim. Yöntemi ve amacı belli olanların başlangıç pozisyonu budur ve berileyici olan tercih değil, ihtiyaçtır.

Bunun yanında; yaşam, dinamik toplum ve sınıfları, günlük politik-pratik gerekler için bileşik formüller üretilebilir. Enerjinin dışa akmasını, dağınık ve güçsüz, kısaca sürüncemede bir siyaset yapılmasını değil, toplumsal sınıfsal pratiğe birlik anlayışı ile girilmesi gerekliliğini öne sürebilirim.

Temsil yeteneğinin azaldığı, oysa temsil durumunun gittikçe zorunlu hale geldiğini belirtmek mümkün. Toplum-sınıfları nezdinde yeni politik motivasyonlar, geçmişten akıp gelen pratik üretim kalıplarının kırılmasına bağlıdır. Yoksa gökten yeni teoriler indirmeyi anlatmıyor bu tez. Yeni bir çağrı merkezi olabilmenin koşulu güç yoğunlaşması ve her alanla girilecek, alanların kendi cinsinden devrimci özleriyle buluşacak genel-toplumsal öncülük ve pratiklerle olanaklıdır. İtiraf etmek gerekir ki, bu tüm mücadele tarihimizin en zor işidir.

Günümüzde, özellikle Türkiye sosyalist mücadele alanında hakim olan nicelik ve pratik unsurlar, belli tarihsel eğilim ve yapıları taşıyan çevreler olmaya devam etmektedir. Bunların, bırakın yeni politik motivasyonları, bu geleneği tüm neden ve sonuçlarını içerecek biçimde temsil ediyor olmaları inanılmaz bir durumdur. Sosyalist iktidar, komünist söylem ve pratiğini, sınıf aşkın bakışla, eylemli ve örgütlü temsil eden hiç bir güç yoktur. Şimdiye kadar da olmamıştır. Türkiye devrimci-sosyalist mücadelesi için bu tespit tek kelime ile korkunç bir boşluğu ortalıyor.

İşte bu orta, bizlerin ortasıdır, bizlerle olacakların ortasıdır. Anlam genişlemesi ile kullanıyorum: Komünizme olması gerekiyor, bunun teoriğini yapabilecek durumdayız, pratiği ise, şimdiye kadar yoktu ve şimdi yapılacaksa bir pratik, bir reddiye pratiği olacaktır. Bunun yolunu bulmak, eylemini üretmek durumundayız. Şu söylenebilir anarşize bir örgütlü güç sorunu, yani pratik ve siyaset sorunu, şimdiden öngöremeyeceğimiz biçim ve gelişmeleri de doğurabilir. Buna hazırlanmayı amaçlamak gerekir.

Şiarlarda geçen komünizm, bir geleceğe gönderme kodu olarak kullanılmaktadır. Bu geleceğe gönderme kodu aşınmış ve komünizm kavramlaştırmasını da oldukça zedelemiştir; komünist parti, ülke, devlet, hareket gibi sıfatlandırmalar bu kavramı, içi dolmadan başka bir şey yapmıştır. O şey, ortaya çıkan ve herkesi meşgul eden sorunların toplamıdır. Komünizmin, her türlü eşitsizlik, sömürü ve hiyerarşinin ortadan kalktığı bir toplumsal dönüşüm evresi olduğu, bunun, bugünden somut tariflere uydurulması belirlenmesi gibi bir kaygının yersiz olduğu ve ancak, kapitalizme karşı verilecek devrimci-ilerici mücadelenin, sınıf mücadelelerinin böyle bir toplumsal oluşum yaratmayı amaçladığı, bu nedenle de "komünizm şöyledir" demenin yersiz olduğu, bu kavramı ortaya atanların görüşüydü.

Siyasette boşluk, başlığının altı çok geniş. Birlik sorunları da bu genişlik içinde karekteristik bir özellik taşıyor. Birlik düşüncesi bir kopuş ve süreklilik diyalektiğinin özünde yer almadığı sürece evliliklere benzer. Bu konuda flört rekorunu elinde bulunduran Türkiye solunun çok az evlilik yaptığı, çok az evliliklerinde çok boşandığı ortadadır. Birlik düşüncesi bir eylemsizlik düşüncesi hatta nedeni haline gelmiştir. İçi dolmadıkça ve yaşamda anlamlı karşılığını bulmadıkça bozulan herşey gibi bu da deforme olmuş ve soyut, insanları güdüleyen ve ancak böyle umutlandıran, havada kalmış bir sihirli kavram olmuştur. Bu nedenle hem cazip hem inanılmayan bir kavrama dönüşmüştür. Yılların ulaştığı birlik fikri budur.

Birbirini görmekte, tartışmakta, ortak fikir ve eylem üretmekte hiçbir gelenek ve anlayış sahibi olmayan sol'un, sağlıklı birlik kavrayışlarına ulaşması da zordur. Ortak üretme ve yapmaya bu kadar yabancı, her biri bir dünya ve ülke kurtarıcısı birçok hareket ve kadro, niyeti ne olursa olsun ve ne kadar saygın bir niyet gösterirse göstersin, objektif olarak kendini amaçlaştırmaktadır. Sosyalizmi kurma yükünün altına girmemektedir.

Parçalanmış bir tarihten, yeni başlıyor gibi bir sonuç almak da mümkün değil. Mümkün kılmaya çalışanlar da bunun bütün doku uyum sorunlarını yaşamaktadır. Bu tür birliklere bel bağlamanın mantığı yoktur.

Birlik, bir güç yaratma ve kendini bir muhatap olma anlamında geliştirme amacı ile yapılırsa buna da gerek yoktur. Birlik, ortak dünya fikrine bağlı bir sorundur. Dokusu uyuşanların, ortak dil ve eylem perspektifleri olanların sorunudur.

Birliğe, bütünlük anlamında yaklaşımlar gerekir, ortak üretime, ortak duyarlılığa yönelik, ufku geniş kadrolar-yapılar bunu gerçekleştirebilir. Sorun arama önceliği herkesin kendindedir.

Bugün birlik noktası, yeniden başlama ama yeni başlamama noktasıdır. Süreklilik ve kopuş mantığı da bunu gerektirir. Defalarca, yeniden ve yeniden yapma'ya razı olmak gerekir.

Tüm bunlar bir hazırlık mantığına oturmaktadır. Hazırlık, hem bitmeyen hem de sonuçları olan bir kavrayışla ele alınmalıdır. Şu halde, kimse, katılmadığı ortaklaşmadığı işlerin sonuçlarından ya da olasılıklarından kimseyi sorumlu tutacak ya da onu tartışacak halde değildir.

Bilince çıkarılması gereken, bir güç yoğunlaşması ve burada, teori ile örgüt fikri ve yapısı ile, siyaset yapma ve pratiği ile birleşimdir. Birleşmenin özü burada saklıdır, hiçbir başlangıç belli olmayan sonucundan sorumlu tutulamaz. tutulsaydı hiçbir başlangıç olmazdı.

Kıyasıya söylenecek sözlerin sonunu getirmek zor. Ancak şurası da kesindir: Bu eleştirel bakış, üstüne bastığımız ve üstünde gelişmeyi umduğumuz sorunlar bütünüdür. Enkazın altında olmadığımızı biliyoruz.

Sorunları ve eleştirilerin bir kolaylığı vardır, gözlenebilir ve belli bir pratik özellikten kaynaklanır, olmaması gerekenin bilinmesi ve olması gerekenin bilinmesinde güçlük çekmemesi nedeniyle, eleştiri her zaman çıkış yolu olur. Bu yolda, belli adımların atılıyor olması, gözlenen samimiyetler ve umutvar gelişmeler, pratiğe yönelik davranışların asıl kaynağıdır.

İşte neden.

Statükoları savunarak birlik yapılamaz

A.TURGUT

"Tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer kürkçü dükkanıdır" diye bir özdeyiş var. Türkiye sol hareketinde birlik konusunda yaşanmışlıklar bu özdeyişi adeta doğruluyor. Koparılan onca gürültü- patırtı sonrası ak ve kara denilecek noktalara savrulmak ve arkasından sayfalarca ayrılık teorileri üretmek artık alılşılagelmiş bir tavır haline geldi

Kuşaktan kuşağa devredilen ve hala yaşatılan bu gelenek yıkılamaz mı? Elbette yıkılır. Ama öncelikle bu geleneğin yarattıklarını iyice görmek gerekir. Ben bu yazımda birlik konusunda yeni, bugüne kadar söylenenlerden çok farklı perspektifler sunacak değilim. Böyle bir iddiam da yok. Çünkü bu konuda o kadar şey yazıldı ve söylendi ki, kullanılan kelimelerin yerlerini değiştirerek veya aynı şeyleri farklı sözcüklerle ifade ederek yeni bir düşünce oluşturulamaz. O halde ne yapmak istiyorum? Hemen belirteyim: Statükocu geleneği yıkmak için, eleştirilerime devam ediyorum

Kuşkusuz statükoculuk bir iki makaleyle yıkılmaz. Aşılması, yıkılması için eylemli yürüyüş gerekir. Bütün sorun da buralardadır. Birlikte eylemli yürüyüş ve adım adım statükoları yıkıp, bir üst aşamada yeniden üretim.

-I-

Türkiye komünist hareketinin kanına önceleri ithal olarak giren fraksiyonculuk virüsü geçen süre içerisinde kendisine iyi bir yer edinmiştir. Türkiye özgülünde "katkılarla" tam bir egemenlik kurmuştur. Eylül sonrası tüm "iyi niyetli" çabalar mevcut durumu değiştirmeye yetmemiştir. Bu durumda da öyle bir yapılanma oluşturulmuştur ki, varlığını tüketmesine rağmen fraksiyonculuk "yeni" adına doğurgan özelliklerini koruyabilmiştir. Böylesi bir siyasi tabloda küçük bir çevre, grup hatta kişiler kendilerine yer bulabilmiş, bugünde bulabilmektedirler.

Zannederim bu tabloyu görmeyen yoktur. Sokaktaki insanın farkında olduğu bu sorunun, komünistlerce görülmemiş olması mümkün değildir. Peki yeni maceralara açık böylesi bir sürecin hala yaşatılması ve bunda ısrar edilmesi kötü bir tekrar yaşamak değil midir?

Bugüne kadar birlik konusunda tüm yayın organlarında en ince ayrıntılara varıncaya kadar makaleler yazıldı. Yılları alan açık gizli tartışmalar yapıldı. Tüm bu yapılanları bir değil ancak onlarca kitapta toplamak mümkündür. Belki de solun en ciddi kütüphanesi bu konuda oluşmuştur. Ben bir yerde buna ansiklopedi de diyorum. Bu kütüphanede yer alan herhangi bir kitabı öylesine bir okuduğunuz zaman dahi hemen şunları göreceksiniz: Tüm birlik süreçleri statükolara takılıp kalmıştır. Bu kütüphanede sıkça rastlanan bir şey de, birlik süreçlerinin nasıl geriye çekileceği konusundaki ince taktiklerdir. Statükolar yıkılmaya doğru yönelirken tam da bu noktada nelerin yapılacağı öğrenilebilir.

Yaşanan birlik süreçlerinden çıkardığımız bir sonuçta,birlik statükolara feda edilmeye başlandığı anda , süreci yaşayanlar kendi sorumluluklarını hatırlayarak hemen Marksistler için o sihirli sözcüğe başvurmuşlardır. "İdeolojik-politik ayrılıklarımız var" Bu sözcük şimdiye kadar öyle etkiliki olmuştur ki, kısa zaman dilimi içerisinde geniş bir kesimi ikna edici olabilmiştir. Ama ben bunun tersini iddia ediyorum: çoğu ayrılıklar ideolojik- politik farklılıklardan değil statükoların korunmasından kaynaklanıyor.İdeolojik-politik ayrılıklar sürecin içerisinde dağil, Birlik süreci bittikten sonra üretiliyor.

-II-

Türkiye komünist hareketinde yerleşik bir başka kötü anlayış daha var: kişiye bağlanma. Bu anlayış o kadar çarpıcı görünlümle sunulmaktadır ki, herbirini tek tek ele almak ve eleştirmek kısa bir makaleyle yapılamaz. Ama ne kadar farklılık gösterse de bu anlayışın ortak paydasının oluşumunda bir yönün, doğulu toplum olmanın özellikleriyle beslendiğini söyleyebiliriz

Kuşkusuz bu savunulacak birşey değildir. Ama itina ile bu anlayış korunmaya çalışılmaktadır. Hemen belirtelim bireye aşırı derecede bağlılık komünist bir örgütlenmenin üyelerinde arayacağı vasıf değildir. Bir komünist örgütlenmede kişiler hareketin geleceği üzerinde etkili olabilir. Bu yadsınamaz bir gerçektir. Ama bir komünist geleceğini, kimliğini bir başkasına bağlılıkla tanımlayamaz. Tanımladığı anda iradesini ve kimliğini ipotek altına vermiş olur. Böylesi bir komünist, gönüllü katıldığı örgütlenmede "gözlerimi kaparım vazifemi yaparım" gibi bir anlayışa sahip olur ki, bu da hareketin geleceği için

tehlikelidir.Kaldı ki sürekli olarak hep birileri adına karar veren onlar adına düşünen, kendi çevresiyle ve çevresinin kendine bağlılığıyla yaşayan bir insanda olacak değişimler onu ister istemez narsizmin kucağına atar.

Bugün varlıkları dahi bilinmeyen birçok çevre, grup bu mantaliteyle yaşamaktadır. İçe kapalı bir yaşamı kendisine rehber alan bu grup ve çevreler varlıklarını ancak bu anlayışı güçlenedirerek koruyabilmektedirler. Yaşanan ve yaşanmışlıklar bize sonu macera olan bu anlayışı ayaklarımızın altına alıp çiğnememiz gerektiğini öğretmiştir. Bölünmelerde son derece önemli bir rol oynayan bu anlayış yıkılmalıdır.

Küçük göletlerde yüzmeye çalışanlar için göletler son derece emin ve güvenli yerlerdir. Ama okyanuslarda aynı ortamı bulamazlar. Bugün sorun küçük göletlerde yüzmeyle yetinme sorunu değildir. Ya okyanusta yüzmesini öğreneceğiz ya da kendi kabuğumuza çekilip iddalı sözleri savunmaktan vazgeçeceğiz. Kısacası, hem birlikçi olup, hem de statükolar savunularak bu yolda yürünemez.

-III-

Birlik tartışmalarında izlenen ve artık klasikleşen bir yöntem de,süreci masada başlatıp belli bir zaman sonra masada bitirmektir. Akla hayale gelmeyen sorunları dahi tartışarak geçirilen onca zaman. Ben, bu yöntemi izleyenlerin istedikleri kadar samimi olsunlar hiçbir adım atamayacaklarına inanıyorum. Ve iddia ediyorum başlangıçta hiçbir tehlikesi olmayan bu anlayış gittikçe yerleşik bir anlayışa ve birliği engelleyici bir tutuma bürünür. Eylemli yürüme geri planda ve gündeme gelmediğinden süreç kendi kendini tüketir. Hemen şöyle bir sorunun geleceğini kabul ediyorum: Bu tartışmaların yapılması gerekmez mi? Elbetțe gerekir. Ama eğer tartışmalar ileriye yönelik bir eylemi örgütleyemiyorsa, sürdürmekte de pek bir yarar yoktur. Çok uzunca bir süre birlik görüşmelerini masaya mahkum edenlerin geleceği örgütleyecekleri kanısında değilim. Bu yöntemi benimseyenler durumlarından herhalde memnundurlar ki, sürdürmekte ısrar ediyorlar.

Devam ediyorum: Hiçbir ülkede hiçbir zaman, her konuda anlaşmaya varılmış bir tek birlik örnegi yoktur. İdealize edilen birlik formülleri çoğu kez masanın en yakınındaki çöp kutusuna gitmiştir. Hayat o kadar zengin ve çeşitli sorunları önümüze çıkarmaktadır ki, bunları formüllere hapsederek çözemeyiz. Fomülleriyle yaşayanlar ve formüllerine sığmadığı için her girişimi rededenler statükolarını yıkmak değil, korumak için çalışanlardır.

Gün ışığına çıkmayan , sokakta boğuşmayan teori, sahibine göre diğerlerienden daha doğrudur. Ama bu bir varsayımdır. Ve sadece düşünce sahibini tatmin edebilir. Kaldı ki, onun doğru bir teori, olduğuna sadece yazarı inanıyor. Oksijensiz bir ortamda yaşayan bir teorinin diğerlerinden daha doğru olduğunu ileri sürmek mümkün müdür?

-IV-

Birlik konusunda sıkça görülen bir durum da söylemde genişlik pratikte darlıktır. Bu çelişki değil midir? Ortaya çıkan bu çelişkiye ise şöylesi bir durum yolvermektedir; mevcut örgütsel yapılar söyleme uygun değildir. Söyleme uygun olmayan yapıların şekillendirdiği insanlar ise, örgütsel bir üst evreye hazır değildirler. Bu giderilemez bir durum mudur? Hayır giderilebir. Ama klasik taktiklerin veya ateşli söylevlerin kısa bir sürede bu yapılanmalarda değişim yaratacağını beklemek hayaldir. Çünkü, örgütsel yapılar gelişimin önüne engel hale gelmiştir. Tabii bir yerde buna örgütsel tarihini kendisiyle özdeşleştiren yöneticilerin tavrını da eklemek gerekir.

Oysa bu konuda kimsenin beklemeye tahammülü yoktur. Kan değişimine, taze kana ihtiyaç vardır. Komünist örgütlenmelerin hiçbir organı istihdam yeri değildir. Sürekli bir yerleri tutmak alışkanlık ve yaşam biçimi haline gelirse, statükoları yıkmak sanıldığı kadar kolay olmaz. Israrla eski konumunu korumakta direnenlere karşı ne kadar açık ve geniş olursanız olun, birlikte eylemli yürümeniz mümkün değildir. Küçük binaları inşa etmek kolaydır. Çünkü bunun zemini vardır. İyi kötü yaşaması için kendisine güç de bulabilir. Ama bu binalar yapıldıkları kadar kolay yıkılmıyorlar. Sorundar bir mantaliteyle bu binaları yapmamaktadır. Varolanlarını ise ortadan kaldırmaktadır.

Türkiye komünist hareketinde birlik sorunu nesnel zorlamanın sonucu kabul ediliyor. Ama, irade bu soruna olumsuz yönden müdahale ediyor. Böyle olunca da sorun sadece masalara hapsedilerek tartışılıyor. Tartışmaktan eylemli yürüyüşe geçilemiyor. Bu müdahalenin olumsuz olmasına yolaçan nedenleri şöyle sıralayabiliriz: Statükoculuk, kariyerizm, sekterizm ve dogmatizm. Bunların hiçbirini birbirinden ayırmak doğru olmaz. Birbirine bağlı ve dörtüzdürler. Birini diğerinde, en gelişmiş tanımlamasını ise narsizmde bulabilirsiniz.

İşte nesnel duruma iradi müdahale tam bu anlayışla yapılırsa statükoları yıkıp bir üst evrede yeniden üretim gerçekleşemez. Dostlar alışverişte görsün misali çabalar ise, sonuçsuz girişimlerden öteye geçemez.

Altını çizerek söylüyorum: **statükoculuğu savunarak birlik arayışlarına girenlerin niyetleri ne kadar iyi olursa olsun yeni ve birleşik bir yapılanmayı örgütleyemezler. Birleşik bir örgütlenme statükocu anlayışın yıkıntıları üzerinde yükselecektir.**

Türkiye ekonomisine bir bakış -3

ESİN IRMAK

24 Ocak ekonomik politikaları, 1950'lerde, 1960'larda ve 1970'lerde de önerildi. Özellikle Dünya Bankası ve IMF ile bunların sözcülüğünü yapan iktisatçılar, 1980 de bu politikaları dayattılar. Dayatmaların altında yatan nedenler üzerinde durmak gerekiyor.

Uluslararası tekelci sermayenin çıkarı dünya ölçeğinde kapitalist sistemin yaşamasındadır. Günümüzde, kapitalist ülkeler üzerinde, gelişmiş emperyalist ülkelerin mali egemenliği vardır. Uluslararası sermaye ile tekelci bazı büyük kapitalist gruplar bütünleşiyor. Kapitalist ülkeler arası bütünleşme düzeyi, başka bir deyişle kapitalizmin bir sistem olarak egemenliğini sürdürme çıkarı ülkelerin ayrı ayrı bağımsız politika izlimelerini zorlaştırıyor. Kimi bağımsız politika izlemeye kalkan ülkelere Birleşmiş Milletler ambargolarının dayatılması rastlantı değildir. Günümüzdeki emperyalizmin özellikleri arasına, Lenin'in emperyalizmi tanımladığı zamandan farklı olarak uluslararası tekellerin denetleme fonksiyonunu da katabiliriz. Bu fonksiyon, devlet tekelci kapitalizminin dünya ölçeğinde kapitalizmi bir sistem olarak yaşatması gerekliliğinin bir parçası oluyor.

Uluslararası tekellerin denetleme fonksiyonunun neden gerekli olduğuna kısaca bakmakta yarar var. Birincisi, gelişkin kapitalist ülkelerdeki sermaye dünyanın en ücra köşesine kadar girmiştir. İster yabancı ister yerli olsun bu sermaye kapitalizmi dünya ölçeğinde egemen kıldı. Yabancı yerli ortaklıklarının genel çıkarlarının korunması uluslararası sermayenin denetleme fonksiyonunu gerekli kılıyor.

İkincisi, gelişmiş kapitalist ülkelerin mali egemenliğinin sürmesinde dış borçlar oldukça önemli oluyor. Dış borçları denetlemek önemlidir.

Üçüncüsü, söz konusu ülkeler gelişkin kapitalist ülkelere teknolojik olarak da bağımlıdır. Üretimde kullanılan kimi araç ve gereçlerin bakımı, onarımı ve yenilenmesi ya da patent hakları açısından gelişkin ülkelere bağımlılık sürüyor.

Dördüncüsü, tek bir dünya pazarının varlığı ve bu pazarın gelişimleri belirlemesidir. Ekonomiler değer yasası tarafından düzenleniyor. Uluslararası ekonomik bir bütün oluşturuyor. Bütünlük, denetleme fonksiyonunu doğuruyor.

Beşincisi, uluslararası sermayenin denetleme fonksiyonu, gelişkin kapitalist ülkelerdeki yapısal sıkışıklıkların, bir ölçüde ekonomik krizlerin, arkadan gelen kapitalist ülkelere aktarılarak rahatlamalarına olanak vermesi için de gerekli oluyor.

Uluslararası ekonominin içinde bulunduğu durumun Türkiye gibi uluslararası sermayenin egemenliği altındaki ülkelerdeki değişimleri açıklamada önemli yeri var. Monetarizm, dünya pazarındaki durgunluğu ağırlaştıran bir etkendir. Kriz, kapitalist sistemin iç çelişkilerinden, kar oranlarının düşmesinden kaynaklanmaktadır.

Bazı yazarlar, Türkiye'deki 1970'lerdeki ve 1980'lerdeki durumu sanayi burjuvazisi-bürokrasi-çalışan sınıf ittifakının bozulması olarak değerlendiriyor ve bunu ekonomik krizin maliyetinin en önemli özelliği olarak ortaya koyuyorlar. Yüksek ücret alan işçi aristokrasisinin oynadığı rolden söz ediyorlar. (1) Bazı "sol dergi" çevrelerinde de bu görüşler savunuluyor.

Sınıf savaşımını reddeden görüşlerin bu noktaya varması kaçınılmazdır. Bunlar, toplumun temel sınıflarını görmezlikten geliyor, işçi sınıfının siyasal savaşımını anlamıyorlar. İkincisi, işçi aristokrasisi oportünizmin ekonomik temelini oluşturur. Kaynağı da süper karlar oluyor. Gelişkin kapitalist ülkeler, emperyalist süper karlar aracılığıyla toplumda işçi aristokrasisi oluşturarak sınıf savaşımını "ehlileştiriyorlar." Bu karlar aynı zamanda toplumsal refaha yol açıyor. Bu yıllarda Türkiye'nin "süper kar"lara sahip olan bir ülke olduğunu hiç kimse iddia edemez. Lenin'in Avrupa için yaptığı bu çözümlemeyi 1970-1980 arasındaki Türkiye'ye olduğu gibi taşımak doğru olmuyor. Üçüncüsü, ücretlerdeki yüksekliğin, toplumsal bunalımın kaynağı gibi gösterilmek istenmesi yanlıştır. 1980-1989 arasında işçi sınıfına en düşük ücret politikası uygulandı. Bunalım çözüldü mü? Nedeni başka yerlerde aramak gerekiyor. Ekonomik toplumsal bunalım, sistemin iç çelişkilerinden kaynaklanıyor. Dördüncüsü, sanayi burjuvazisi ile bürokrasi arasındaki ilişkilerin koptuğu değerlendirmesi de devlet tekelci kapitalizmini kavrayamamaktır. Kopma bir yana, devletin tepesinde tekelci sermaye, devlet bürokrasisi (ordu, sivil, MİT) tam bir bütünleşme vardır. 12 Eylül 1980'de bu bütünleşmeyi, devlet tekelci kapitalizmini yeni bir düzeyde kalıcılaştırmak, için yapıldı.

1980 sonrası, uygulanan planlarda 1. ekonomik kararlarda fiyatlar gösterge alındı, 2. ekonominin büyümesi dış satıma dayalı olarak planlandı, 3. kamu kesimi daraltılması, özelleştirme gündeme

alındı, 4. uluslararası sermayenin denetlemesini kolaylaştırıcı önlemler alındı. Bu önlemler belli ölçülerde sanayileşmeyi engelleyici nitelikte oldular.

1980 ve sonrasında olan ekonomik gelişmeleri altı başlık altında incelemek istiyorum.

1. Bankalar ve Sermaye piyasasındaki gelişmeler

Emperyalistleşme çabası, dışarı açılma bu dönemin ana doğrultusu oldu. Sermayenin yoğunlaşması, sermayenin organik bileşiminin yükseltilmesi ve üretimin örgütlenmesinde verimliliği yükseltici düzenlemeler yapılması sonucu el konulan artı değer kitlesinin büyümesiyle; merkezileşme ise, yeniden bölüşüm, rekabet sonucu büyüğün küçüğü yutması anonim şirketleşme, kredi sisteminin denetim altına alınması yollarıyla oluyor. Örneklersek, yurt dışında inşaat mühendisliği, vs. hizmetler yapacak firmalara birçok teşvik unsuru getirildi. Vergi, resim ve harç istisnaları, transfer kolaylıkları, döviz tahsis kolaylıkları, ihracatı teşvik fonundan yararlanma vs. Bunların yanısıra ihracata dönük tüketim sektöründe uzmanlaşma, çok uluslu tekeller için fason üretim yapılması benimsendi. Bu politikaya uyan sektörler teşvik edildi, uymayanlar tasfiye oldu. Arka arkaya iflaslar, konkordato talepleri, senet protestoları ve el değiştirmeler başladı. Protesto olan senetler, 1980 yılında 61 milyar iken, %125'lik artışla 1981'de 137 milyar liraya ulaştı. 1980 yılında yeni kurulan şirketler arasında ilk sırayı kollektif şirketler alırken, 1981 yılında bu yer anonim şirketlere geçti.

Enflasyona karşı, sıkı para yüksek faiz, ücretlerin kısılması, vergilerin artırılması yolu izlendi. Sonuçta iç talep büyük ölçüde kısıtlanıp dışarı açılabilme zorlandı.

Sıkı para yüksek faiz siyaseti gereği, serbest faiz uygulaması Temmuz 1980'de başladı. Bankalar kredi faizlerini çok serbest bırakmadılar ama, bankası olan olamayan holdingler bankerlikten yararlandılar. Bu alanda faiz furyası aldı yürüdü. Yüksek faiz uğruna paralarını, emekli ikramiyelerini holdinglere kaptıran emekçi halk, bankerlerin iflasıyla büyük soyguna uğradı.

Uluslararası alanda rekabet edebilmek için dev boyutlu bankalar gereklidir. Bu nedenle Kasım 1981'de banka ve banker sermayelerinin yeniden düzenlenmesi konusunda yasal değişiklikler yapıldı. Bankalar için sermayelerini artırma, bankerlik yapabilmek için de 200 milyon lira sermayeli bir anonim şirket olma ve öz kaynaklarının %50'sini Merkez Bankasına yatırma koşulu getiriliyordu. Kararların uygulandığı kadarıyla, bankerler arası iflas, kaçma furyası başladı. Durum paralarını bankerlere kaptıranlar açısından da büyük sorun oldu. Banker Kastelli'nin iflası, bankercilik politikasının da sonunu getirdi.

Finans grupları ve bankalar arası hızlanan rekabet, sıkı para siyasetinin yarattığı para darlığı, halkta birikmeye başlayan öfke, izlenen politikanın yeniden gözden geçirilmesini gerektirdi. Kafaoğlu ekibi, önce faizleri %24-32 arasında sınırlandırdı. İç talebin artırılması, "ucuz tüketici kredisi" dağıtılması yolunda adımlar atıldı. Altın gayri menkul, inşaat fiyatları tırmanmaya başladı. Fiyat artışları %500'ü buldu.

Maliye Bakanlığı iki bankanın yönetimine el koydu. Hisar Bank ve İstanbul Bankasına yapılan "devlet" desteği 50 milyar lirayı aştı. Maliye Bakanlığı, bundan böyle eğer bir kuruluşa devlet desteği verilecekse, hazinenin verilecek miktar kadar o kuruluşun hissesine sahip olması zorunluluğunun getirileceğini açıkladı. Bu gelişmeler devlet tekelci kapitalizminin yerleştirilmesine örnektir.

1990 yılı sonunda Türkiye'de faaliyette bulunan banka sayısı 67'yi buldu. 1990 yılında ülkemizde yabancı sermayeli Midland Bank, yine yabancı sermayeli Avrupa-Türk Yatırım Bankası (Eurotürk Bank) kuruldu. Fransız Societe Generale Bankası faaliyete geçti. 1990 sonunda, Türkiye'de faaliyette bulunan bankalardan biri emisyon bankası (T.C. Merkez Bankası), 56'sı mevduat ve ticaret bankası, 10'nu da kalkınma ve yatırım bankasıdır. Bu bankaların 12'si kamusal sermayeli, 29'u özel sermayeli, 26'sı da yabancı sermayelidir. (2)

Türkiye'de mevduatların bölgeler arası dağılımı oldukça dengesizdir. Dengesizlik tablo 1'de açıkça görülüyor(3).Türkiye'de 30 az gelişkin ili kapsayan Kuzeydoğu, Kuzey Kürdistan, Orta ve Orta Güney bölgelerinin 1970 yılında toplam mevduat içindeki payı :% 10.9 iken, bu pay 1980 yılında % 8.6'ya, 1990 yılında da % 7.9'a gerilemiştir. Buna karşın ülkenin gelişkin üç bölgesinin toplam mevduat içindeki payı ise 1990 sonu itibarıyle % 81.3'e yükselmiştir. Mevduatın bölgeler arasındaki dağılımdaki bu dengesizlik, Türkiye'de gelir dağılımı bozukluğunun bir göstergesidir. Ayrıca bu illerde çoğunluğu Kürtlerin oluşturması da rastlantı değildir.

MEVDUATIN BOLGELER ARASI DAĞILIMI (%)

Bank Deposits by Regions

Bölgeler	1970	1980	1989	1990
Orta kuzey	22.1	20.8	25.7	26.5
Ege	13.5	12.9	12.8	12.5
Marmara	39.1	44.9	42.0	42.3
Akdeniz	6.5	7.2	6.5	6.1
Kuzeydoğu	1.8	1.5	1.2	1.0
Güneydoğu	1.4	1.2	1.0	1.1
Karadeniz	7.9	5.6	5.0	4.7
Ortadoğu	3.3	2.2	2.0	2.0
Ortagüney	4.4	3.7	3.8	3.8
Toplam	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği
Tablo 1

Diğer bir ilginç gösterge de kredilerin bölgeler arası dengesiz dağılımdır.Tablo 2 bu dengesizlik açıkça görülüyor.(4). Banka kredileri ülkenin gelişkin yörelerinde yoğunlaşmıştır. 1970 yıllarında çoğunlukla Kuzey Kürdistan bölgelerinlbanka kredileri içindeki payı% 9.1 iken bu pay 1980 de %8.9, 1989 da %6, 1990 da %5.8'e düştü.

BANKA KREDİLERİNİN BOLGESEL DAĞILIMI (%)

Bölgeler	1970	1980	1989*	1990*
Orta kuzey	23.8	21.8	26.1	25.8
Ege	13.8	14.3	12.5	12.4
Marmara	35.6	37.2	38.0	37.7
Akdeniz	10.5	12.5	11.3	11.5
Kuzeydoğu	1.8	1.2	1.0	0.8
Güneydoğu	1.9	1.4	1.0	0.8
Karadeniz	7.2	5.3	6.1	6.8
Ortadoğu	1.8	1.9	1.4	1.5
Ortagüney	3.6	4.4	2.6	2.7
Toplam	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**

* İller Bankası kredileri hariç
Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği
Tablo 2

Banka kredilerinin özel ve kamu dağılımı açısından, Kasım 1990'da %16.8 kamu, %83.2 özel sektör şeklindedir. 1980 yılında ise kamu idari ve girişimlerinin toplam banka kredileri içindeki payı %28.0 iken bu pay 1990'da %16.8'e kadar gerilemiştir. Banka kredileri içinde üretken sektörlerin payı azalmakta, hizmet sektörününküler artmaktadır. Ayrıca diğer bir özellik de Türkiye'de banka kredilerinden büyük tekeller yararlanmaktadır. Türkiye'de özel bankalar belirli tekelci sermaye gruplarının elllerindedir. Tablo 3 hangi banka kimin kontrolünde onu gösteriyor. (5)

Tekelci sermaye içindeki 25 grubun payını Tablo 4 şeklindeki M.Sönmez'in kitabında konulduğu biçimde aktarıyorum (6) Bu kısa yazıda tekelci sermaye gruplarına teker teker deyinmeye imkan yok. Ancak OYAK'a özelliği dolayısıyla deyinmek istiyorum.

1986 yılında komutanların holdingi OYAK'ın 25 şirkette cirosu, 400 milyar liraydı. OYAK-Kutlutaş 1981 yılında İsviçre'nin ileri gelen holdinglerin rekabetini yenerek Irak'ta 160 milyon dolarlık inşaat projesi kazandı. (7) OYAK-Renault 1980 yılında Batı Afrika ülkelerine 2400 otomobil, Fas, Cezayir ve Fildişi Kıyısı ülkelerine 2910 motor vites grubu sattı. 1981 yılı içinde 12 Eylül darbesinin güvencesiyle 3500 otomobilin ve 8000'in üzerinde yedek parçanın dış satımı planlandı. (8) Tablo 5 1986 yılında sayıları 25 olan OYAK iştiraklerinin sektörlere göre dağılımını gösteriyor.(9)

HANGİ BANKA KİMİN KONTROLÜNDE

Sermaye Grubu	Kontrolündeki banka
Sabancı Holding	Akbank / Ak INternational (Londra) / BNP-Akbank
İş Bankası Grubu	İş Bankası / Dışbank / TSKB / SYKB/ Arap-Türk Bankası
Çukurova Holding	Yapı Kredi / Uluslararası / Pamukbank / İsviçre'de ve B.Almanya'da iki banka
Özakat Ailesi	Egebank
Erol Aksoy	İktisat Bankası / Banque International Commerce(Paris)
	Garanti Bankası
Doğuş Grubu	Tütünbank
Yaşar Holding	Chemical Mitsui Bank / Oceanic Finance Corp.(Hong Kong)
Enka Holding	Koç Amerikan Bank A.Ş.
Koç Holding	Eskişehir Bankası
Zeytinoğlu Ailesi	Demirbank
Cıngıllıoğlu Ailesi	İmar Bankası / Adabank
Uzan Ailesi	Titibank
M.Ali Yılmaz, Ulusoy	Tekstilbank
Akın Ailesi	Türk Ekonomi Bankası
Çolakoğlu Ailesi	Çaybank
Derviş Temel	Lüleburgaz Bankası
Hema Holding	Finansbank
Hüsnü Özyeğin/ENKA	

Tablo 3

BUYUK SANAYİDE SAYILARLA 25 GRUBUN PAYI

* *Türkiye'nin en büyük 500 firmasından 406'sı özel kesimin. Bu 406 sanayi firmasının 1985'te:*
- Curosu 6 trilyon 95 milyar lira
- Kârı 511 milyar lira
- Katma değeri 1 trilyon 543 milyar lira
- Çalışanı 271 bin.

* *406 firmada 3 grubun (Koç, Sabancı, İş Bankası) 60 şirketinin payı.*
- Ciroda yüzde 23.8
- Katma değerde yüzde 26
- Bilanço kârında yüzde 27.4
- Çalışanlarda yüzde 21.5

* *406 firmada 10 grubun (Koç, Sabancı, İşBankası, Dinçkök, AEH, OYAK, Çukurova, Profilo, Yaşar, Çukurova Elektrik) 97 şirketinin payı:*
- Ciroda yüzde 39
- Katma değerde yüzde 41
- Bilanço kârında yüzde 47
- Çalışanlarda yüzde 34.2

* *406 firmada 25 grubun (Koç, Sabancı, İş Bankası, Dinçkök, AEH, OYAK, Çukurova, Profilo, Yaşar, Çukurova Elektrik, Ünilever, Uzel, Bağfaş, Metaş, Alarko, Eczacıbaşı, Çolakoğlu, Borusan, Sönmez, Ercan, Bodur, Chrysler, Kutlutaş, Tekfen, Hema) 126 firmasının payı:*
- Ciroda yüzde 53
- Katma değerde yüzde 53
- Bilanço kârında yüzde 58
- Çalışanlarda yüzde 48

Tablo 4

OYAK'ın 1986'da sayıları 25 olan iştiraklerinin sektörlere göre dağılımı

Otomotiv	Payı (%)	Gıda	Payı (%)
OYAK-Renault	41.7	Tam Gıda	26.0
Motorlu Araçlar	100.0	Tukaş	100.0
Goodyear	11.5	Eti Pazarlama	26.0
		Pınar Et	15.0
Çimento		Entaş Tavuk	60.0
Çukurova Çimento	48.7		
Ünye Çimento	48.7	**Elektronik**	
Mardin Çimento	48.2		
Bolu Çimento	40.7	Aselsan	0.4
Kimya			
		Tarımsal İlaç	
Petkim	0.9		
Yasaş	10.0	Hektaş	53.2
		Takımsan	0.1
İnşaat			
OYAK-Kutlutaş Konut	40.0	**Hizmet**	
OYAK-Kutlutaş İnş.	28.6		
OYAK-Kutlutaş Paz.	28.6	Oytaş İç ve Dış Tic.	85.0
OYAK-Kutlutaş İst.Prf.	28.0	OYAK-Sigorta	60.0
OYAK İnşaat A.Ş.	100.0	OYAK Menkul Kıy.	100.0

Tablo 5

OYAK yönetimi ordu komutanları ve savunma bakanı tarafından atanıyor. Ordu komutanları aynı zamanda MGK içindedir. Bu da ordu, tekel devlet bütünleşmesini iyi anlatıyor. Ordu mensupları, uluslararası sermaye, büyük holdingler ve KİT'lerle ortaklığa girişmiştir. Bir anlamda ordu mensupları kapitalist ilişkilerin doğrudan içerisindedir. Ekonomik toplumsal bunalım, başka bir deyişle kapitalist sistemin herhangi bir şekilde tehdide maruz kalması orduyu doğrudan ilgilendirmektedir.

Türkiye'de sermaye piyasası, kaynak kullanımında etkinlik sağlayamadığı gibi, birimlerin yatırımlara dönüşmesinde de etkili olamamaktadır. Sermaye piyasası esas olarak, tekelci büyük gruplara, aracı kurumlara profesyonel spekülatörlere yarar ve kazanç sağlamaktadır. Sermaye piyasasının gelişmesi için aşırı vergi teşvikleri getirildiğinden, büyük sermayedarlar büyük kazanç sağlamaktadırlar. Yatırımcıların çoğu, spekülatif kazanç peşinde koştuğu için hisse senetleri uzun süreli yatırım araçları olarak henüz kullanılamıyor.

Türkiye'de net yatırımlar indeksini tablo 6 olarak gösterirsek (10), imalat sanayinde net yatırımların %60.9 gerilediğini görürüz. 7 büyük emperyalist ülke ve Türkiye'nin işletmecilik sektöründe sermayenin gelirden aldığı payları karşılaştırırsak, Türkiye'nin en yüksek payı aldığını görürüz. tablo 7 (11) Öte yandan ücretler açısından aynı karşılaştırma yapıldığında, ücretlerin de komik düzeyde düşük olduğu görülür.Türkiye'de gelir dağılımı içersinde sermayenin payı giderek yükselirken ücretlerin payı düşmüştür.

Türkiye'de tekelci sermaye, hem ABD, hem AT hem de Japonya kökenli çok uluslu şirketlerle

Net Yatırımlar Endeksi 1979=100

1979	100
1980	95.6
1981	86.5
1982	74.9
1983	65.6
1984	60.4
1985	64.1
1986	62.6
1987	48.2
1988	44.2
1989	39.1

Kaynak : 90 Petrol-İş, s.519

Tablo 6

7 büyük emperyalist ülke ve Türkiye'nin işletmecilik sektöründe sermayenin gelirden aldığı pay

	1980-1987 ortalaması
ABD	33.2
Japonya	30.6
Almanya	36.9
Fransa	30.1
İtalya	36.3
İngiltere	31.5
Kanada	37.6
Türkiye	76.9

Kaynak : 90, Petrol-İş, Year Book for 1990, s.252

Tablo 7

işbirliğini gerçekleştirdi. İşbirliği bazı ortak yatırımlar ve teknolojik alanda bütünleşmeye vardı.

Koç grubu, ortak olduğu 15 şirkette yabancı sermaye ile ortak durumdadır. Koç'un en önemli ortakları, ABD kökenli Ford, İtalyan Fiat ve Alman Siemens'tir. Koç'un ortağı çok uluslu banka ise Amerikan Express'dir.

Sabancı grubunun ise, Birleşik Alman ilaç Fabrikası, Hollanda kökenli Philips, ABD'li Hilton, Shell, Fransız BNP-Akbank ortaklığı, Belçikalı Bekaert ve ABD'li Du Pont firmasıyla lastik sektöründeki ortaklıkları örnektir.

İş Bankası ve en büyük hissedarı olduğu T.Sınai Kalkınma Bankası iştiraklerinden 22'si 1986 yılında yabancı ortaklıydı. Ortaklar, ABD. AT, Japonya ve Arap ülkeleri arasındadır.

OYAK'ın, Fransız Renault firması ile otomativ sanayinde ortaklığı önemli yer tutar. ABD kökenli Goodyear'da OYAK'ın payı vardır.Entaş ise OYAK ve Danimarkalıların gerçekleştirdiği bir ortak yatırım olup, lades tavuklarını üretir. Silahlı kuvvetleri güçlendirme vakıfları da Tusaş, Netaş ve Otosan gibi yabancı sermayeli kuruluşların ortaklarıdır. Tusaş'ın ortağı ABD kökenli, Netaş'ın ortağı Kanada kökenli, Otosan'ın ortağı da ABD kökenlidir. NASAŞ'a da Dünya Bankasının yavru kuruluşu IFC ortaktır.

Yurt dışında en çok şirketi olan bazı gruplar ve firmaları

ENKA HOLDİNG
. Enka Arabia Ltd. (S.Arabistan)
. Çimtaş Arabia Ltd (S.Arabistan)
. Kasktaş Arabia Ltd (S.Arabistan)
. Sipco Suudi Boru (S.Arabistan)
. Oceanic Finance Corp(Singapur)
. Entrade Int. (ABD)
. Entrade Ltd. (İngiltere)
. Entrade Gmbh (Almanya)
. Entrade Fruits Ltd.(İngiltere)
. Entrade Fruits Ltd.(Almanya)
. Entrade AB (İsveç)
. Enka Kutlutaş Joint Venture/ Libya (Libya)

KOÇ GRUBU
. Kofisa Trading Co. (İsviçre)
. Inex Investmen Extension Co. (İsviçre)
. Ramerica (ABD)
. Ram International (ABD)
. Interbrücke Gmbh (Almanya)

SABANCI HOLDİNG
. Exsa Handels Gmbh (Almanya)
. Universal Trading Ltd. (İngiltere)
. Ak International (İngiltere)
. Holsa International (ABD,İsviçre)
. Hefti Weawing (İsviçre)

STFA GRUBU
.Temel Frontier (ABD)
. Conex House (İngiltere)
. Rio STFA Construction CO. (S.Arabistan)
. STFA Melyeptery Eng. Temel Saudi Ltd. (S.Arabistan)
. Saturnac Saudi Turkish Marine and Cons Co. (S.Arabistan)

İŞ BANKASI GRUBU
Banka Şubeleri
. Berlin Şubesi (Almanya)
. Frankfurt Şubesi (Almanya)
. Londra Şubesi (İngiltere)
. Girne, Lefkoşe, Magosa (KKTC)
. Kıbrıs Kalkınma Bankası (Kıbrıs Rum Kesimi)

ŞİRKETLER
.Taşel Türk Alkollü İçecekler (KKTC)
. Eti Endüstri ve Ticaret (KKTC)
. Efik Evkaf Finansman (KKTC)
. Mepinter A.G.(MEPA)(İsviçre)
. Caminter (Şişe Cam) (Almanya)
. Intermar (Şişe Cam) (Almanya)
. Tamcam (Mısır)

ÇUKUROVA GRUBU
. Baytur S.A.(İsviçre)
. Baytur Trading S.A.(İsviçre)
. Yapı Kredi /Manama Şubesi (Bahreyn)
. Bank Kreiss(B.Almanya)

KUTLUTAŞ HOLDİNG
.ArapTürk Construction(S.Arabis.)
Kutlutaş/Enka Joint Venture (S.Arabistan)

DOĞUŞ GRUBU
. Intrade Corp. (ABD)
. Sunnydale Ltd (İngiltere)
. Doğuş S.A. (İsviçre)

Tablo 8

Yıllar	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Sermayenin Organik Bileşimi Toplam (%)	91.94	91.85	90.92	90.43	90.38	87.99
Kar Oranları Toplamı (%)	13.14	18.56	25.71	29.08	29.54	26.86
Sömürü Oranı Toplam (%)	263	367	455	487	427	354

$$\text{Sermayenin organik bileşimi} = \frac{\text{Değişmeyen Sermaye (Ücret dışı tüm maliyetler)}}{\text{Değişken sermaye (Net üccretler = Brütün \%60'ı)}} \times 100$$

$$\text{Kar Oranları} = \frac{\text{Artık Ürün (İşçinin yarattığı katma değerin ücret dışında kalan kısmı)}}{\text{Toplam Sermaye (Ücretler = Brüt ve amortisman dahil tüm maliyet}} \times 100$$

$$\text{Sömürü Oranı} = \frac{\text{Artık Ürün}}{\text{Değişken Sermaye}} \times 100$$

Tablo 9 90 Petrol-İş yayınından yararlanarak hazırlandı. (13)

Tekellerin yurt dışındaki şirketlerinin de durumuna bakmakta yarar var. Türkiyeli holdingler dış ülkelerde yatırımlar yapıyor, çeşitli şirketler kuruyorlar. Yurt dışına sermaye ihraç ederek kurulmuş şirket sayısı 100'ün üzerindedir. Bu şirketler ABD'den Avrupa'ya, Rusya'dan Ortadoğu'ya Uzak Asya'dan Afrika'ya kadar tüm dünya sathına yayılmıştır. Tablo 8 bu konuda bir fikir veriyor (12)

24 Ocak politikası, 1980 sonrası Dünya Bankası ve IMF'nin isteklerine uyum içersinde uygulandı. 24 Ocak sonrası yabancı sermaye yatırımlarının niteliği de hızla değişti. Yabancı sermaye, bu dönemde sayısal olarak arttı. 230 milyon ABD dolarından 1 milyar dolar üzerine çıktı. Ancak 1980'de o zamana kadar ülkeye gelen yabancı sermayenin %87.3'ü sanayi kesimine girmişken, bu oran 1986'da %60 düzeyine indi. Önceleri taşıt, elektrik ve elektronik dallarında yoğunlaşan yabancı sermaye, 1980 sonrası özellikle bankacılık, deniz taşımacılığı, pazarlama vs. gibi alanlarda yoğunlaştı. Toplam yabancı sermaye içinde banka sermayesinin payı 1980'de %8.5 iken, 1985'de %19.4'e yükseldi. Üretimden kaçış olgusu yerli sermaye için de gözlenmektedir.

2. Özelleştirme Politikası

24 Ocak kararlarıyla Kamu İktisadi Kuruluşlarının serbest piyasa ekonomisi kurallarına göre işletilmesi KİT'lerin ürettiği mallardan sübvansiyonun azaltılması veya tamamen kaldırılması kamu harcamalarının kısılması öngörülmekteydi.

Özelleştirmeye yönelik hazırlıklar, Tasarrufların Teşviki ve Kamu Yatırımlarının Hızlandırılması Hakkındaki 17.3.1984'te yürürlüğe giren 2983 sayılı yasa ile bir üst aşamaya yükseltildi. Bu yasayla KİT'lerin hisse senedi yoluyla satılabilmesi veya işletme haklarının devredilmesine olanak açılmış oldu. Ülke ekonomisine, gelir ortaklığı senetleri çıkarma "buluşu" getirildi.Devir çalışmalarını yürütmek üzere Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı idaresi (TKKOI) kurulması öngörüldü. Aynı yasaya dayanarak 13.9.1984'de "Kamu Ortaklığı Fonu Yönetmeliği" çıkarıldı.

Yasada yer alan özelleştirme yöntemlerinden biri, gelir ortaklığı senetiydi. İkincisi "İşletme devir hakkıdır" yöntemiyle, KİT'lerin mülkiyeti değil işletilmeleri, ürünlerin pazarlanması, dağıtımı gerçek ve tüzel kişilere belirli bir bedel karşılığı devredilmektedir. Üçüncü yöntem ise, KİT'ler ve bağlı tesislerin mülkiyetlerine ortak olunacak hisse senetleri satışıdır.

Özelleştirmeye yönelik daha sonraları 31 Haziran 1986'da 3219 sayılı yasa çıkarıldı. Yasa "2983 Sayılı Yasanın Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılması ve Kamu İktisadi Teşekküllerinin Özelleştirilmesi" yasasıdır. Yasayla TKKO Kuruluna geniş yetkiler sağlandı. Kısa adı KOK olan kuruluş, KİTlerin tamamını veya bir bölümünü doğrudan satabilecek, hisse senetleri yoluyla satabilecek, kiralayabilecek, işletme hakkı verebilecek devir ve tasviye edebilecektir.

Türkiye'de özelleştirmeye yönelik hazırlık

İMALAT SANAYİ YATIRIMLARI (1973 Sabit Fiyatlarıyla)

	Kamu	Özel	Toplam
1973	100.0	100.0	100.0
1974	105.5	109.8	108.4
1975	186.2	128.8	136.7
1976	187.2	148.5	149.0
1977	201.8	149.7	154.3
1978	164.9	135.1	133.9
1979	203.6	92.1	119.7
1980	223.5	79.2	118.0
1981	204.5	78.5	111.6
1982	163.2	79.7	99.5
1983	157.8	80.6	98.4
1984	130.3	84.4	92.1
1985	139.2	89.4	98.0
1986	111.9	101.2	96.7
1987	65.6	97.0	79.7
1988	53.8	100.0	77.9

Kaynak : DPT, İSO Dergisi, sayı 283, Erdoğan Özötün

Tablo 10

çalışmaları Dünya Bankasının doğrudan desteği, ve finansmanı ile Morgan Guaranty Trust Company of Newyork tarafından yürütüldü. Bu kuruluş ve DPT'nin Özelleştirme ana planı hazırlamaya yönelik anlaşması 5.8.1985 tarihinde imzalandı.

Özelleştirme uygulamalarına 1985'te kamuya ait yarım kalmış tesislerden başlandı. 1985'ten 1988'e yarım kalmış 11'inin mülkiyeti, birinin de işletme hakkı devredildi.

İlginç olması nedeniyle bazı örnekleri buraya almakta yarar var. PTT tarafından kurulan Telekomünikasyon Endüstri Ticaret Anonim Şirketi (TELETAŞ) da satışlar sonunda PTT'nin payı %40'dan %18'e düşerken en büyük pay Belçika kökenli Bell Telephone (%39) geçti. Ankara Gıda, Meşrubat Meyve Suları Sanayi ve Ticart A.Ş. (ANSAN) ve bu şirketin dağıtımını üstlenen Meşrubat Dağıtım ve Ticaret A.Ş. (MEDA) 28 Ekim 1988 tarihinde Coca-Cola Export Company'nin iştiraki Atlantik Industries Ltd. Şirketine 13 milyon dolara tüm kamu payı satıldı.

USAŞ Uçak Servisi A.Ş.'nin %70 hissesi İsveç Hava Yolları, SAS Service Partners'e 24 Ağustos 1989'da 14 milyon 450 bin ABD dolarına satıldı.

Yem fabrikaları çeşitli anonim şirketlere satılırken, ÇİTOSAN ve ortaklıklarının bir kısmı Fransız çok uluslu şirketi Societe des Çiments François'e satıldı.

THY Kargo ve charter taşımacılığı bölümleri ana bölümlere ayrılarak 4 parçaya bölünüyor. Boğaziçi Hava Taşımacılığı şirketleşiyor ve Havaalanı Yer Hizmetleri A,Ş. adına yeni bir şirket daha kuruluyor. BHT'nin son anda İrlanda devletine ait Air Lingus'a %40'nın satışı durduruluyor.

Özelleştirmeyi savunan, "yeni sağ" ya da "yeni Liberal" politikaya göre, KİT'ler rekabetin daralmasına, serbest piyasa güçlerinin gelişmesini engellemeye, bunalımlara neden olmaktadır. "Yeni akıma" göre özel sektör dinamik olup, ekonomik gelişmeyi sağlayacak ve krizlere daha iyi uyum gösterecek bir güçtür.

Özelleştirme politikasının imalat sanayine yansımasını Tablo 10'dan açıkça görebiliriz (14) Kamu imalat sanayi yatırımları 1980'de en yüksek sınırında iken, 1988'de %53'e kadar gerilemiştir.

Özelleştirme, 12 Eylül politikalarıyla somutlaşan ideolojinin bir parçasıdır. Özelleştirilen kuruluşlara baktığımızda, çoğunlukla yabancı sermayeye satıldığını görüyoruz. Demek ki satışlar yabancı sermaye ile bütünleşmeye hizmet ediyor. Satışlarda uluslararası sermayenin denetleyici kuruluşları Dünya Bankası ve IMF baş rolleri oynuyor. Özelleştirme hem dünya çapında hem de Türkiye çapında sermayenin merkezileşmesinin daha büyük boyutlarda olmasına hizmet ediyor. Satışlar, Türkiye'den çok satılan ülkeye yarar getirecektir. Kısa vadeli olarak satış bedelleri borç ödemelerinde kullanılabilir. ancak dış borçlar korkunç boyutlarda artmaya devam edecektir. Yabancı sermayeye geçecek, özellikle imalat sanayindeki kuruluşlar, yabancı sermayenin tüm şartlarını kabul etmek zorunda kalacak, bu da daha fazla döviz açığı, Türk Lirasının değer kaybı ve gittikçe artan pahalılık anlamına gelecektir. Ayrıca özelleştiren KİT'lerde, ücretler düşecek, işten çıkarmalar yaygınlaşacak sendikasızlaşma artacaktır.

KİT'lerin hisse senetleri yoluyla satılarak mülkiyetini halka yayma savı da devlet tekelci kapitalizminin bir aldatmacasıdır. Hisse senedi sahipliği ile sözüm ona kapitaisit sınıf genişletiliyor. Bir avuç hisseye sahip olanlar artık çıkarının kapitalist sistemde olduğunu düşünecekler ve başka bir alternatif içinde mücadele etmeyeceklerdir! Hisse payı bir ölçüde stabil olan ve de karlı olan emperyalist ülkelerde bu yollar bir ölçüde geçerli oluyorsa da Türkiye gibi borsada daleveraların döndüğü bir ülkede bu nasıl olacaktır? Kastelli olayı ortadadır. Paralarını bankerlere kaptıranlar ortada kalmıştır. Hisseler de birgün içinde geçersiz kağıt haline geliverir, ya da başka bir güçlünün elinde toplanıverir.

3. Dış ticaret politikası ve enflasyon

1980 sonrası uygulanan ekonomi politikaları dış satıma dayalı büyüme anlayışına dayanıyor. Buna bağlı olarak dış ticarette gerek sayısal gerekse niteliksel gelişme ve değişmeler sağlandı. Dış ticaretin ulusal gelir içindeki payı 1980'de %18.8'den 1985'de %37.1 dolayına yükseldi. Dış satımda sanayi ürünleri payı yükseldi. Aynı dönemde uluslararası sermayenin isteği doğrultusunda iç pazar yabancı ürünlere olabildiğince açıldı. Türkiye iç pazarını yabancı sermayeye bu denli açmak, dış borç alabilmenin koşulu oldu. Gelişme yabancı sermayeye yararken Türkiye'nin dış ticaret açığı da hızla yükseldi. Dış satıma dayalı büyüme anlayışı ekonominin giderek yoksullaşmasını doğurdu. Tablo 11 bu konuda bir fikir veriyor. (15)

Yıllar	ithalat (000 $)	İhracat (000 $)	Açık (000 $)
1980	7 909 444	2 910 122	4 999 322
1981	8 933 366	4 702 934	4 230 432
1982	8 842 665	5 745 973	3 096 692
1983	9 235 001	5 727 833	3 507 168
1984	10 756 922	7 133 602	3 623 320
1985	11 343 375	7 958 008	3 385 367
1986	11 104 770	7 456 724	3 648 046
1987	14 162 600	10 189 700	3 972 900
1988	14 335 400	11 662 000	2 673 400
1989	15 763 000	11 627 000	4 136 000

Kaynak: Türkiye İstatistik Yıllığı 1987, s.340, Britannica World Data

Tablo 11

1980'li yılların politikası, üretim olanaklarının genişletilmesini tümüyle yerli ve yabancı sermayenin istemlerine bıraktı. Özel sermaye uzun dönemli yatırımlara yönelme yerine güncel karlılığı önde tutuyor. Yabancı sermaye de daha çok üretim dışı sektörlere akıyor. Özellikle bankacılık, taşımacılık ticaret ve danışmanlık gibi kesimlerde yoğunlaşıyor. Gelişmeler uluslararası sermayenin eğilimini göstermektedir. Yabancı sermaye Türkiye'yi işbölümüne zorluyor.

Dışa büyüme yaklaşımı dış borç artışlarını da beraberinde getirmektedir. Borçlandırmanın asıl amacı ülkeyi dünya kapitalizmine bağımlı kılmak ve uluslararası sermaye ile bütünleştirmektir. Gelişmiş kapitalist ülkeler için borç vermek, yüksek gelir (faiz aracılığıyla) ve kendi sanayileri için pazar ve hammadelerin ucuza sağlanmasıdır. Uluslararası ticaret daha az gelişkin ülkenin aleyhine işliyor.

Dış ticaret ve ödemeler dengesi açıkları büyümektedir. 1990'lı yılların başında günlük kur ayarlamalarıyla sürekli hale getirilen devalüasyon ile artırılan ihracatın aynı yöntemlerle geliştirilmesi kolay değildir. Dış borçlar elli milyar doların üzerine çıktı. Böylece Türkiye dünyanın en borçlu dört ülkesinden biri haline geldi. (16) İhracat gelirleriyle diğer dış kaynaklı gelirlerin dış borca oranı gittikçe düşmektedir. Bu durumda dış borçlanma giderek artacaktır. 1984'de alınan dış borçların %70 dolayında bir bölümü değişken faize tabidir. Dış sermaye piyasalarındaki değişmelere göre borç miktarı da değişecektir. Diğer yandan kamu harcamalarının vergi kaynaklarıyla karşılanamaması iç borçlanmayı da arttırmıştır. İç borçların da 50-60 trilyon düzeyinde olduğu sanılmaktadır. Bütçe açıkları 1991 yılında 35 trilyon liraya yakındır. (17)

1970'lerin ortalarından bu yana kapitalist dünya ekonomisi yapısal bir kriz içindedir. Yapısal krizden çıkmanın yolu, eskiyen üretim teknolojisinin yerine yenilerini üretmek, işin organizasyonunu rasyonalize etmek, emek-sermaye dengelerini sermaye lehine düzeltmek, dünya pazarına yeni ürünler sürmek, kısaca kar oranlarını yükseltmekten geçiyor. Gelişmiş ülkeler bir yandan çözüme böyle yaklaşırken diğer yandan da daha az gelişkin ülkelerden yararlanıyorlar. Kriz daha az gelişkin ekonomiye itiliyor.

Türkiye gibi gelişmekte olan kapitalist ülkeler için pazar sorunu çok önemlidir. Ortadoğu çok kararsız, Orta Asya'daki gelişmelerin de pazar açısından sağlayacağı olanak henüz tam belli değildir. Belirsizlik sermaye kaynaklarının yeniden üretimini deetkilemektedir.

Ekonominin dış gelişmelere aşırı duyarlı hale gelişi, Türk lirasının değer kaybını beraberinde getiriyor, ülkede hayat pahalılığı giderek artıyor. 25 Ocak 1980'de 70 TL olan bir ABD doları günümüzde 7.000TL'sına ulaştı. Enflasyon %70'lere tırmanıyor. Gelişmiş kapitalist ülkeler, enflasyonun zararlı etkisini, bir ölçüde azgelişmiş ülkelerdeki daha yüksek enflasyon oranlarının sağladığı avantajlarla kapatıyor. OECD ülkeleri ve Türkiye arasında enflasyonu yüzde olarak karşılaştırırsak %60 Türkiye aleyhine fark görülür. (18)

Enflasyon artışlarında başı tekelci fiyatlar çekmektedir. Toptan eşya fiyatları artışına bakıldığında özel sektör hep kamu sektörünün önündedir. Enflasyonun artışına yol açmada tekel fiyatlarının önemi ortaya çıkmaktadır.

Dışa açılma politikaları, 24 Ocak'da öngörülenin aksine sermaye kaynaklarının yeterli derecede verimli kullanımını getiremedi.

4. Tarım Politikası

Türkiye'de "serbest pazar ekonomisi" adına tarım sektörüne karşı tavır alınmıştır. 1980 öncesi tarımsal girdilere sübvansiyon uygulanır, destekleme alımları yapılır, tarım kesiminin gelirlerine göreceli dikkat edilirdi. 1980 sonrası tüm bu gelişmelere zıt politikalar izlenmiştir.

Ekonomik açıdan tarımın giderek önemini yitirdiği bir politika izlendi. 1960'larda GSMH'da cari fiyatlarla tarımın payı %40'lardan 1989'da %16.5'e düştü. Sabit fiyatlarla GSMH'da 1980'de %22.6 pay sahibi olan tarım, 1988'de %19'a düştü. Tablo 12 gayri safi yurtiçi hasılanın sektörel paylarını sabit fiyatlarla gösteriyor. (19)

GAYRİ SAFİ YURTİÇİ HASILANIN SEKTÖREL PAYLARI
1968 Sabit Fiyatlarıyla

	Tarım %	Sanayi %	Hizmetler %
1980	22.6	23.5	53.9
1981	21.6	24.7	53.7
1982	21.9	25.0	53.1
1983	21.1	25.7	53.2
1984	20.6	26.5	52.9
1985	20.2	26.8	53.0
1986	20.0	27.6	52.4
1987	19.1	28.2	52.7
1988	19.7	27.9	52.4

Kaynak : Devlet İstatistik Enstitüsü, Türkiye İstatistik Yıllıklarından hazırlanmıştır.

Tablo 12

Tarım kesiminin gelirlerinin düşmesi kente göçü hızlandırıyor. Bu göç kentlerde işsizliğin

artışına neden olurken ücretlere de geri çekici etki yapıyor.

Traktör sayısı, 1983'de 513.516 iken 1986 yılında 612.731'e ulaştı. Tarımda 1987 istatistik yıllığında mısır slaj makinesi, yer fıstığı hasat makinesi, fındık harman makinesi, pamuk toplama makinesi, mısır taneleme makinesi, gibi makinelerin yer aldığı görülüyor. bu da büyük tarım tekelleri için makinalaşmanın devam ettiğini gösteriyor.

Sabit sermaye yatırımları içinde tarım sektörünün payı 1983'de %9.5 iken, 1990'da %6.4'e düştü. 1970'li yıllarda aynı oran %10'nun üzerindeydi. Tarım kesimine yapılan yatırımların görece azalması üretim düşüşlerine neden olacak bu da gıda maddelerinin fiyatlarının tırmanmasını getirecektir.

Ekonomik gelişmeye paralel olarak tarım kesiminin toplam gelirdeki payı da azalmıştır. Ulusal gelir dağılımında tarımın payı 1980'de %23.9 iken, 1989'da %15.4'e gerilemiştir. Tarım tekelleri dışında kalan kesim 1970'li yıllara göre aşırı yoksullaştırıldı. Demirel'in iktidar olur olmaz köylünün borçlarını affetmesi boşuna değildir.

Türkiye'de tarımın temel sorunları ekonomik politikalara doğrudan ve çok yakın biçimde bağlıdır.

5. İşçi sınıfının ekonomik ve demokratik haklarında kısıtlamalar ve gelir dağılımı adaletsizliği

1977 ve 1980 yılları devrimci sınıf savaşımının boyutlarının hızla yükseldiği, devrimci durumun sürdüğü, grev ve direnişlerin hızla arttığı, toplu sözleşme görüşmelerinin gündemde olduğu yıllardı. Grevlerin sürmesinin nedeni, kıdem tazminatının arttırılmasının ve işten atılmalara işçi ve işverenlerin eşit katılacağı ve oy çokluğu ile karar alacak kurulun (iş güvencesi maddesi) işverenlerce kabul edilmemesiydi.

12 Eylül yönetimi iş başına gelir gelmez, 7 numaralı bildiriyle tüm sendikal çalışmaları durdurdu. 3 numaralı kararla tüm grevleri kaldırdı. 2316 sayılı yasayla çalışmaları durdurulan sendikaların hesapları, mallarının yönetimi kayyumların denetimine verildi. Ancak 1992 yılına varıldığında sendikaların kayyumlardan mal varlığını geri almaları mümkün olacaktı.

Toplu sözleşmelerle ilgili 2634 sayılı yasa 27 Aralık 1980 tarihli resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girdi. Bu yasayla Yüksek Hakemler Kurulu oluşturuldu. YHK toplu işsözleşmelerinde gerekli düzenlemeleri kapatılan sendikalar yerine yapacaktı. YHK Yargıtay iş dairesi başkanlığında, Bakanlar Kurulundan seçilecek iki üye, Çalışma Genel Müdürlüğü, DPT Sosyal Planlama Dairesi Başkanı, iki Türk-İş, iki TİSK temcisinden oluşuyordu.

9 üyeden oluşan YHK kaplumbağa hızıyla 1979'da biten sözleşmeleri 1981 yılının Temmuz ayında bitirebildi, tek oranlı zam uygulamasıyla komik düzeyde maaşlar arttı! Aslında gerçek ücretler1963 yılı geçinme indeksi 100 kabul edilirse 17.9'dan 1981 yılında 13.9'a düştü (20) 24 Ocak politikaları ücretler düşerse enflasyonun da düşeceğini varsayıyordu. Ancak ilerdeki günler hiç de öyle olmadığını gösterdi.

Kısıtlamalar sadece ücretlerle sınırlı kalmadı. İşçilerin kıdem tazminatı ve ikramiye adı altında aldıkları yan gelirler de önemli ölçüde sınırlandırıldı. Sigorta yükleri ağırlaştırıldı. İşçi emekli aylıkları düşürüldü. Yıllık izinler azaltılarak 18-30 gün ile sınırlandırıldı. Yıllık çalışma günleri çeşitli bayramların tatil olması kaldırılarak artırıldı. Yılbaşı tatili azaltıldı, 23 Nisan, 1 Mayıs, 27 Mayıs tatil günü olmaktan çıkarken, 29 Ekim, 1.5 günlük tatile düşürüldü. (21 Çalışma günleri ile oynamak mutlak artı değeri artırma yöntemidir. 12 Eylül yönetimnin acımasızca tekeller lehine mutlak artı değeri artırıcı önlemler aldığını görüyoruz.

Önlemler bu kadarla kalmadı. Her düzeyde işçi, işveren ve meslek kuruluşlarında ve kamuya yararlı derneklerde her türlü inceleme, araştırma ve denetleme yapabilecek Devlet Başkanlığına bağlı "Devlet Denetleme Kurulu" oluşturuldu. Böylece her türlü sendikal çalışma devlet kontrolü altına alınmış oldu.

Grev yasağı sınırları nişletildi. Toplu iş Sözleşmesi Grev ve Lokavt yasasına göre savaş ve olağanüstü hallerde tümden kaldırılıyor, sağlık, belediye hizmetleri, enerji, kömür, petrol, nakliye, banka, eğitim ve turizm iş kollarına çeşitli sınırlamalar getiriliyor, ayrıca askeri işyerlerinde normal zamanlarda bile grev yasaklanıyordu. Bir de grev ertelemesi diye bir madde vardı ki, Bakanlar Kurulu isterse istediği grevi erteliyordu! İşçilerin grev kararı alabilmeleri için yarıdan fazla evet olması koşulu getirildi. İşyerlerinde özel güvenlik örgütleri oluşturularak, silah kullanma yetkisi olan görevlilerin işyerlerinde çalışanları izlemeleri kanunlaştı. Böylece devrimci durum koşullarında yüksek sınıf savaşımı sonucu kazanılmış haklar bir çırpıda siliniverdi.

2821 ve 1822 sıyılı Toplu Sözleşme ve Lokavt Yasaları 7 Mayıs 1983'de yürürlüğe girdi. Uygulamaları Ocak 1984'e bırakıldı. Yasalarda geçmiş döneme tepki ön plandaydı. Hakların kullanımı büyük ölçüde kısıtlanıyordu. Toplu sözleşme düzenine 1984'lerin ortalarında tekrar başlandı. Ekim 1984 sonlarında sıkıyönetim komutanlıklarından izin alınması zorunluluğu kalktı. 12 Eylül sonrası ilk defa, 1984'de 4 grev yapıldı, 561 işçi greve katıldı. Grevlerin tekrar başlangıcı böyle oldu.

2822 sayılı yasayla, toplu iş sözleşmesi yapabilme yetkisi için, sendikaların işyerindeki salt üye çoğunluğu dışında, o iş kolunda çalışan işçilerin en az %10'unu üye kaydetme zorunluluğu getirildi. Ayrıca toplu iş sözleşmesi yapabilme yetkisinin tespiti Çalışma Bakanlığı'na bırakıldı.

1987 yılında DİE, Hane Halkı Gelir ve Tüketim harcamaları Anketini gerçekleştirdi. Anket açıkça gelir dağılımının giderek kötüleştiğini ortaya koydu. Gelir dağılımı adaletsizliği 1980 politikasının doğal sonucudur.

Türkiye'nin gelir dağılımı diğer ülkelerle karşılaştırıldığında Meksika, Malezya, Kosta Riko, Filipinler, Bengladeş, Güney Kore gibi

ülkelerde dağılım daha iyidir. Türkiye gelir dağılımı açısından dünyanın gelir dağılımı en kötü ülkeleri arasındadır. Türkiye'de ücretliler ulusal gelirden, %14-15 pay alırken, Bolivya'da %43.5, Şili'de %51.7, Mısır'da %35.9, Güney Kore'de % 48.4, Portekiz'de % 54.6 gibi Türkiye'den bir kaç

1988 yılında üretim işçisi için, ABD doları olarak saat ücreti

ABD	14
Japonya	12.72
Almanya	18.03
Fransa	12.96
İtalya	12.87
İngiltere	10.49
Kanada	13.58
Türkiye	0.41

Kaynak : a.g.y. s.215

Tablo 13

kat yüksektir. Bu durum da 12 Eylül yönetiminin acımasızlığını açıkça gösteriyor. İşçi sınıfı açlığa itildi. 1988 yılında üretim işçisi için ABD doları olarak saat ücretini tablo 13'den izleyebiliriz (22).

Gelir dağılımındaki dengesizlik, bölgeler arası dağılımın incelenmesinde önemli farklılıklar gösterir. Marmara ve Ege bölgesi ulusal gelirin 1986 yılı itibariyle, % 34.5'ini alırken, Kuzey Kürdistan bölgesi % 10.1'ini almaktadır. Demekki gelir dağılımından en büyük pay, ulusal farklılık temelinde ve Batı'nın tekelci sermayesinedir. Ulusal gelirin ücret ve sermaye arasında paylaşım açık bir şekilde ücretliler aleyhinedir. Tablo 14'da bu durum görülüyor (23). Tablo daki veriler, DIE verilerine dayanıyor. Süleyman Özmucur'un yaptığı bir araştırmaya göre, ücretlerin gelir dağılımındaki

1973-1990 ULUSAL GELİREN ÜCRET VE SERMAYE ARASINDA PAYLAŞIMI (%)

	Ücretin Payı	Sermayenin payı
1973	33.37	66.63
1979	31.97	68.03
1985	23.07	76.93
1986	20.53	79.47
1987	21.35	78.65
1988	18.15	81.85
1989	20.69	79.31
1990	20.70	79.30

Kaynak : DİE, 1973-1979-1985 Endüstriler arası İşlem Tabloları

Not : 1986-1988 DİE, 1989-1990 SSK ücret verileri ve Gayri Safi Yurtiçi Hasıla verilerine dayandırılarak tahmini hesaplandı.

Tablo 14

payları daha da kötüdür. Tarım dışı gelirdeki payı yüzde olarak bu araştırmaya göre, 1980 senesi için %84.6, maaş-ücret % 17.49'dur. Sermayenin payı % 82.51'dir (24)

Ücretlilerin aldıkları pay ile o ülkelerdeki sendikalaşma ve örgütlenme düzeyi, temel insan hak ve özgürlükleri, bu hakların kullanımı ve sendikal militanlık arasında yakın bir bağ vardır. Veriler aynı zamanda bu gerçeği ortaya koyuyor.

12 Eylül yönetimi, tekelci sermaye için işçi sınıfımıza, emekçi halkımıza zorla ,"özveri" dayatmıştır. İşçi sınıfımız ve emekçi halkımız üzerinde ekonomik ve siyasal devlet terörü sürmektedir. Ekonomik, demokratik her türlü hakkı alabilmek devrimci sınıf savaşının boyutlarına bağlıdır. 1980 öncesi, işçi sınıfımız her türlü ekonomik ve demokratik hakkını savaşa savaşa aldı. Sınıf savaşımının önüne onun için set dikilmeye çalışılıyor.

6. Grevler, işten çıkarmalar ve işsizlik

Grevsiz geçen 1981-1983 yıllarının ardından, 1984 yılında sorunlara grevsiz çözüm aranırken yeni dayatmalarla karşı karşıya kalındı. Bunlar, TISK ve aynı tavır içinde olan iktidar toplu sözleşmeleri kararları, ücret artış tavanı, sendikasızlaştırma politikaları, ücretlerde yeni kesintiler ve sendikalara karşı uşgulamalardı. 1985 ve 1986 yıllarında kamu kesiminde hiç grev olmazken, özel kesimde 21 grev oldu. Mevcut Anayasa ve yasalarla grev yapılır mı yapılmaz mı tartışmalarının ardından 1987 grevleri geldi. 4'ü kamu kesiminde, 303'ü özel kesimde olmak üzere toplam 307 greve, 28298 işçi katıldı. 1987 yılında Bakanlık istatistiklerine göre iş günü kaybı 1.961.940 oldu.

1987 grevleri tüm baskıcı koşullara yasal engellemelere karşın grev yapılabileceğini göstermesi açısından öğretici oldu. Bu yasalarla grev yapılabilir mi tartışmaları da son buldu. İşçi sınıfında çekingenlik kalkmaya başladı. Bir işyerindeki grev kazanımı tüm işçi sınıfının başarı ve kazanımı oldu.

1987 grevleri sürerken, "grev ve lokavtlarda mülki amirlerce alınacak tedbirlere dair tüzük" danıştaya açılan dava sonucu iptal edildi. İptal edilen tüzük, grevi hak değil suç saymaktaydı. 1988 yılında da 156 greve 30.057 işçi kaıldı, kaybolan işgünü sayısı, 1.892.655 oldu.

1989 yılı grevler yılı ve işçi sınıfının bahar atılımını yaptığı yıllar olarak biliniyor. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının verilerine göre 1989 yılında 39.435 işçinin katıldığı 171 grev yapıldı. Bu grevlerde kaybolan işgünü sayısı 2.911.407 oldu.

Bahar atılımı ile birlikte 1989 yılı grevler ve direnişler yılı olarak işçi sınıfı tarihine geçti. Mücadeleye giren işçi sayısı, 1963 yılından bu yana geçen 26 yıl içinde en yüksek düzeye ulaştı. 12 Eylül'ün sendikal hak ve özgürlüklere getirdiği baskı ve kısıtlamalara karşın, işçi sınıfının yılmadığı ortaya çıktı. İşçi sınıfı parasız da greve gidebildi.

İşçi sınıfı yaratıcılığı direniş biçimlerinde ortaya çıktı. İşbaşında oturma, servis aracına binmeme, yemek boykotu, sakal bırakma, toplu boşanma davası, çocuklarını evlatlık verme, çıplak ayakla

yürüyüş, vizite eylemleri gibi, pasif eylem çeşitleri ortaya çıktı. İşçi sınıfının mücadele deneyimi zenginleşti. Eylemler Mart, Nisan, Mayıs aylarında yoğunlaştı. Eylemler hızla aktif ve etkin mücadele biçimlerine dönerken, grevlerdeki işçileri desteklemek için yüzbinlerce işçi de destek direnişleri yaptı. Direnişlerdeki işçi sayısı 600 bini geçti. Grevlerin ardından, toplu iş sözleşmelerinde %140'a varan ücret artışları gerçekleşti.

Bahar atılımı halkımız tarafından olumlu karşılandı ve açıkça desteklendi. Yer yer görülmemiş destek karşısında devlet güvenlik güçleri sert tavır alamadı. Ancak grevlerin ardından, özel sektörde başta işten çıkartmalar olmak üzere her türlü önlem alınmaya başlandı. Buna karşın, 1990 yılı grev sayısı 458 olup, katılan işçi sayısı 166 306'dır. Kaybolan işgünü sayısı ise, 3. 466.550'dir. Aynı yıl içinde, 483.852 işçi adına toplu iş sözleşmesi bağlandı. Bakanlık verilerinde grev sayıları ve greve katılan işçi sayıları gerçeğe göre az gösterilmektedir. Petrol-İş yaptığı bir araştırmada 1990'da grevci işçi sayısı, 223.011'dir. Kaybolan işgünü de 4.650.295'dir. Bu sayılar grevlerdeki patlamayı göstermeye yeterlidir. (25)

On yıllık baskı ve korku döneminin ardından, 1991 yılında, işçi sınıfının hesaplaşma odağı Zonguldak eylemliliği oldu diyebiliriz. Öyle ki Zonguldak direniş rüzgarı tüm Türkiye'ye yayıldı. Burjuva gazeteleri bile "işçi eylemleri çığ gibi" başlığı attılar. Grevlere, eylemlere ailece katılmak Zonguldak direnişiyle birlikte gelenek halini aldı. 1991'de net asgari ücret 266.454 lira iken, bir ailenin sağlıklı beslenebilmesi için aylık mutfak masrafı 746 bin 64 liraydı.

12 Eylül'ün çalışma yasalarından 2822 sayılı yasanın 33. maddesi gerekli hallerde Bakanlar Kurulu'na grevlerin 60 gün süre ile ertelenmesi yetkisini veriyordu. Bakanlar Kurulu, 1990 yılında toplam 6 işletme ve 93 işyerinde, 1991 yılında da 158 işyerinde bu maddeyi uyguladı. Toplam 155.787 işçinin grev hakkı engellendi. Bu da grevlere karşı iktidarın caydırıcı yöntemidir.

Bu yöntem de ulusal farklılık temelinde de uygulandı. 1990'da Olağanüstü Hal Bölge Valiliği kapsamındaki illerde grev ve lokavt uygulaması Bölge valiliğinin iznine bağlandı. Bu yetkiye dayanarak valilik gerekli görürse 1 ay süreyle grevleri erteleyebilir. Hatta ikinci kez de erteleyebilir. Kuzey Kürdistan'da yaşadığı bölgede greve engel olmada sadece Bakanlar Kurulu, işveren değil Olağanüstü Valiliği'nin de yetkileri vardır. Bu durum hem sınıfsal hem de ulusal baskıyı göstermektedir.

Aslında grev ertelemeleri erteleme değil, yasaklamadır. Çünkü ertelenen grevlerde, 60 günlük süre içinde taraflar anlaşamazsa, otomatik olarak YHK devreye girmektedir. Grevlere karşı diğer bir yöntem de işten çıkarmalardır.

1990 ve 1991 yılı ilk 5 ayında işten çıkarılanların sayısı 210 bini buldu. Bu rakam, sendikalı işçilerin %10.5'idir. İşten çıkartmalar toplu sözleşme kazanımlarını geriletmek için işverenin başvurduğu acımasız bir yöntemdir. İşverenler daha az işçiyle üretime olanak veren otomasyona hazırlanıyor.

Günümüzde, toplu sözleşme ve grevlerin ardından toplu işten çıkarmalar ve tırmanan işsizlik gündemin en yakıcı sorunudur. İşten çıkarmalar yüzbinlerle ifade ediliyor. İşsizlik %30'lara yaklaşıyor. "Katılma oranı" sabit tutulduğunda işgücü arzı ve işsizliği tablo 15'den görebiliriz. (26)

"KATILIMA ORANI" SABİT TUTULDUĞUNDA İŞGÜCÜ ARZI VE İŞSİZLİK

	İşgücü Arzı	İşgücü Talebi	İşsiz Sayısı	İşsizlik Oranı
1978	16.640	15.249	2.111	12.7
1979	16.827	15.239	2.288	13.6
1980	17.474	15.231	3.043	17.4
1981	18.077	15.360	3.302	18.3
1982	18.700	15.467	3.898	20.8
1983	19.340	15.682	4.323	22.4
1984	20.000	15.776	4.889	24.4
1985	20.680	15.955	5.390	26.1
1986	20.724	16.244	5.132	24.8
1987	21.299	16.550	5.349	25.1
1988	21.913	16.867	5.576	25.4
1989	22.360	17.160	5.730	25.6
1990	23.044	18.555	5.041	21.9

Kaynak :Çağ nüfus 1980-88 OECD Labour Force Statistics, 1968-1988
Notlar : - İşgücü arzı verileri, çağ nüfusunun işgücüne katılma oranı %64 ve sabit olarak hesaplanmıştır.
- İşgücü talebi verileri, DPT eski seride belirtilen rakamlardır.
- İşsiz sayısı, arz ve talep farkına DPT'nın eski serisinde olduğu gibi tarım kesimi gizli işsiz sayısının eklenmesiyle elde edilmiştir.

Tablo 15

İşsizlik, değişken, gizli ve durgun biçimlerde ortaya çıkıyor. İşçilerin büyük kitleler halinde işe alınıp atılmaları değişken biçimidir. Körfez savaşı da bir ölçüde gerekçe oldu.

Gizli işsizlik biçimi, kırsal bölgelerdeki saklı artı nüfusun kente göç etmesiyle ortaya çıkıyor. Kentlerde işsizlik artarken, konut ve barınmada büyük sorunlar ortaya çıkıyor. Gecekondu ve alt yapısızlık büyük kentlerin çoğunun ortak sorunudur.

Durgun işsizlik biçimi, çökmekte olan sanayi kollarından geliyor. İşsizlik son günlerde üç biçimde de yakıcı olarak gözleniyor. İşsizliğin yapısal ve özgün nedenleri var. Yapısal nedenler tüm kapitalist ülkelerde geçerli olan nedenlerdir. Özgün nedenler ise ülkeden ülkeye değişiyor.

Bilim ve teknolojideki sürekli gelişme üretim araçlarının hızla yenilenmesi giderek daha az sayıda işçi ile daha çok iş yapabilmeyi olanaklı hale getiriyor. Yeni otomasyon ve kompütasyon teknikleri bulunuyor. Yeni olanaklar, gelişkin kapitalist-Emperyalist ülkelerde mikro elektronik, robot ve gelişkin bilgisayar alanlarında yeni yatırımlara dönüşüyor. Yeni yaratılan işyerleri dolayısıyla da işsizlik daha az oranlarda seyrediyor. Böylesi yatırım olanakları olmayan ülkemizde yapısal nedenler daha çok işsizliğe yol açıyor.

İşsizliğe yol açan diğer etkenler arasında, doğum oranının yüksek oluşu, eğitim sistemi çarpıklığı, yüksek enflasyonu önleme çabaları, fi-

nans kaynaklarının yetersizliği ve bu kaynakların doğru ve planlı kullanılamaması, özelleştirme çalışmalarını sayabiliriz.

Grevler, direnişler, işten çıkarmalar ve artan işsizlikteki gelişmeler, şu olguları ortaya koyuyor:

1. İşçi sınıfı ve burjuvazi arasındaki hesaplaşma hergün yeni biçimler alarak kıyasıya sürüyor. Burjuvazi başlangıçtaki konumunu koruyamıyor, korumak için saldırganlaşmak zorunluluğu ortaya çıkıyor.

2. İşçi eylemleri sendikaları ve işçi sınıfı adına konuşan örgütleri aşmıştır. Eylemlere öncülük edenler işçilerin kendisidir. Bu olgu hem olumlu hem de olumsuz sonuçlar doğuruyor. İşçi sınıfı grev ve direnişler yapabiliyor. İşçi sınıfı içinden işçi yığınları üzerinde etkiye sahip bir öncü işçiler kuşağı çıkıyor. Ama eylemler, ülke çapında iktidara yönelik güçlü bir işçi sınıfı partisinin önderliğinden yoksunluğun zaaflarını hep taşıyor.

3. İşçi eylemleri 1982 Anayasa'sının 54. maddesini ve 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'nu deldi. Türkiye işçi sınıfına dikilen elbise dar geldi.

Ekonomik süreçler açısından gelinen nokta

1991 seçimleriyle, DYP ve SHP hükümeti iktidar oldu. Demirel, daha önceki iktidar dönemlerinde izlediği, ulusal tarım ve sanayileşme politikasını günümüzde izleyemez. Bu politika korumacılığı gerektirir. Günümüzdeki kapitalist sistemin düzeni içinde korumacılığa artık yer yoktur. Bu düzende işbölümü ve entegrasyon esastır. Kalkınma için ağırlıklı olarak dış borç kullanacaktır. Dış borçlar ise ulusal politikaya ipotek demektir. Demirel istese de istemese de ANAP politikasını daha doğrusu Dünya Bankası ve IMF politikasını sürdürecektir.

Demirel'in yapabileceği en fazla bir ölçüde, kendi oy deposu tarım orta ve küçük sermayenin istemlerini gözönüne almaktır. Bu yolda yaptıkları ANAP politikasından ayrıldığı anlamına gelmez. Demirel'in ANAP'tan farklı politikalarda ısrarı devrilmesi anlamına gelir. Bir sınıftan alınmadan diğerine verilmiyor. Hükümet programından da açıkça görüldüğü gibi Türkiye, tekelci burjuvazi için vergi ve ucuz işgücü cennetidir.

Türkiye dünya pazarının işbölümü temelinde gereksinimi olan, en az maliyetle üreteceği mal ve hizmetlerin üretiminde uzmanlaşıyor. Bu yol partilerden bağımsızdır. 1980'den sonrası ekonomi politikaları, iç pazarın yabancı mallara açılması ve dış borçlanma vs. gibi tekelci burjuvaziye tek yol bırakmıştır.

Tekelci burjuvazinin vergi kolaylıkları ve parasal desteklerle kar oranları artırılmaya, KİT'lerin özelleştirilmesine devam edecektir. Enflasyon giderek artmaktadır. Kapitalist sistem içinde enflasyona çözüm yoktur. Türkiye'de yüksek enflasyon yatırımı zorlaştıran bir faktördür.

24 Ocak 1980 politikaları her alanda iflas etmesine karşın, alternatifi de 24 Ocak politikası oluyor! Bu çıkmaz, çözümsüzlük kapitalizmin yapısından ve sistemin bütünlüğünden kaynaklanıyor. Ekonomide istikrarsızlık ve durgunluk, giderek artan bütçe açığı, önü alınamayan enflasyon, işsizlik ve gelir dağılımı adaletsizliği Türkiye'nin gerçekleridir. Bu koşullarda, seçim öncesi vaadedilen genel sağlık sigortası ve işsizlik sigortası hangi kaynaktan ve nasıl sağlanabilir?

Uluslararası rekabete uygun teknoloji yenilenmesi Türkiye'nin gündemindedir. Ekonomide yeni yatırımlara yönelinmezse, kitlesel işsizlik artacak demektir.

The Economist Türkiye için şöyle yazıyor: "Ya ekonomilerini tam rekabet edebilir duruma getirecekler, ya da dünyanın üçüncü bölümüne düşecekler" (27)

Türkik Asya cumhuriyetyetlerinin önümüzdeki yıllarda Türkiye ile geniş bir ticaret yapacakları kuşkuludur. Dövizleri varsa Alman, Japon ve ABD mallarını tercih ederler. Yeterli dövizleri yoksa, bir çeşit mal değiş tokuşuna dayalı Türkiye ile özel ilişkilere girebilirler. Bu ise, Türkiye'nin rekabet yeteneksizliğini süregenleştirir.

Genel olarak ekonomik tabloya bakarsak şu olguları tespit edebiliriz.

Birincisi, TL'nin hızlı değer kaybıyla, herşey pahalılaşmaya başladı. Yurt içinde maliyetler ve fiyatlar yükseldi, kaynaklar kıtlaşıyor.

İkincisi, yüksek faiz ve yeniden borçlanma nedeniyle, dış borçlar ödendikçe azalmayıp artıyor. Türkiye, dış borç ödemelerini arttıramadığı gelirinden, kemer sıkarak yapmak zorundadır. Bu da ekonomide kaynakların daha da kıtlaşması demektir.

Üçüncüsü, dünya iş bölümünde Türkiye'nin tuttuğu yer şöyle oluyor: Modern teknoloji gerektirmeyen tüketim mallarının üreticisi olmak, yatırım ve modern teknolojinin dış alımcısı olmak.

Dördüncüsü, uluslararası sermaye ile bütünleşme giderek artan bir olgudur. Yerli-yabancı, sermayeli ortaklıklar ve bu ortaklıkların yurt içi ve dışı şirketleri giderek güçlenmektedir.

Beşincisi, Türkiye ülke içinde 'süper kar" dağıtma durumunda değildir. Kapitalizmin gelişme özelliği buna imkan vermiyor. Ülkede, işsizlik, enflasyon ve gelir dağılımı adaletsizliği, artarak sürüyor.

Altıncısı, 24 Ocak öncesinde, toplam ulusal gelirin, %18'i dolayında olan toplam vergiler, 1980 sonrasında giderek azalmış 1985'de %12'si dolayına inmiştir. Vergileme politikası toplumsal gelişmenin önündeki büyük engel olmaya devam ediyor.

Yedincisi, hızlı kentleşme ve işçileşme, büyük kentlerde artarak yeni sorunları beraberinde getirmeye devam ediyor.

Sekizincisi, KİT satışları özelleştirme ideolojik boyutludur. Satışlar kapitalizmin tabanını genişletmeye hizmet ediyor.

Dokuzuncusu, yüksek faiz sonucu rantiye tabakalar çoğalıyor. Rantiye tabakalar ve hisse senedi sahibi olanların çıkarları bir ölçüde kapitalizmle bütünleşiyor. Bu olguda kapitalizmin tabanının genişlemesine hizmet ediyor.

Onuncusu, Türkiye, sanayileşme sürecinde belli bir aşamaya geldi. Temel tüketim malı sanayileri

kuruldu, dayanıklı tüketim malları ve bir kısım ara malların yerli üretimi yapılabiliyor. Üretim ölçeğinin büyütülmesi, daha nitelikli ve etkin üretim sanayinin temel sorunlarıdır. Sanayinin başlıca girdilerini ve teknolojisini üretememesi önündeki en büyük engeldir.

Bu sıraladığımız olgular çerçevesinde, Türkiye kapitalizmin gelişmesinde nerede duruyor sorusuna şu yanıtları veriyorum.

1. Gelişmiş kaptializmin başka bir deyişle emperyalizmin çok önemli bir özelliği birleşmedir. Sanayinin çeşitli kollarının tek işletmelerin içinde toplaşmasıdır. Tekelleşme olgusu belirleyici özellik taşımaktadır. Türkiye, ekonomide tekellerin kesin rol oynadığı noktaya geldi. Tablolardan gördüğümüz en büyük 25 her konuda söz sahibidir.

2. Banka ve sanayi sermayelerinin içiçe bir durum kazanması olgusu, Türkiye ekonomisinde önemli yer tutmaktadır. Hangi banka kimin kontrolünde tablosundan bu içiçeliği görebiliriz.

Sermayenin içiçeliği, bankalar ve büyük ticari ve sınai işletmeleri arasında bir çeşit kişisel birleşme, hisse senetleri alımı yoluyla gelişmesi, sınai ve ticari işletmelerin denetim (ya da yönetim) kurullarına banka müdürlerinin geçmesiyle ya da tersinin olmasıyla gerçekleşmektedir.

Önemli olan nokta, bankaların yeni rolüdür.Başka bir deyişle tekelci kapitalizmde oynadıkları roldür. Bankaların aktif olmayan nakdi sermayeyi aktif sermayeye yani kar sağlayan sermayeye dönüştürmesi, her çeşit para gelirlerini toplayarak, kapitalist sınıfın eline vermesidir. Bu bankaların ilk ve temel görevidir. Bu görevin sermayelerin içiçeleşmesiyle beraber oluşu önemlidir.. Diğer önemli nokta, bankalar ve sanayicilerin kişisel birliğinin hükümet ile tamamlanmasıdır. Türkiye'de bu olgu gözlenmektedir.

3. Hilferding, "... sanayi sermayesi haline dönüşmüş banka sermayesine -yani para sermayeye "mali sermaye" (finans kapital) diyorum. Kısacası mali sermaye, bankaların çekip çevirdiği, sanayicilerin kullandığı sermaye oluyor" (28) Lenin, "Bu tanım eksiktir, çünkü çok önemli bir olayı, üretimin ve sermayenin genişleyen yoğunlaşmasının, tetellere yol açtığı ve hala açmakta olduğu olayını, sessizce geçiştirmektedir." (29) diyor.

Üretimin yoğunlaşması, bunun sonucu olarak tekeller, sanayinin ve bankaların kaynaşması ya da içiçe girmesi mali sermayenin (finans kapital) kavramının özüdür. Sanayici de kendi bankasını kurabilir. Kavramın önemli noktası, tekelcilik ve sermayenin içiçeliğidir. Mali sermaye (finans kapital) Türkiye'de vardır.

Büyük tekel yöneticileri, ya da en büyük 25 grup, ana şirketler, ona bağlı şirketler, bağlı olana bağlı şirketler vs. ile üretimi, denetleyebilmektedirler. Bu yolla direkt büyük bir sermayeye sahip olmadan da üretimin geniş alanlarına egemen olmak mümkündür.

"Mali sermaye" temeli üstünde bir mali oligarşi kurulmaktadır. Birkaç elde toplanmış olan ve fiilen tekel durumu yaratan mali sermaye, mali oligarşi egemenliğini güçlendirerek ve bütün bir toplumu tekelciler yararına haraca keserek, firmaların kuruluşundan kıymetli evrak çıkarılmasından, devlet tahvillerinden çok büyük ve gittikçe artan ölçüde karlar elde etmektedir.

Mali sermayenin başlıca işlemlerinden biri olan menkul kıymetler ihracının sağladığı olaganüstü karlılık, mali oligarşinin gelişmesinde ve güçlenmesinde çok önemli rol oynar.

Mali sermayenin bütün öbür sermaye çeşitlerinden üstünüğü rantiyenin ve mali oligarşinin egemenliği anlamını taşımasıdır.

Mali sermaye döneminde özel tekeller ile devlet tekelleri de içiçe bir durum gösterir. KİT'leri satış politikaları, bazı devlet teşekküllerinin özel sermaye ile ortaklıkları bu yöndeki gelişmeleri gösteriyor.

1980 sonrası politikaları, dağılmış şirketleri denetim altına almak için, iflas eden bankerler, küçük bankalar yerine daha güçlülerini ve uluslararası sermayeli olanları yaratmak için, bulunmaz fırsatlar yarattı. Mali oligarşinin egemenliğinin yollarını döşedi.

4. Tekelci kapitalizmin ayırdedici niteliği sermaye ihracıdır. Sermaye fazlası, yığınların yaşam düzeyini yükseltmeye değil, sermaye ihracı yoluyla karları artırmaya yöneliyor. Sermeye ihracı meta ihracını da harekete geçiriyor. Sermaye ihracı, yurt dışı şirketler ve devletin ya da büyük bankaların borç vermesi yollarıyla gerçekleşiyor.

Belli başlı yurt dışı şirketlerin tablosunu verdik. Günümüzde, kalkınma ve yatırım bankaları grubuna giren ve iktisadi devlet teşekkülü olan, başka bir deyişle sermayesinin tamamı devlete ait olan Eximbank, Orta Asya'daki Türki cumhuriyetlerde faaliyete başlıyor. Türkiye devlet olarak Özbekistan vs.borç vermeye söz veriyor. Türkiye ekonomisinin bu noktaya geldiğini görmemiz gerekiyor.

5. Sömürge politikası da emperyalizm politikası da kapitalizm öncesi vardı. Roma devleti buna en iyi örneklerden biridir. Biz emperyalizmi ve onun sömürgeci politikasını geçmişteki anlamıyla değil, kapitalizmin gelişmiş bir aşaması tekelcilik oluşuyla anlıyoruz. Karşımıza, dünyanın mevcut "sermayeler" ve "güçler" oranında paylaşılması şeklinde çıkıyor. Uluslararası tekel birlikleri, ya da çok uluslu şirketler bu yönde hizmet görüyor. Ancak ekonomik ve siyasi gelişmeye göre güçler de değişiyor. Günümüzde böylesi bir süreç yaşanıyor.

Dünyada henüz paylaşılmamış köşeler (eski sosyalist bloka ait ülkeler şeklinde de anlaşılabilir), ya da paylaşılmış ama yeniden paylaşımı söz konusu olan yerler için, kapitalist gruplar arasında büyük mücadele sürüyor. Mücadelenin yolu hiç önemli değildir. Bazen barışçıl bazen de askeri olabilir. Önemli olan yeniden paylaşımın gündemde olmasıdır.

Türkiye'de söz sahibi büyük tekeller, kapitalizm, dünya pazarı ve kendileri için, aynı zamanda uluslararası sermaye ile de bütünleşmeyi gerçekleştirdiler. Büyük tekel gruplarının yabancı sermayeli ortaklıkları bu konuda bilgi veriyor.

Türkiye arkadan, sonradan gelişen kapitalist bir ülkedir. Türkiye'nin içinde olduğu dünya çapındaki tekel grupları arasında da mücadele sürmektedir. Türkiyeli tekeller, uluslararası ihalelere katılıyor yeni yeni yerler arıyor. Türkiye devleti, Adriyatik'ten, Atlas Okyanusun'ndan Pasifik kıyılarına kadar izlenebilen Avrasya kanalıyla büyük bir kültür çıkartması yapıyor. Kırgızistan lideri Askar Akayew'in "Türkiye, Türki cumhuriyetlere yol gösteren sabah yıldızıdır" (30) demesinin anlamını iyi kavramalıyız. Yeniden paylaşım da taraflardan biri de Türkiye'dir. (Türkiyeli çok uluslu şirketler ya da çok uluslu olmayan tekeller, ya da devlet). Türkiye ekonomisinin bu noktaya geldiğini de kabul etmek gerekiyor.

Bu saydığımız 5 özelliğin emperyalizmin köşe taşları olduğu biliniyor. Bu durumda kendi borç içinde, sanayileşme de ancak belli bir yere gelmiş refah toplumu olmayan bir ülkenin bu özellikleri gösterdiğini söylemek çelişki gibi durabilir. Ancak çelişki değildir. Emperyalizmin özelliklerine iyi bakmak gerekiyor. Saydıklarım Türkiye'nin gerçekliklerine ve emperyalizmin özelliklerine uyuyor önemli olan budur. Türkiye böyle bir sürece girmiştir.

Gelişmenin ne anlam ifade ettiğine de bakmak da yarar var. O zaman çelişki gibi duran noktaları daha iyi anlayabiliriz. Türkiye kapitalizmi gelişirken, bugünkü noktaya gelirken, dünyanın daha önce gelişmiş kapitalist ülkeleri, emperyalist ülkeler, G7'ler (ekonomik güç sıralamasıyla olarak Almanya-Japonya, ABD, Fransa, İtalya, Kanada, İngiltere) üst emperyalist konuma geldiler. Üst emperyalist sözcüğünü konunun daha iyi anlaşılması için seçtim. Kuşkusuz, Türkiye ile G7'ler ve onlardan sonra belli bir hiyerarşi içinde geleni emperyalist ülkeler arasında yine koskoca bir mesafe var. Gelişmiş kapitalist -orta kapitalistken aradaki mesafe neyse o mesafe azalmadı arttı. Emperyalist hiyerarşide Türkiye alt sıralardadır. Tekeller gittiği yere tekel ilkelerini götürüyor. Üst emperyalist ülkeler ilkelerini arkadan gelen kapitalist ülkelere taşıdılar.

Dünya pazarının bir bütün olduğunu unutmamak gerekiyor. Üretim uluslarasılaştı. G7'lerin, üst emperyalistlerin, etkinliğindeki kuruluşlar bütün dünyadaki ekonomik gelişmeleri denetliyor. Önemli olan bu gelişmedir. Onların icazeti hesaba katılmalıdır. İcazetleri içinde, kıran kırana yürüyen pazar kavgasına karşın, yeni gelişenlere de uluslarasılaşma temelinde "denetlenen" bir "yer" bulunuyor. Lenin zamanındaki emperyalizimin özelliklerine ilave edeceğimiz nokta burasıdır. 1900 'lerin başındaki süper kar olgusunun ve toplumsal refahın arkadan gelişen kapitalist ülkeler için aynı şekilde tekrarlanacağını beklememek gerekiyor. Üst emperyalist ülkelerin yaptırım gücü icazeti, denetleme gücü ve kendi aralarındaki mücadeleyi hesaba kattığımzda süper kar olgusunun ve yaratacağı gelişmenin günümüzde tekrarlanması oldukça zordur.

Kapitalist sistemin içinde kalındığı sürece, Türkiye'deki yapısal bunalım çözülemez. Emperyalistleşme de ekonomik-toplumsal bunalıma çözüm getiremeyecektir. Üst emperyalist ülkelerin bugünkü denetleyici konumu ve süper kar olgusunun Türkiye için, sadece büyük tekel gruplarının zenginliği anlamına gelmesi ve 1900'lerin başında oynadığı rolü oynayamaması, toplumsal refah yönünde sermaye fazlasının kullanılamaması, kapitalizmin bunalımını süregenleştiriyor. Türkiye ekonomisinin geldiği nokta burasıdır.

Kaynaklar

1. K.Boratav, **Krizin Gelişimi ve Türkiye'nin Alternatif Sorunu,** Kaynak Yayınları 1984, s. 32-33
2. **90 Petrol-İş,** Year Book for 1990, Yayın-26, s. 141
3. **a.g.y.**s.145
4. **a.g.y.**s.147
5. Mustafa Sönmez, **Kırk Haramiler, Türki-ye'de Holdingler,** Gözlem Yayıncılık, 2.bas-kı, 1987, s.24
6. **a.g.y.** s.22
7. **Middle East Economical Digest,** 21 Mart 1981, s.42
8. **Cumhuriyet,** 13 Ocak 1981
9. Mustafa Sönmez, **a.g.y** s.253
10. 90 Petrol-İş, **a.g.y.,** s.519
11. **a.g.y.,** s.252
12. Petrol-İş, **Özelleştirme Üzerine,** a.g.y., s.85
13. 90 Petrol-İş, **a.g.y.,** s.256-258'den yararlanılarak hazırlandı.
14. Petrol-İş, **Özelleştirme Üzerine,** a.g.y., s.85
15. **Türkiye İstatistik Yıllığı** 1987, s.340 ve Brintannica World Data'nın 1988-1991 yıllıklarından yararlanarak hazırlandı.
16. 90 Petrol-İş, **a.g.y.,** s.57
17. The Economist, **A Survey of Turkey,** December 14.1991 s.6
18. **a.g.y.,** s.6
19. 90 Petrol-İş, **a.g.y.,** s.133
20. **Cumhuriyet,** 2 Ocak 1982
21. **Hürriyet,** 19 Mart 1981
22. 90 Petrol-İş, **a.g.y.,** s.215
23. **a.g.y.,** s.244
24. **89 Petrol-İş,** Year Book for 1989 Yayın-25,s.251
25. 90 Petrol-İş, **a.g.y.,** s.268
26. **a.g.y.,** s.183
27. The Economist, **a.g.y.,** s.6
28. **Lenin, Emperyalizm,** Direniş Yayınları, s.55
29. **a.g.y.** s.56
30. **Der Spiegel,** 10 Şubat 1992, s.137

Ayrı ayrı çıkışlardan birlikte yürüyüşe

M.GÖĞEN

İnsanoğlu tarihin hiç bir döneminde 1980'li yılların ikinci yarısında başlayan ve günümüze kadar bütün hızıyla süren, hayallere bile sığmayacak kadar altüst oluşumları, bu kadar kısa bir zamanda dilimi içerisinde yaşamadı.

Tarihte insanlığın kaderini değiştiren birçok devrim ve karşı devrimler vardır. Ama tüm insanlık tarihi boyunca tarihsel gelişmenin tüm çelişkileriyle birlikte doğurduğu nesnellik tarihin ileriye doğru gelişimini durdurmaya çalışan güçleri şimdiki durumları kadar (her ne kadar geçici de olsa) bir üstünlüğe getirmemiştir.

Şöyle ki: Proletaryanın Paris komünü ile başlattığı, 1917 Ekim devrimi ile sürdürdüğü proleter devrimin etkisi çağımıza damgasını vurmuştur. Proleter devrimin toplumsal ilerlemedeki devrimci ve dönüştürücü etkisi, tarihsel gelişmenin ileriye yönelik çizgisinin mihenk taşı olmuştur. 1917 ile başlayan süreç dünyadaki tüm devrimci gelişmelere kaynak olmuştur. Proletaryanın ileriye yönelik bu eyleminin büyüyerek yürüyüşü her ne kadar karşı devrimlerle durdurulmaya, engellenmeye çalışılmışsa da tarihin ileriye yönelik gelişimini tersine çevirmeye burjuvazinin gücü yetmemiştir. 1917'den bu yana kapitalizm, sosyalizm karşısında sürekli gerileyen bir konuma düşmüştür. Ama şimdi tarihte yeni bir sayfa açılmıştır: "Reel Sosyalizmin" çöküşü ve bunun sonucunda geçici de olsa kapitalist sistemin günümüzdeki üstünlüğü.

Ortaya çıkan bu tablo değiştirilemediği sürece hiç kuşkusuz insanlığa karanlık bir gelecek sunuyor. Bu konuda müneccim olmaya, akademisyen olmaya da gerek yok. Yaşanmışlıklar tüm yönleriyle ortada dururken onu görmek yeterli oluyor.

Kapitalizmin dünya düzleminde hakimiyeti tekrar elegeçirmesinin insanlığa çıkaracağı faturayı tartışmak ayrı bir yazı konusu. Ben bu yazımda böylesi bir tartışmaya girmeden, Devrim Dergisinin 6. sayısında yayınlanan "komünist harekette erezyon ve konumlanış" başlıklı yazımın devamı niteliğinde olacak bir konuyu ele almak istiyorum. Bu konu sosyalist sistemin çöküşünün sonuçları üzerine dünya komünist hareketinde ortaya çıkan tablo ve geçen kısa zaman dilimi içerisinde Türkiye komünist hareketinin yaklaşımları olacaktır.

Öncelikle belirteyim: Sosyalist sistemin çöküşü o kadar çok karmaşık sorunları komünistlerin önüne çıkardı ki, bu sorunların çözümünün yarın gerçekleşeceğini söylemek ve beklemek korkunç bir saflık olur. Kaba formüllerle işe başlayanların üretici olmaları mümkün değildir. 70. yılı dar bir çerçevenin içerisine sığdırmak doğru bir yöntem değildir. Diğer yandan geçmişi yargılarken ağır yükten kurtulmak gibi bir yaklaşım biçimi ise, pratik bir çözüm yolu olabilir ama geliştirildiği zaman görülecektir ki, kaçınılmaz olarak dogmatizme dönüşecektir.

Peki bu yaklaşım biçimleri doğru değilse nasıl bir yaklaşım biçimi yani yöntem önerilebilir? Bu soruya şöyle cevap verebilirim: Herşeyden önce komünist hareketteki erezyon karşısında yeniden konumlanış yapılacak ilk iştir. Ama asıl zorluk bundan sonra başlamaktadır. Bu zorlukları ise şu başlıklar altında özetleyebilirim.

Bir : Uluslararası komünist hareket dağınık ve örgütsüzdür.

İki : Komünist harekette varolan yerleşik anlayış tüketicilik perspektifiyle geliştiğinden, araştırma-Analiz ve yeniden üretim gibi çok çaplı bir çalışmayı kısa sürede örgütlemek mümkün değildir.

Üç : Teslimiyete karşı mücadele edenler hazırlıksız yakalanmışlardır. Yaşanmışlıkları tartışırken, eleştirirken kaçınılmaz olarak savrulmalar olacaktır.

Dört : Komünist harekette evrensel bir sorun olan eklektizm aşılmadan ortak ırmağa her bir ülke komünistlerinin katacağı birikim sınırlı olacaktır.

Yeniden üretim gibi bir görevi önüne koyanların karşılaştığı zorlukları belirttikten sonra, tanımladığımız bu zorlukları aşmak için önerilerimi sıralayacağım.

-I-

Dünya komünist hareketi tarihinde geçmişte de dağılma, bölünme ve yenilgi yılları yaşanmıştır. Değişik ülkelerde komünistler dönem dönem karşı devrimlerin saldırılarını göğüsleyemeyerek atomize olacak şekilde dahi bir süreç yaşamışlardır. Ama hiçbir zaman dünya komünist hareketi ortak bir kürsüden yoksun olmamıştır. Uluslararası komünist hareketin desteğiyle ve dayanışmasıyla zorluklar kısa süre içerisinde aşılabilmiş atomize olma durumu bir kader olmaktan çıkarılmıştır. Şimdi yaşanan ise bir ülkedeki komünist hareketin değil, uluslararası komünist hareketin atomize olmasıdır. Bu nesnel durum kelimenin gerçek anlamıyla bir boşluk yaratmıştır.

Komünist hareketteki sorunlar globaldir. Ama bu global sorunlar lokal örgütlenmelerin birbirinden bağımsız olarak ileri sürdüğü tezlerle çözül-

meye çalışılmaktadır. Bu komünist hareketin en önemli sorunudur. Bu olumsuz tabloyu değiştirebilecek birleşik örgütlenmenin yaratılamaması lokal örgütleri yalnızlaştırmaktadır.

Her ne kadar bu yalnızlık işbaşa düştüğünden dolayı yaşansa da ve mevcut durumda da zorunluluk olarak ortaya çıksa da, sürdürülmesi halinde geçmişi dahi aratacak onlarca komünizm anlayışına yol verecek kadar sakıncalıdır.

Dünya komünist hareketi geçmişte sosyalist ülkelerdeki akademilerle, Birleşik toplantılarla, hemen hemen her dilde yayınlanan teori ve enformasyon dergileriyle kitle örgütleriyle vb. birleşik örgütlenmelere ve kürsülere sahipti. Bu örgütlenme ve ilişki biçimi eleştirilebilir. Yeterliliği veya yetersizliği üzerine tartışılabilir. Akademilerin partideki egemen anlayışa göre düşünce ürettiği yani, siparişi verilen elbise diktiği söylenebilir. Ama tüm bunlara rağmen yine de birleşik organizasyon anlayışı hakimdir. Marks'tan bu yana yaşayan bu gelenek canlandırılıp yeni biçim ve ilişkiler temelinde örgütlenmese fırtınanın karşısında tutunabilmek çok zordur. Zor bir yana bana göre imkansızdır.

Oysa tam da bugün komünist hareketin global sorunları ve emperyalist" yeni dünya düzeni" ne karşı daha fazla artan bir gereksinmeyle birleşik bir örgütlenmeye ihtiyaç vardır.

Buraya kadar yazdıklarımızı özetleyecek olursak: Komünist hareketin yeni enternasyonal örgütlenmeye ihtiyacı vardır. İlk ve acil olarak birlikte çıkarılacak bir teori ve enformasyon dergisi birleşik örgütlenmeye giden yolun ilk taşı olabilir. Zaman kaybetmeden bu konuda çalışmaları yoğunlaştırmak gerekir.

-II-

Sosyalist sistemin dağılması sonucunda hemen hemen her ülkede geçmişte yaşanan eklektizmden hızlı bir kopuş ve hesaplaşma sözkonusudur. Elbette bu hesaplaşma çok sert ve acımasızca olmalıdır. Komünist hareketin geleceği için bu hesaplaşla zorunludur. Bu sanıldığı kadar kolay olacak bir süreç değildir. Bu süreci sıradanlaştırmanın kaybettireceği çok şey vardır. Tabii bir de buna sokaktaki insandan tutun da örgütlü komünistlerin yüksek sesle sordukları soruların sıradanlaştırmadaki rollerini eklemek gerekir. Biraz açacak olursak, demoralize olmuş komünist hareket ciddi bilimsel araştırmalara yönelmeden klasik açılımlarla karşılaşılan sorunları çözmeye çalışırsa, işi idare etmiş olur. Bu yaklaşım ise sorunları çözmek bir yana daha da karmaşık bir yapıya kavuşturur. Bugünkü yaklaşımlarda da bu tür bir rüzgar esmektedir. Yapılan tesbitler yazdıklarımın somut kanıtıdır. Bakınız hangi sentezlere ulaşılmış: "Bugüne kadar ki sosyalist ülkelerde uygulanan sosyalizm değildi, bürokratik sosyalizmdi." veya "Sosyalizmin tüm eksikleri Stalin imzasını taşımaktadır. Yıkılan sosyalizm değil Stalinizmdir." veya "Revizyonuizm iflas etmiştir."

Bu sentezleri başka yazılarımda ayrı ayrı ele alacağım. İleri sürülen düşüncelerle tartışmaya çalışacağım. Fakat burada beni endişeye düşüren bir konuya değinmeden geçemeyeceğim. Tez sahiplerinin düşüncelerini tartışabiliriz. Benimseriz veya karşı çıkarız. Bunlar doğal olan şeylerdir. Herkes tarafından da anlaşılabilir. Ama tez sahiplerinin kullandıkları yöntem insanı endişeye düşürmektedir. Açıkça geçmişte kullanılan yöntem bir kaz daha hortlatılmıştır. Sorunları çözerken günahları yükleyecek birilerini aramak düşünce sahiplerinin ortak yaklaşımı olmuştur. Marksist yöntem adına kolaycılık ve pragmatizme düşülmektedir. Bana göre reel sosyalizm böyle yargılanamaz. Yargılandığı zaman da ileri sürülen düşüncelerle geleceğe yönelik projeler üretilemez.

O halde ne yapılmalıdır? Yeni dogmalar yaratmadan, kullanılan yöntemlerin bilimselliği de tartışılmalıdır. Sorunun yakıcılığını kabul ediyorum ama sorun yakıcıdır diye ciddi araştırmalar yapmadan çalakalem düşünce ileri sürmek sorunun yakıcılığını ortadan kaldırmadığı gibi daha da karmaşıklaştırmaktadır. Yıkıntının altında kalmamak için yaşanmışlıkların tümünü inkar etmek mümkün değildir. İlkelliğe düşülmek istenmiyorsa önce bu yanlış yöntem terk edilmelidir.

Marksizm adına Marks'ın benimsemediği yöntemler ona maledilemez. Marks'ın Paris komününü değerlendirirken izlediği yöntem bilinmektedir. O hiç bir yazısında kömünden kurtulmak veya yenilgiye günah keçileri aramak için çalışmamıştır. Onun için komün, bir kambur değil, proletaryanın gelecekteki iktidarı için eşi bulunmaz bir laboratuar olmuştur.

Sosyalist sistemde çöküşüne rağmen 70 yıllık birikimiyle şimdi ve gelecek kuşaklar için bir laboratuardır. Bu laboratuarın bir kapısından girip, diğer kapısından çıkarak bilimsel çalışma yaptığını söyleyenerin idiaları bence pek ciddiye alınamaz. Bu yaklaşımlara itiraz edenler olabilir. Onlara şu soruları soracağım. Sosyalist ülkelerden sadece Sovyetler Birliğini ele alalım. Sosyalist inşaadan ulusal soruna, devlet-parti ilişkisinden sovyetlere, sanayiden toprak sorununa, sendika, kadın, gençlik, asker, çevre, aydın, bürokrasi , sanat, dışpolitika vb. tüm sorunlara kadar uzanan bir yapılanmanın ve kendinden öncesi olmayan bir sistemin tüm uygulamalarını bir tek sözcükle veya bir makeleyle bitirebilir misiniz? Devam ediyorum 70 yıllık bir deneyi "bürokratik sosyalizm" veya "Stalinizmin iflası" veya tüm dönemi tarihlere ayırıp başlangıçtan 4-5 yılı kabul edip diğer tüm sürece çizgi çekebilir misiniz? Çekerseniz ikna edici olabilir misiniz?

Kaldı ki, dünün sosyalist sisteminin yerine geçecek alternatif bir sistemi bu yöntemlerle geliştirebilir misiniz?

Bugün dünya devrim sürecinde bir kesinti sözkonusudur. Durgunluk her yönüyle egemen durumdadır. Tüm bir kaos ve boşluk yaşanmaktadır. Bu boşluk doldurulmadığı sürece kapitalizmin insanlığa sunacakları karanlık bir gelecektir.

Ayrı ayrı çıkışlar birlikte yürüyüşe ve eyleme yönelmelidir. Komünist harekette erezyon devam ederken bu çok zorda olsa bilinçli bir çaba ile aşılacak bir durumdur. Bana göre dün yaşanan şaşkınlıktan kurtulma sürecine girilmiştir. Eylemli ortak yürümenin koşulları olgunlaşmıştır.

Tek cümle ile ifade edecek olursam: Ayrı ayrı duruştan ortak yürüyüşe ve örgütlenmeye geçmeliyiz...

BCCI etrafında dönen entrikalar

FREDEDİRİC F. CLAIRMONTE

Uluslararası Ticaret ve Kredi Bankası (BCCI) davasının etrafında koparılan gürültü, on yıldan fazla bir zamandır zengin ülkelerde ortaya çıkan banka ve finans skandallarının üzerini örtmekte yeterli olamadı: Özellikle ABD, Fransa, Almanya, İngiltere, İtalya, İsviçre ve Yunanistan gibi ülkelerde meydana çıkan yolsuzluklara skandallara, en büyük kuruluşların adı karıştı.

Bu davranış biçimi kontrolsüz bir şekilde uluslararası boyut kazandı ve BCCI örneğinde olduğu gibi, bu güçler aktivitelerini giderek yaygınlaştırıyorlar: Yolsuzluk ve rüşvet, kurlarla oynama, aktiflerin kaçırılması ve sahte bilançolar, kamu mallarının kötüye kullanılması ve sahte şirketler, uyuşturucu paralarının aklanması ve sahtekarlık. Ama bu kuruluşlar kanunlara saygı gösterilmesini gayet iyi biliyorlar: Tüm bu oyunlar kapitalizmin egemeni olan büyük güçlerin çıkarlarından başka bir şey değil.

Gerçeği asla kimse bilmeyecek mi? BCCI'nin karşılaştığı terslik, tam da dünya finans kapitalizminin çıkarlarının o kadar içiçe geçtiği ve aynı zamanda da çürümenin o kadar evrenselleştiği bir sırada nasıl açıklanacak?

Bu açmazın yüzü Hollywood komedileriyle örülmüş ve tuzu biberi de Rambo kahramanlıklarıyla ekilmiştir. Böylece Dallas incelikleri çok gerilerde bırakılmış oluyor. Bu defa senaryonun kurtarıcısı'nın bir Kuzey-Güney moral dersi var. Bütün her şey "Çöl Fırtınası" kahramanlarının zafer gösterileri altında olup bitiyor: Kötü adamlar Orta Doğu'nun koyu renkli insanları, onlara eşlik edenler de üçkağıtçılar. General NORIEGA'da bu insanlar arasında. Karşıda parlak zırhlara bürünmüş şövalyeler Anglo Saksonların diğer banka prenslerini savunuyorlar. İngiltere Bankası, Federal Reserve Board ve bir yığın anketçi kılığına bürünmüş Amerikalı senatör televizyon kanallarının kendilerine sunduğu olanaktan fazlasıyla yararlanıyorlar.

Meseleyi böyle ortaya koymak şematik mi? Ama şimdiden işin gerçek sahibi hazır düşünürler makinayı çalıştırdılar bile. Haftalık Amerikan dergisi TIME, uluslararası Ticaret ve Kredi Bankasını tanımlamak için soğuk savaş döneminin vurgularını kullanarak, onu sayılmaz miktarda cinayetin sorumlusu karanlık bir ağ (Reseau noir) olarak niteliyor: Dergiye göre, onun esas faaliyetleri, ispiyonaj, para zimmete geçirme, terörizm ve ölüm...

Manhattan ilçe savcısı Rober Morgenthan bir adım daha atarak 'Tarihin en büyük banka dolandırıcılığından" bahsediyor. Suç duyurusunda ileri sürülenlere göre BCCI, borcunu ödeyebilecek bir banka görünümünde olmak için kendini karlı ve kapital bileşimini yanlış gösteriyor. Öte yandan, Le Federal Reserve Board bu bankayı, sahte belgelerle ve gizli yollardan 20 milyar doları Amerikan bankalarından sızdırmakla suçluyor. Ama bu iddialar sadece 200 sayfalık iddianamenin girişi.

BCCI'ye ilişkin ileri sürülen yolsuzluk iddiaları hiçte hafife alınacak gibi değil. Bu inkar edilemez, ancak bu bankanın yaptığı dolandırıcılıklar, muhasebe cambazlıkları ve banka oyunları küçük çaplı herhangi bir aktör tarafından da pratiğe konulabilir. O halde neden sadece bu banka?

KARTELİN YILDIRIMLARI

Uluslararası sermaye dünyası, sadece altı ülkeye ait 50 kadar büyük şirketin kontrolünde. Koweit Investment Organization (KIO) dışında hiçbir üçüncü dünya özel bankası BCCI kadar güçlü değil. Gerçekten de bu büyük merkezler milyarlarca dolarlık yatırımların faiz oranlarını yönlendiriyor ve belirliyorlar. Düzensizlik içeresinde biçimlenen uluslararası finans sistemi (ki sermaye birikimi için en ideal olanı) günümüzde olduğu kadar hiç bir zaman dolandırıcılık örneklerine sahne olmadı. BCCI çerçevesinde olan üçkağıtçılıkları ABD'de olan "en büyük dolandırıcılık" olarak görmek hipokriziden başka birşey değildir. Tasarruf sahiplerinin dolandırıldığı 500 milyar dolarlık Tasarruf Sandığı Skandalı gözler önünde. Banka assuranse ve diğer finans kuruluşlarında meydana gelen skandalları saymaya bile gerek yok...

Gerçekten de uluslararası bankalar ulusal hu-

kuk kurallarının tamamiyle dışında işliyorlar. En acemi memurları bile bilançoların nasıl hileli düzenlendiğini transferlerin nasıl uydurulduğunu, vergi kaçırma yöntemlerini ve rekabet kurallarının nasıl çiğnendiğini biliyorlar. Bu davranışlar finans kapitalizminin normal işlem kurallarından başka nedir ki?

Üçüncü dünya kendi kaynaklarından yoksun bırakılıyor. Kendi elit kesiminin de suç ortaklığıyla, bu ülkeler, sermaye kaçışına ve bu gibi bir dizi kaynak kaybına yol açan olaylara sahne oluyorlar. Bu sebeplerden dolayı her yıl 200 milyar dolar kaybetmektedirler. Teknik gelişme sayesinde yağma imkanları da giderek yetkinleşti. Tahminlere göre, küçük sayıda bir şirket grubu, 80'li yıllarda dış ülkelere 1500 milyar dolar civarında bir yatırım yapmıştır. Dikkatlerden kaçan bu astronomik rakam sadece IMF'nin resmi kayıtlarındaki miktarı ifade etmektedir. Bunun dışında gayri resmi yollardan yapılan işlemlerin karşılığı 600 milyar dolar civarında. Ayrıca buna uyuşturucu paralarının aklanmasıyla ortaya çıkan 225 milyar doları da eklemek gerek.

Petrol monarşileri ve Sultan Burunei sadece Afgan mücahitlerine para vermediler, aynı zamanda CİA operasyonlarını da parasal olarak desteklediler

BCCI, aşağı yukarı bütün açık veya kapalı işlemlere karışıyor olmasına karşın, (para, ürün ve malzemeyle ilgili) toplam içindeki payı çok gülünç kalıyor. Uyuşturucu paralarını aklamaktan ve kapital akışını gizlemekten kolay bir şey var mı? Hepsinden önemlisi de uluslararası bankaların politik çevrelerle olan ilişkileridir ki, bu konuda BCCI'nin büyük avantajları vardı. Bankacıların, maharetli muhasebecilerinden ve kurnaz hukuk adamlarının ötesinde, üst kademelere yerleşmiş ittifak yapabilecek ilişkilere ihtiyaç var, ki bu da ucuza patlayan bir şey değil. Bu kesimlerin yardımı daha çok yapılan işlerin başarı veya başarısızlık durumuna bağlı.

BCCI, 1972 yılında Luxembourg da, Caiman adalarında, ve Londra'daki holdinglerine mevduat kabul edebilmek için bir lisans aldı. Daha sonra bunları sıçrama tahtası yaparak, dünyaya açılmaya başladı. Kuveyt finans kapitalizminde olduğu gibi, BCCI'de petrol zenginliklerinin bir ürünüdür. Kurucusu Pakistanlı olmasına karşın Abudabi emiri Şeyh Sayed Al Nayhan ve yandaşlarının yüzde 77'lik bir payları var. Buna rağmen bankanın muhasebesi konusunda emirliklerde hiçbir kuşku belirtisi yok. Kuveyt'te olduğu gibi Arap Emirliklerinde de devlet varlıklarıyla özel mülkiyet iç içe olduğundan, sermayenin nereye gittiği konusunda hiçbir soru sorulamıyor. Kuveyt gibi Emirlikler ve BCCI, ABD ve İngilizlerle olan güçlü bağlarından yararlanıyorlar. Ama benzerlik burada bitiyor. Zira Kuveyt'ten farklı olarak BCCI'nın çalışma stili adami merkeziyetçilik bazına dayanıyor ve sermaye popülizmin etkisinde. İşte bundan dolayıdır ki İngiliz Bankaları, Dünya Bankası ve IMF oldukça rahatsız oldular. Kaynağı Orta-Doğulu olan bir kuruluşun İngiltere'de rekabet etmeye kalkması hiçbir zaman memnuniyet yaratmadı. Çok kısa zamanda BCCI 130.000 tasarruf sahibini kendine çekmişti. (ki bunların hepsi Asyalı değildi). Öyle bir an oldu ki rekabet yoğunlaştı. BCCI, İngiltere banka karteliyle yarışmaktan kaçındı. (ki bu önemli bir taktik hata oldu) Oysa İngiliz bankaları, faiz oranlarını yükseltme manipulasyonlarıyla küçük şirketlerin durumunu iyice zora sokuyorlardı. BCCI islamcı banka kurallarına uygun olarak rekabet etmeme yolunu seçti. Zaten kurucusu Hasan Abedi de aynı düşünceyle yola çıkmıştı. Rakiplerinin de doğruladığı gibi BCCI kendine sağlam bir zemin yaratmıştı. Emin olacak bir şey varsa o da, İngiltere bankalarının güçlü bir rakibin çökmesinden aldıkları hazın ölçüsüzlüğüdür. Şüphesiz bunların davranışları, "Hırsız baron" Grnelias Vanderbiltin (1794-1877) mitik karşı koyuşundan farklı değil. Bir rakibi karşısında o, şunu haykırıyordu: "Beni ezmeye çalışıyorsunuz. Size saldırmayacağım, zira adalet çok yavaş. Sizi yıkacağım."

Jeopolitik değerlendirmelerinde BCCI'nin rakiplerinin hesapları üzerinde etkisi oldu. Özellikle Kuveyt'in Irak tarafından işgal tarihi olan 2 Ağustos 1990 İngiltere'de, bu banka, yabancı ve kötülük saçan bir kuruluş olarak parmakla gösteriliyordu. Bu sadece İngiliz bankaları için değil, aynı zamanda ulusal çıkarlar için de aynı anlamı ifade etmeye başlıyordu. Öte yandan, Dünya bankası ve uluslararası diğer bankaların şimşikleri de BCCI üzerinde yoğunlaşıyordu. Özellikle uyguladığı düşük faizli kredi politikasından dolayı suçlanıyordu. Rakiplerinin görmek istemediği, bu politikanın, özellikle Afrika'da olmak üzere, yerel yöneticiler tarafından belirlendiğiydi. BCCI, böyle bir otonomiyi kendi bünyesindeki ayrılıklara borçluydu.

Bizzat Washington tarafından korunan Ziya Ül Hak, bankalar arasındaki işlemlerden pay alıyordu

Ayrıcı BCCI, öbür uluslararası bankalar tarafından yasaklanan başka bir atak daha yaptı: Afrika ülkelerinin çoğunlukla katıldığı ortak işletmeler yaratmak. Örneğin Zimbabve'de hükümet yüzde 55'lik bir payı elde tutuyor. Afrika ülkelerinin çoğunda, banka çalışmaya devam ediyor. Sirilanka Merkez Banka yöneticisinin dile getirdiği bir düşünceyi üçüncü dünya ülkelerinin çoğunluğu paylaşıyor. (Hindistan da buna dahil). O şunu diyordu: "Kendimizi başka yerlerde olan

şeylerin yönlendirmesine bırakmayalım. Başka yerlerde olanlar hesaba katılmadan bankanın çalışmaları devam edecek."

BCCI'nın başka bir orijinalliği de, onun sektörel yatırım politikasında, diğer uluslararası büyük bankalara göre farklı bir yaklaşıma sahip olmasıydı. Özellikle tarım alanlarına yapılan yatırımların uzun vadede az bir kar getirmesi dikkat çekiciydi. Batı ve Doğu Afrika'da bir dizi ortak girişim, BCCI'nin de katılıdğı böyle bir projeye ilgi duyuyordu. Buna karşılık üçüncü dünya ülkeleriyle ortaklığı öngören kendi metodlarını bir kenara bırakarak, BCCI kendini ta başından itibaren soğuk savaşın çalkantılarına bıraktı. Reagan tarafından CIA başkanlığına getirilmeden önce Casey güvenlik ve değişim komisyonunun başkanıydı. Nixson döneminde önceleri o, Orta Amerika'da önemli alım satım işlerini yönlendirmişti. Abu dabi otokrasisi ile CIA arasındaki politik ve finansman alanındaki sıkı bağlar BCCI'yi hızla belli olmayan yerlere itti. 1975 ve 1985 arasındaki hızlı gelişim ancak bununla açıklanabilir. Hiçbir komplo teorisi, bunun içine düştüğü yıkımın nedenlerini açıklamakta yeterli olamaz. Zira politik ve finans entrikalarının döndüğü merkezlerde birden fazla orkestra şefi de mevcut değildi.

CIA- Willian Casey ile birlikte kendi banka donelerini, Japonyalı Sogas Shoshas'ın banka doneleri modelini baz alarak (ki bu bütün uluslararası büyük ve orta boylu firmayı kapsıyor) bütünüyle yeniledi. Bu firmaların resmi ve resmi olmayan tüm faaliyetlerini gün ışığına çıkardı. Politik bağlar, kaydedilmeyen paralar, yöneticilerin CIA'ya karşı tutumu... Güçlü bir ağ oluşturarak, William Casey, ekonomik alandaki bütün bilgilerin elde edilmesi konusunda ABD'ye güçlü bir olanak sağladı. İşte BCCI'de bu ağın koruması altındaydı. Kendisinin de ifade ettiği gibi, ikili bir oyunu oynamak için BCCI ideal bir jeopolitik pozisyona sahipti. W.Casey şöyle diyor: "Biz boylu boyunca ve sokağın her iki yanında çalışıyoruz."

CIA İLE İŞBİRLİĞİ HALİNDE

ABD'de kolları olan şirketler için CIA'yı baştan savmak her zaman büyük bir ihtiyatsızlıktır. Bu, anında, firmanın finans durumunu araştırmak için vergi kontrollerinin harekete geçmesine ve aynı zamanda eğer gerek görülürse, firma gerçek nedenini bilmese de, yönetimin çalışma biçimini kontrole kadar varabilir.

Afganistan savaşı BCCI için beklenmedik fırsatlardan biri oldu. W.Casey'e göre CIA 30 milyar dolarlık bir bütçeye sahip olsa da (en azından resmi rakam), operasyonların başka kaynaklarla da desteklenmesi gerekmektedir. Petrol monarşileri ve Sultan Burunei sadece Afgan mücahitlerine para vermediler aynı zamanda CIA'nın operasyonlarını da parasal olarak desteklediler. Amerikan yönetimi nasıl olur da oldukça açık olan bu operasyonlardan habersiz olabilir?

George Bush'a göre "yeni dünya düzeni" için önceden bir örnek yaratılmıştı. İran-Kontra operasyonların desteklenmesinin altında yatan da aynı şeydi. BCCI, burada da rolünü gerektiği gibi oynuyordu. İslamabad'da, Rawalpindi de, Karachi de komis-mücahitlerle, onların akıl hocalarıyla ve Pakistan haber alma servisiyle olan işlemlerden komisyon almayan banka gösterilemez. Bizzat Washington tarafından korunan General Ziya Ülhak, bankalar arasındaki işlemlerden pay alıyordu. O, sadece yüzde üçlük bir paya sahip olduğu BCCI'den değil bütün diğer bankalardan da payını alıyordu.

William Casey Orta Doğu bankalarının zenginlik potansiyelini iyi biliyordu ve bunu tüketme hatasını işlemedi. Afganistan savaşı Sovyetler Birliği'nin finans kaynaklarını eritirken, ABD'nin kılı bile kıpırdamıyordu. CIA patronlarıyla BCCI patronları arasında yapılan işbirliği o kadar verimli oldu ki, bu strateji üçüncü dünyanın başka ülkelerinde de uygulanabilir.

Madem ki finans alanındaki serbestleşme en yırtıcı ve en güçlülerin iştahını kabartıyor, o zaman, BCCI'nin macerası bir başka banka için gündeme gelebilir. GATT bünyesinde yapılan görüşmeler, bu serbestleşmeyi daha da pekiştirmeyi öngörüyor. BCCI'de olanlar, bir başlangıçtan başka nedir ki?

Kaynaklar

(1) **"The Dirtiest Bank of All.How BBCI and its Black Network Became a Fnancial Supermarket of Cooks and Spies"** (La banque la plus sale de toutes. Comment la BCCI et son reseau noir sont devenus un supermarche financeir pour les escrocs et les espions") *Time*, 29 Juillet 1991.

(2) **Washington Post, 2 aout** 1991

(3) Cf. Frederic F. Clairmonte, **<La fnance kowaitienne se taille un empire>** *le Monde diplomatique*,Jenveir 1989

(4) Cf. Jacques Decornoy, **<L'examplaire faillite des caisses d'epargne americaines>** *le Monde diplomatique*, juillet 1990.

(5)Mathew Josephson, ***The Robers Barons***, New York, 1934.

(6) *Financial Times*, 30 Juillet 1991.

Israrla düşünülmelidir:

Sosyalist medya'nın okur profili üzerine

B. EL ISIN

Öncelikle şunu teslim etmek gerekiyor; belli bir tarihsel zamanda, belirli sınıfsal ilişkiler içinde ve toplumsal formasyonda, devrimci dinamik sahibi sınıf ve öncül ve öncülerinin, itiraz etmeye başladığı geriletici egemen sistemin pratiklerini kökten bile reddetse, bu pratikler içinden çoğunu hiç değilse araçsal anlamda kullanmak durumunda kalıyor.

Bu teslim edilen düşünce, ne yazık ki, o araçların yine çoğunun meşru sayılmasına yol açan teorik ve pratik bir isnat noktası oluyor. Bu noktadan itibaren "devrimci"ce şablonlar kullanılarak itiraz edilen sistemin bir pratiği üretilmiş oluyor. O'nun kendini gerçek anlamda meşrulaştırdığı zeminde, devrimci çıkışların da dolayımlı olarak yeniden ürettiği bu pratik sisteme yakın ilişkilerin de dolayımı oluyor. Bu durum normal koşullar altında farkedilmeyi önleyen bir yanılsama hali ortaya çıkarıyor.

Bu yanılsama hali, aradaki köktencilik bağlarının zayıflığını ve zafiyetini görmeyi engelliyor. Pratik değil, pragmatik davranışların gerekçeleri ile oluşan bu yanılsama hali, devrimciye devrimci dedirtebiliyor, kuşkusuz bunu demek gerektiği haller çıkıyor ortaya.

Egemen sistemin belli araçlarını ve kulvarlarını kullanmak, size saldırdığı araçla ve biçimle saldırmak diye özetlenebilecek bir "gerekçe" devrimciler tarafından aslında yanılsama halinin bir özetidir. Tartışılmalıdır.

Yüzyıllardır inanılagelen bu tür bir pragmatizme "Başka yol bilmiyorsanız bildiğinin yol bilinen yoldur, bilinen, -olan, uygulanan vb- yol da egemen pratiğin yoludur" teziyle karşıdan gelmek gerekiyor.

Bir kez hiçbir devrimcinin egemen sistemin pratiğini ürettiği, biçim ve yollardan gitmeye hakkı yoktur. İslamcıların gavur icadıdır meselelerinde olduğu gibi, konuyu kabalaştırmadan kavramak gerekir.

Öncelikle, araç ile insan malzemesi ve bunların bir biçimde ürettikleri pratik farklı şeylerdir. Elbette birbiri ile dolayımsız ilişkileri vardır, zaten bunu sorun yapmanın nedeni ne budur. İtiraz da, araçtan çok üretilen pratikle ilgilidir.

Devrimci sosyalist basın iki yönlü bir tarihsel sorumluluğun bilincine varmalıdır.Birincisi, kapitalizme ait bir olgu olan medya'yı kullanırken nasıl bir pratik ürettiği ve bu pratiğin sonuçlarının neye-nereye tekabül ettiği, ikincisi daha çok bir siyaset aracı olarak günümüze denk düşen işlev ve amaçlarının ne - ne kadar olduğudur.

Bunlara verilecek yanıtlar ya da bunlardan varılacak sonuçların objektif değerlendirmesi ve yeni bir pratik üretimine konu olması gerekliliği de buna eklenen üçüncü bir varılması gereken noktadır.

1. Gerek tek tek entellektüelleri, gerek kurum ve yapıları ile devrimci ve sosyalist adlandırma altında olanlar, burjuva medya sektörünün, gerek piyasa kuralları, gerek ulaşım kanalları ve gerekse etkileme biçimleri ile okur profili arasında bir uygunluk vardır.

2. Bilgilendirme tarzları arasında bir uygunluk-benzerlik vardır.

3. Beklentileri arasında bir uygunluk-benzerlik vardır.

4. İşlevleri arasında bir uygunluk-benzerlik vardır.

Doğaldır ki bu durumda okur profilleri arasında uygunluk-benzerlik olacaktır. Güçleri arasında ise muazzam bir aleyhtelik söz-konusudur. Bu nedenle üstü örtük bir yarışta "beğeni"ye seslenmekte aciz kalınmaktadır, çünkü burjuva medyanın beğeni ölçütleri doğrudan medyaya ayırdığı maddi güç ve pazar ilişkisi ile ilgilidir, sosyalist basın burada tıkanmaktadır.

Dolayısıyla, beğeni ölçütlerindeki belirli özellikle ve biçimler değişmedikçe, O'nun ortaya çıkardığı sıkıntı yaşanmaya devam edecektir.

Oysa, sözkonusu olan ne yazılı-basılı, görsel, işitsel, yoğrumsal vb. ileti ve iletişim araç ve türlerinden vazgeçmek gerekir, ne de bunları burjuva tarzda kullanmak ve onun ürettiği pratiği **hatırlatan** bir pratik üretmek gerekir.

Sosyalist medya, büyük medyayı genellikle güç eksikliği nedeniyle arkadan takip eden, ancak ona hizmet eden değil, onunla karşı karşıya geldiği halde onun pratiği benzeri bir pratik üreterek ona dolayımlı olarak bağlanan ya da O'ndan kopamayan bir serüven izlemektedir.

Ortaya çıkan okur profili, bir kez "okur" profilidir. Tek yönlü alımlayıcı niteliğindedir. İkincisi, buna bağlı olarak, sosyalist medya bilgi ile eylem arasında, yani bilginin eylemlilik içinde dolaşması özelliğini ortadan kaldırmaktadır. Üçüncüsü, kullandığı biçimler, dil ve beğeni ölçütleri ile kodlamaları ve okur'u etkileme yöntemleri, burjuva mantalitenin savunduğu okur tipolojisinin alımlama biçimi olarak ısrarla sürdürülmektedir.

Okur'a ilettiği köşeli bilgi sunma tarzı bunun açık bir kanıtı iken, okur'un alımlama ya da okur'u kodlama biçimleri de canlı değil mekaniktir. Kollektivizmin bir ister niceliksel ister niteliksel olsun toplam olmadığı ve bu toplamın içinde yer alanları silikleştirmediği ortaya konmak durmundadır.Bu ise, kollektifin etkileşiminin özgür cereyan etmesini gerektirir, ölçüt budur.

Sorun, bilen ile az, yanlış ya da eksik bilen arasındaki farkta değildir. Bu elbet vardır ve olmaya devam edecektir. Bunu gerekçe göstererek belli mekanizmaları meşru kılmak mümkün değildir. Sorun tam da burada, tüm bu fark ve eşitsikliklere rağmen, bu fark ve eşitsizlik ilişkisi içinde bunu haklılaştıracak, bunu maddeleştirecek bir mekanizma ve onun kurallarını oluşturmamaktadır.Gerekçe çok. Gerekçe aranacaksa, hayat bir bakıma gerekçeler bütünüdür. Gerekçe aramak yerine yol aramayı tercih etmek gerekir.

Sosyalizmin, komünist ihtilal anlayışının, toplumsal formda kırıcı, öncü ve yol açıcı genel mücadelesinin parçalarına indiğimizde ortaya çıkan bu tür sorunlar, genelin mantalitesi ile kavrandığında çözülebilir, yoksa salt sosyalist medya meselesi gözü ile bakıldığında gereksizleşebilir.

Kavramların içi yeniden doldurulmuyor, kavramlar kendi başlarına statiktirler, ancak yaşam ve olup bitenler hiçbir zaman statik değildir. Yapılan, kavramların, bir pratiğin ürünü olarak tanımına girişmektir yeniden. Eğer bu olmazsa, hem kavram karmaşası ortaya çıkıyor, hem de kavram erozyonu. Şu anda genel olarak içinde bulunulan sağırlar diyaloğunun tipiki indirgenmiş bir halidir bu.

Bizim beklediğimiz değil, bizim istediğimiz ve olmak zorunda olduğumuz, bunun için her çabayı göstereceğimiz bilgi üretim-çoğaltım ve iletim sonununun yeniden üretim ve yeni üretim meselesine bağlamaktır, bu da ancak okur profilinin ve okur alarak kaşıya alınan öznenin bilme ve katılma hakkını kullanmaktan geçer.

Öneri ve yapma ile ilgili sorunlardan önce (çünkü onlar da çok ciddi sorunlardır ve gerekçelere kaynaklık ediyor, çözümü de bu cümle içindeki teze yakındrır) bu kavrayışa ulaşılması, itiraz ve sorunun gündemine alınması gerekir.

Kimsenin devrim yapmaktan daha önemli bir işi yoksa, bunu da yapmalıdır.

1. Sosyalist medya, önce medya kimliğini sorgulamalıdır.

2.SM, kapitalist dolaşım içinde kendi, ayrı dolaşım sorununu gündeme getirmelidir. Bu sorun sustemle aramızda bir sorundur, kendi aramızda değil.

3.SM, okurunu sorun yapmalıdır.

4.SM, dilini sorun yapmalıdır.

5. SM. biçimini sorun yapmalıdır.

6. SM, bilgi iktidarını sorun yapılmalıdır.

7.SM, kendi dışında cereyan eden, ortak bilgi üretimine açık olmayı, etkileşmeyi, ilgi ile eylem arasına çizdiği dolaylı çizgiyi kaldırmayı sorun yapmalıdır.

Detaylandırılabilir, ancak temel olarak başka devrimci dinamiklerin bir sosyalist basın gibi problemi varsa bu aynı zamanda ve soldan bir eleştiri olarak kendi problemi demektir,

Bilgiyi eyleme dönüştürmenin yolu, o'nu koşulsuz olarak yaşam pratiği ve özneleri karşısında etkileştirmetkten, yani doğrudan ilişki ve kanallarını kurmaktan geçer. Tıkamaktan değil. Sosyalistlerarası her türlü ilişki ve dolaşım damarları büyük ölçüde tıkalıdır. Köşeli bilgi alıcısı konumunda tutulan okur ise bildik bir tarihin ürettiği insan tipi sınırlarını aşamamaktadır. Eylem maddi birikime yol açar ve her maddi birikim geri dönülmez bir tarihsel-toplumsal zemin oluşturur. O'nun üstünde yükselinebilir.

Eylemli bilinç, bilinçli eylemle taşınır.

Bir sanat hareketi düşüncesi

Bir süredir tartışmalarını sürdüren yirmi dolayında sanat uğraşçısının ilk somut ürünü niteliğindeki tebliğin tamamını yayımlıyoruz. Aşağıdaki çağrı mektubunu; egemen sistemin kültür ve sanat ortamı karşısında yer almanın, her türlü egemenlik ve eşitsizlik ilişkisi karşısında bir sanat pratiği üretmenin temel sorun yapıldığı tebliğe ve içerdiği öncüllere temellük eden başka sanat uğraşçılarına yönelik olarak hazırlayan "Sanat Hareketi Düşüncesi" sahipleri, tebliği bir manifesto değil, üstüne basılan bir zemin ve ilk ortak ürün olarak değerlendiriyor.

KOŞULLAR VE OLANAKLAR

Çeşitli disiplinlerin sanayi sonrası geç, gelişmiş vb. şeklinde nitelendirdikleri bir tarihsel dönemi yaşıyoruz. Teknoloji çok daha gelişmiş ve değişik sanayi dallarındaki uygulamaları aracılığıyla, yaşamın tüm alanlarına girmiştir.

Teknoloji ve üretimin görünürdeki tüm bu gelişmişliğine rağmen, tüketim olanaklarındaki görece artışın, insanlığa gerçek bir eşitlik, huzur ve gelecek güveni getirdiğini iddia etmek, mümkün görünmemektedir. Üretimin toplumsallaşması, tüketme ve faydalanma olanaklarının gerçek anlamda toplumsallaşması anlamına gelmemektedir. Öte yandan, ekonomik sistemin çalışma ve tüketme olanakları bakımından eşitsiz şiddetine maruz kalan birey, gelişmiş kitle iletişim araçlarıyla yönlendirici bir kültür yanılsaması altında tutulmaktadır. Büyük bir iletişim bombardımanıyla insanlara tek boyutlu bir dünyanın ezici kuşatıcılığı dayatılmakta, mevcut gerçekliğin ötesinde bir başka geleceğin olmadığı, olamayacağı duygu ve düşüncesi yerleştrilmek istenmektedir. Teknolojik olanakları elinde bulunduran güçler, deyim uygunsa tarihin doğduğunu ve bundan başka tarihin olamayacağını iddia etmektedirler. Bu iddianın geniş yığınlarda sessiz bir kabul veya tepkisiz bir suskunlukla karşılandığı görülebilmektedir.

Yine çeşitli çevrelerce "Bilgi Çağı"nda yaşadığımız iddia edilmektedir. Bu iddianın doğru olduğunu varsaydığımızda, şöyle bir gerçekle karşı karşıya kalmaktayız: Toplumda bilgi herkese eşit dağılmamıştır. (Egemen ideoloji ve yaşam biçimine kalırsa böyle bir eşitlik zaten imkansızdır) Bilgi tekeline sahip olanlar "Bilgi Çağı"nın da sahibidirler. Sermaye, bir biçimde bilgi üreten kafayı satın almaya, satın alamadığını da etkisizleştirmeye çalışmaktadır. Sermaye ve bilgi büyük ölçüde içiçe geçmiştir. Bilgi tekelini elinde bulunduranlar bu olanağa egemenlik ilişkileri dolayamıyla kavuşmuşlar; bunu iktidar aracı olarak kullanıp, bilgiyi yeniden biriktirerek egemenliğin meşruiyetini sağlamaya çalışmışlardır.

Sözkonusu egemenlik ilişkilerinin günlük hayatın her alanına sızdığını, daha doğrusu, günlük hayatın her alanında egemenlik ilişkisinin oluştuğunu görmek mümkündür. Bilgiye sahip olmak halinin yarattığı avantajların kullanılması sonucunda doğan olanakların, kişisel imtiyazları çoğalttığı, bunun da sıradan ilişkilerde bile bir tür iktidar ve hiyerarşi doğurabildiği, somut yaşamda açıkça gördüğümüz bir gerçektir. Bu durumun oluşturduğu sakıncalardan günlük yaşamda kurtulmanın, dayatılan biçim ve alanlarda ilişki kesmek, dışına çıkmak, kendini yalıtmak, uyarmak türünden kestirme yöntemleri var gibidir. Oysa özel yaşam saydığımız alanlarda kurtulmaya çalıştığımız bu durum aslında kurtulamadığımız, kurtulma olanağı bulamadığımız genel halin dolay sız bir yansımasıdır.

Şu halde; egemenlik ilişkilerinin sonuçlarıyla kendi özgül pratiklerinde ve yaşamlarında karşılaşan biz sanatçılar açışından, içinde yaşadığımız koşulların ana çizgilerini belirlemek ve ne yapılacağı sorusunun yanıtını bulmaya çalışmak, en azından sahici bir sanat praatiği tasarısı için kaçınılmaz olacaktır.

VERİLİ KÜLTÜR SANAT ORTAMININ ÇEHRESİ

Bugün kapitalizm, her tür kitle iletişim araçlarının mülkiyet ve işlevlerini denetiminde bulunduran kapitalist medya tekelleri aracılğıyla, yaşanan gerçekliği, kitlesel itaati üretmek ve kalıcılığını sağlamak üzere dilediği biçimde manipule ederek, bozarak, yeniden kurarak ya da yoksayarak geniş yığınlara sunma olanağına sahiptir; gerçeklik hakkındaki bilme hakkını böylesine tahakküm altına alan medaylar başta olmak üzere, özel ve kamusal tüm ideolojik/kültürel aygıtlar aracılığıyla, yaşamın her alanını yönlendirilmiş algı nesneleri haline dönüştürebilmektedir. Böylece, yaşanan ve yaşatılan cehennem, alternatifi olmayan bir sahte özgürlük cenneti olarak sunulabilmektedir. İşlevi, eşitsizlik ve egemenlik ilişkilerini meşrulaştırmak olan bu ideolojik/kültürel mekanizma, mevcut sistemin yeniden üretiminin temel unsurudur. Ekonomik yaşam düzeyleri, uzmanlık alanlarıyla parçalanmış ve yarıştırılmış sınıf, küme ve bireyler, eşitsizlik,

egemenlik ve sömürüyü doğal sayan, hep varolan ve hep varolacakmış gibi gösteren yanılsamalarla kuşatılmış durumdadır.

Bu pazarlamanın, gerçekte, bireylerin kendi yaşamlarını ve dış dünyayı tasarlamaya ve etkinliklerine yönelik yıkıcı bir şiddeti içerdiği de açıktır. Medya tekelleri, yarattıkları moda biçim ve kavramlarla ortalama insan için taklit edilebilir, her an 'gerçekleştirilebilir' statüler yaratmaktadır. Tarif edilen biçimlere az muhalefet/az başkaldırı ölçülü lirizm, kendini gerçekleştirme yanılsaması ile kamufle edilmiş pragmatist ve liberal yarışmacı ahlakla, ideolojik/kültürel çağrı gücü kazandırılmaktadır. Bunların tümü, verili yaşam biçimlerinin egemenlik ve eşitizlik ilişkileri içerisinde süren rutininin rasyonalize edilmesi amacını taşımaktadır. Burada, çalışanların kendi maddi konum ve işlevleri gereği sahip oldukları gerçek yaşamı değiştirme gücüne, hiçbir yerde ve hiçbir şekilde atıf yapılmaz. Zaten esas olan böyle bir gücün bu ideolojik/kültürel mekanizmalar aracılığıyla bizzatihi sahibince gayrimeşru görülmesini sağlamaktır.

Kapitalizmin tüketim ideolojisine tutsak kılınmış ve durmaksızın çoğaltılan moda mitoslarıyla verili yaşam biçimine eklemlenmeye zorlanan birey, ciddi huzursuzluklar içerisindedir. Huzursuzluk kendi maddi gerçekliğiyle hiçbir zaman tam anlamışla ulaşamayacağı, ulaştığında da anlam bulamayacağı mitoslarla arasındaki uçurumdan kaynaklanmaktadır. Çünkü çağdaş mitoslar, antik mitoslar gibi bir ulaşılmazlık noktasında değildirler. Mitosu tarif eden şeyleri içerdiği ideolojik motivasyon ve önerilen biçimde tüketir, onun gibi davranırsanız, siz de bir mitos olabilirsiniz! Vaaz edilen budur.

Temellerini entellektüel düzeyde herkesi kuşatan genel bir özgürlük, eşitlik ve kardeşlik ütopyası üzerine kurmuş olan burjuva devrimi, daha iktidarın ertesinde bu öğeleri soyut bir söylevin süsleri haline getirmişti. Bugün söz konusu olansa, tam bir iflas durumudur. Buna rağmen kapitalizm, egemenlik ilişkilerinde hiçbir esaslı değşiklik olmaksızın kendi paradigmasının iflasını kendi lehine kullanmakta ve her türlü egemenlik, sömürü ve eşitsizlik ilişkisini alternatifsiz ideolojik ve kültürel varoluş tarzı olarak sunmaktadır. Bu sunuşun kazandığı her başarı ideolojk çağrı mekanizmasını güçlendirmekte, verili yaşam biçiminin olası tek biçim olduğu yanılsamasını daha da yaygınlaştırmaktadır. Bu yanılsatıcı gücü, kitlelerin genel itaatini veya suskunluğunu sürekli kılmada sistemin kazandığı bir mevzi olarak değerlendiren eleştirel bilincin başkaldırısı ise; yine bu bağlamda kitlelerle buluşma olanağını giderek ve hızla yitirmektedir. Böyle bir noktada oluşan karamsarlık, entellektüel yaşamda ciddi bir anlam kayması oluşturmuştur. 'Temsili demokrasi" ve "liberal pazarın tehditi altında, herşey için çok geç kalındığı duygusu, medyanın gerçeği bilmek hakkını gaspeden, anlama ve algılama pratiklerni pazarın taleplerine göre düzenleyen yapısı, tüm bunlar tüketim toplumunun "keyif verici" olanaklarıyla birleştiğinde karamsarlık, entellektüel atalete dönüşmektedir. Ortaya çıkan sonuç, kapitalist sistmin tüm krizlerine karşın, elde ettiği en büyük başarılardan biridir.

Aydınlar ve özelde sanatçılar açısından şu nokta çok önemlidir: Geleceği tasarlamak, gelecek bilgisini üretmek, ve toplumsal düzeyde mücadelesini vermek üzere yola çıkan her insan, etkinliğini bir dil kurmak ve pratik üretmek olmak üzere iki düzlemde gerçekleştirir. Ne var ki aydınlanmacı teorik yapılarda ortaya çıkan krizler ve yaşanan güven bunalımı dikkate alındığında dil kurmak düzleminde etkinlikte bulunmak alabildiğinee zorlaşmıştır. Gerçekliği kavramak ve alternatifler oluşturmak anlamındaki bu güçlüğün arzu düzleminde amaçlanan üzerine bir ipotek koy duğu açıktır. Bu iki düzey arasındaki mesafe arttıkça bunalım ve atalet de yoğunlaşmaktadır. Bu olumsuzluktan çıkış noktası sadece inanç ve ahlak pratikleri olamaz. Çünkü bu pratikler bilgi üretim pratiklerinde yaşanan güçlüklerin ortadan kalkmasına paralel olarak gerçek güçlerini gösterebilirler. Umudu besleyen şey, tek başına ahlak ve inanç değil; aynı zamanda süreçleri çözümleyebilmek yeteneğine sahip bilgi ve bilinçtir. Uğruna mücadele verilebilecek anlamlı bir amaca, ancak bur tür bir bilinçliikle ulaşılabilir. Burada kastedilen bilincin türü asgari anlamda kapitalist manipülasyonun yanıltıcı etkisinden uzaklaşmayı başarabilmiş ve bir gerçeklik bilincidir.

Sistem, içine aldığı insanların ayrı ayrı çıkarlara sahip parçalanmışlığını ideal bir durum olarak sunmakla, birleşik bir çıkarın olabileceği gerçeğini daha baştan örtmeye çalışmaktadır. Herkesi bağlayan genel ahlaki ilkelerin varolduğu tezi, burjuva ideologları tarafından bir zamanlar, gelişen kapitalizmin siyasi çıkarları için kullanılmıştı. Bugün burjuva ideolojisi, büyük bir ikiyüzlülükle bu tür ahlaki varsayımların olanaksız olduğunu iddia etmektedir. Burjuva manipülasyonu, tümel olana algılama ve yansıtma düzeylerinde saldırmakta; kendisine karşı oluşabilecek her türlü bütünsel başkaldırının olanaksızlığını empoze etmeye çalışmaktadır. İşte, bozulma da bu noktada gerçekleşmiş ve yaygınlık kazanmıştır. Algılayış, alışkanlıklarla tüketim olanaklarının çakıştığı arzulama noktasında oluşmaktadır. Böyle bir noktada oluşmuş bilincin başkaldırıcı yeni toplumsal mücadele biçimlerinin inşası lehine bir tavır beklemek çok zordur. Zor olması, karamsarlık ve ataletin gerekçesi olmamalıdır. Ortada gerçekten bir 'sorun' olduğuna göre 'çözüm' de vardır. Burada ifade ettiklerimiz sanat pratiği alanında sorunları çözmek için başlatılan bir tartışmanın öncülleri olarak algılanmalıdır.

Burada saptamaya çalıştığımız, elbette ki yaşanan ve sürekli manipüle edilen gerçekliğin bütününü aydınlatmak, günümüz ortalama in-

sanının karşılaştığı ideolojik/kültüren şiddetin kay nak, etki ve sonuçlarına tüm boyutlarıyla açıklık getirmek savunda değildir. Konumuzla bağıntılı olarak düşünüldüğünde, özetle şu söylenmelidir. Kapitalizm, aktardığımız çerçevede, ürettiği kültür ile sonuçta, insanı tanımlayan bir edim olarak tasarlama ve uygulama etkinliğinin dönüştürücü gücünü tahdit ve tehdit etmek üzerine kuruludur.

Temel anlamlarından birisi de sanatçının içindeki soyut gelecekten projeksiyon yaparak bugünü eleştirmek olan sanatsal üretim ve etkinliğin sahibi sanatçının bu koşullardaki durumu nedir?

Bu soruya vermeye çalışacağımız yanıtlar, tek tek sanatsal faaliyet alanlarında zenginleştirilmesi gereken başlangıçlardır.

Sanatçı bugün, tüm sanatsal üretim süreçlerini ve bu süreçler dolayımıyla biçim bulan ilişkilerini kapitalist pazarın kuşatması içinde gerçekleştirmektedir. Herşeyin satılır/satın alınır olduğu bir yalancı cennette, kendi eyleminin özgüllüğü çerçevesinde dünyayı anlatma, öyküleme, yeniden şekillendirme ediminin yanılsamalar ve mitler dünyasının sağır edici efektleri karşısında nasıl güdükleştiğini, kakafoninin boğuntusuna düştüğü ve etkisizleştiğini, doğrudan sürecin içinden yaşamaktadır.

Sanatçı, bildirisini daha çok insana ulaştırabilmek için pazara girmek zorundadır. Pazara girdiğinde ise bildirisi gerçek niteliğini yitirmektedir. Pazardan uzakta yalnızlığın, ulaşamamanın çaresizliği içindedir. Bir anlamda Kassandra Çaresizliği, olarak nitelenebilecek böyle bir durumda, birçok sanatçı önce eyleminin sonuçları, sonra da eylemin anlamı karşısında ağır sorularla yüzyüze gelmektedir. Kitle iletişim ve sanat pazarının içinden türeyen egemenlik ve eşitsizlik ilişkileri sanatçının özenle korumaya çalıştığı iç evrenine büyük bir rahatlıkla sızmaktadır. Bu ilişkiler sanatçıyı ya bozuşturucu etkilerini bulaştırarak sanatçı olmaktan çıkarmakta ya da direnme yolunu seçenler açısından ciddi sorunlar yaratmaktadır.

Herşeyden önce sanatsal metin-nesne, kendi ortaya çıkışındaki amaçsal çerçeveden tümüyle bağımsız olarak pazara sokulmaktadır. Pazar, rekabet demektir. Rekabet ise, sanatsal değil, ticari bir pratiktir. Her türlü rekabet ilişkisi, sonuçta, gizli veya açık bir hiyerarşi yaratır, eşitsizlik üretir, eşitsizlikler de genelde egemenlik nedeni/kaynağıdır. Sanatsal metnin dolaşım ve tüketim süreci, bugünkü koşullarda nesnel olarak amaçlanan etkinin çarpılması, bozulması ve tazeliğini yitirmesine açık bir iklimde gerçekleşmektedir. Sanatçı daha başından yapıtı yoluyla yaratmak istediği etkinin yozlaştırılması, tasarladığı anlam bütünlerinin parçalanarak kaybolması tehlikesiyle yüzyüzedir. Kültürün bir eğlence nesnesi anlamın, bir kitsch'ler silsilesi haline getirilerek sanatsal pratiklerin (varoluşları aleyhine) altüst olduğu koşullarda; sanat ürünü, konum ve işlevinin tamamen dışına fırlatılmakta ve parçalanmaktadır. Böyle bir ortamda sanatsal alanı belirlemek, sanatsal olmayanla arasındaki sınır çizgilerini çekmek, izler-okur çevreyi sanatsal üretim sürecine çağıran bir sanat pratiği tasarlamak ve uygulamak, giderek güçleşmektedir. Medyanın dolaşım kanallarına girmeksizin, onunla şu ya da bu biçimde uzlaşma ve eklemlenme içine girmeksizin 'tanınma' ve 'tüketilme' olasılığı hemen hemen yok gibidir. Sanatçının yapıtlarını alan, okuyan, izleyenlerle gerçek ve dolaysız bağları nerede ise tümüyle kopmuştur. Detaylar bir yana, Medya burada gerçek anlamda bir Büyük Birader rolündedir.

Sanatsal üretim özgürlüğünün nesnel koşulları kısıtlanmış durumdadır. Sorun sadece sanatsal tüketim pratiğinin anlatılan türde bir tehdit altında olması demek değildir. Aynı zamanda sanatçının kimliği de, aynı düzeyde ciddi bir tehlike altındadır. Bir tarafta bilginin ve sermayenin, bir tarafta cehaletin ve sefaletin merkezileştiği; bunun dışındaki herşeyin paramparça olduğu bir ortmda, herhangi bir sanat nesnesini bir ileti haline dönüştürmeyi yalnızca tüketimi değil, aynı zamanda üretme bilincini paylaşmayı önemli bunalımlarla yüzyüze olan sanatçı nasıl sağlayacaktır? İç bütünlük nasıl kurulacak? Sahicilik nasıl sağlanacaktır? Bunalımın ve itirafların estetize edilmesinin dışında başka çare yok mudur? Parçalanmış ve nevroza terkedilmiş sanatçı kimliği ve aynı düzeyde nevrotik ürünlerin / yapıtların değişmez gıdası mı olacatır? Sanatçı kendi varoluşunun ahlaki / estetik nedenlerini parçalanmaya yüz tutmuş kimliğinin, hangi parçasında bulacaktır? Kırılmış aynanın görüntüsü nerede birleşecektir?

Bu sorunlar çağımız aydın-sanatçısının ortak sorunlarıdır. Ve kuşkusuz ki birçoğu daha öncede defalarca ortaya konmuş ve değişik açılardan irdelenmiştir. Sorun, bizi kadir-i mutlak olmayan veya en azından bu iddiada olmayan asgari yanıtların kapısına getirmektedir; bilinç temelinde tasarlama ve etkinlikte bulunma! Sanatçı kendi varoluşunun ahlaki/estetik nedenlerini, parçalanmaya yüz tutmuş kimliğin çılgınlığına yapılan duygular asgari yanıtların kapısına getirmektedir; bilinç temelinde tasarlama ve etkinlikte bulunma! Çıkış noktası, bu olmalıdır.

Sistem bugün, bu doğrultuda eşitsizlik ve egemenlik ilişkileri varolduğu sürece, buna karşı çıkacak sanatçıların varolacağının da farkındadır. Bu nedenle, kullandığı ideolojik, kültürel çağrı mekanizmalarına direnenleri, yine aynı mekanizmanın silahlarıyla dize getirmeye çalışmaktadır. Bükülmeyen eller için de çare bulunmakta; bunlar ya medyanın dolaşım kanallarına sokulmamakta, ya da sokulduğunda ise, asimile edilmektedir. Abartılı büyütmeler, dahi çocuklara yapılan övgüler, sanatçının akıl dışılığına, çılgınlığına

yapılan vurgular, 'Biz sanatçıya saygı duyarız' iki yüzlülüğü, bilinemezlik ve mistifikasyon duygusunun bilgi aleyhine yüceltilmesi, bütün bunlar deyim yerindeyse sistemin bükemediği eli öperek kirletmeye çalışmasından başka bir şey değildir.

Kültür sanat ortamı, adeta her türden laçkalık, ikiyüzlülük, bayağılık ve sorumsuzlukla, pazardan geldiği açıkça ortada olan hiyerarşik bir disiplini birarada barındırmaktadır. Bu olumsuz durum sanat pratiği için alternatifi olmayan en ideal konum olarak vaaz edilmektedir. Bu adeta bir kültür garden party'sidir. Kapitalizm, kendi egemenliğine itiraz edemeyecek hale getirmek istediği bütün kişilikleri bir çok seslilik ve demokrasi yalanıyla bu party'ye davet ediyor.

Bütün bunlar bilinmektedir. Kabaca bu şekilde betimlendiğinde çıkarılacak reddiyenin ana çizgisi, sistemin elinde bulundurduğu iktidar ve mülkiyet hakkına dayanarak tüm insanların bilmek ve insanca yaşamak hakkını gaspa yönelmiş veya potansiyel olarak bunu içinde barındıran her türlü egemenlik ve eşitsizlik ilişkisinin meşruiyetini tam anlamıyla ve radikalce reddetmek olmalıdır.

Tam anlamıyla reddin, tasarım ve buna bağlı etkinliğin, hayata geçirilmesi koşuluna bağlı olduğu açıktır. Verili gerçekliğin tahakkümüne karşı çıkış geleceğe ertelenebilecek bir tavır değildir. Karşı çıkış tavrını hayata geçirmek üzere yola çıkanların önlerinde, öncelikle, kendi düzlemlerinde egemenlik ve eşitsizlik ilişkilerini bilinçle saptama ve tasfiye etme sorunu vardır. Sonucu mevcut egemenlik ve eşitsizlik ilişkilerini yaratan her türlü faaliyet, tasarlama ve üretme biçimleri ile paylaşılmamaş ve mülkiyete dönüşmüş uzlaşma süreçlerini ve sanat/hizmet sözcüklerini birarada kullanan "teorik" jargonları kuşkuyla karşılamak ve ısrarla sorgulamak gerekmektedir.

Söylenenlerle bir kopuş tasarlanmaktadır. Bu kopuşun kültür sanat alanında sistemin hegemonyasını kırmayı önermek olduğu açıktır.

BİR KOPUŞ TASARISI VE SANAT HAREKETİ DÜŞÜNCESİ

Her kopuş, bir tasarının ve bu tasarının kendisini gerçekleştirdiği bir eylem zemininin üzerinde yükselir. Herşeyden önce, gövdesinden kopulan ideolojik 'bütün'ü belirleyen temel öğelerin sonuna kadar sorgulanması gerekmektedir. Bu sorgulama, bilgisine varışta birlikte değiştirme cesareti ve böyle bir ahlakla beslenmiş bilincin işidir. Eğer 'bütün'ün hareketini tanımlayan bir dil ve pratikten sözedebilirsek, bundan kopmak, yeni bir dil, yeni bir iletişim biçimi kurmak ve bu sayede yeni bir pratik üretmektir. Bu bir karşı-dil ve karşı-pratiktir.

Sanat alanında karşı-dil kurmak ve karşı-pratik üretmek ne anlama geliyor?

Şu soruya aşağıda vermeye çalışacağımız yanıtlar, geniş bir tartışmanın kuşkusuz ki yalnızca öncülleridir.

Bizim, kopuşu gerçekleştirmek istediğimiz gövde kapitalizmin bütüncül gövdesi denebilecek ideolojik/kültürel bütün adına meşrulaşmış ve merkezileşmiş iktidarların, iktidar biçimlerinin tümüdür. Karşımızdaki politik, ideolojik, etik, cinsel, kültürel/toplumsal bütün alanlara yayılan bir iktidar ve iktidarlar dizini vardır. Kırılmasını hedeflediğimiz burjuva hegemonyasının hem amacı, hem aracı olan bu kütle doğası gereği, sadece baskı aygıtlarında değil, yatak odalarından işyerlerine kadar gündelik yaşamın her alanında ve her gün kendisini yeniden üreten bir mekanizmada somutlanıyor. Bunu söylemekle iktidarın kullanıldığı ve paylaşıldığı alanlardaki gücün, örgütlü yapısına işaret etmiş oluyoruz. Karşı-dil oluşturmak isteyen, kopuşu ve kopuşun pratiğini üretmek isteyen insanlar bunu hangi alanda yaparlarsa yapsınlar, diğer alanlardaki karşı çıkışlarla bağlantı içinde ele almak zorundadırlar. Diğer alandan bağımsızlığı seçen bir karşı-çıkış, iktidar için ciddi bir tehlike oluşturmak bir yana giderek sisteme eklemlenen bir pratik olmaya yazgılıdır. Gerçekte iktidarın asıl sorunu, hayatın çeşitli alanlarındaki muhalefeti gayrimeşru ilan etmek yani ona katlanamamak değildir. Farklı alanlara dağıtılmış muhalefetin meşruiyetini parçalamak ve bileşik bir muhalefet gücünün oluşumunu önlemektir. Sorun, burjuva hegemonyasını kırmak ve gündelik yaşama dayatılan iktidarların parçalanması olarak düşünüldüğünde, sanat pratiği açısından şu söylenmelidir: Eğer sanat pratiği günümüz insanının bilmek ve sanat yapmak hakını ortadan kaldıran her tür eşitsizlik, sömürü ve egemenlik ilişkilerinin reddi ilkesine oturmuş bir arayış ise, bu arayışın gündelik yaşamın değişik alanlarında üretilen diğer karşı-çıkış pratiklerine karşı duyarsız kalması mümkün değildir.

Olası örgütlü bir sanat pratiğinin diğer muhalif pratikler karşısındaki duyarlığından sözetmek, kendi kopuş projesini bloke etmez. Tersine güçlendirir. Sömürü sisteminin ortadan kalktığı, her türlü egemenlik ve eşitsizlik ilişkilerinin kaldırıldığı bir topluma ulaşmayı amaçlayan toplumsal mücadelenin politik, ideolojik, etik ve estetik toplumsal/kültürel tüm düzeylerde ayrı, ancak bağlantısal olduğunun kabulu, bileşik bir muhalefete de olanak sağlar.

Şurası bilinmelidir: Toplumsal mücadele kendisini oluşturan özgün alanlardan sadece birinin mücadele biçimine indirgenemez. Mücadele, bu alanlarda ve alanlar arasındaki ilişkilerin bağlantısal birlikteliğinde somutlanır. Bu öğeler ve alanların ayrı kimliklerle varolmaları, açıktır ki, topyekün muhalefet pratiğinin dışında kalmaları anlamına gelmemektedir. Tam tersine, bütün toplumsal düzey ve alanların dönüştürülmesi mücadelesinde, topyekün muhalefeti gerçekleştirmek anlamını taşımaktadır.

Sanat pratiğinin özgüllüğünü belirleyip diğer muhalif pratiklerle ilişkisine işaret etmeye çalıştık. Sanat pratiği tüm toplumsal etkinlik biçimleri arasında erişilmez bir noktaya konulmuş bir pratik olarak görülmediği gibi diğer muhalif pratikler karşısında silik bir kimlikle varolan ve kendisine özel hizmet kategorisi içerisinde işlev biçilmiş bir pratik olarak da görülmemelidir. Sanatı, politik pratiğin özel bir aracı olarak konumlandıran anlayışlar yadsınmalıdır. Sanatı, politikanın mücavir alanı kabul eden ve kendinde doğal bir vesayet hakkı gören eğilim ve uygulama girişimlerine nereden ve nasıl gelirse gelsin kesin bir şekilde karşı çıkılmalıdır.

Sanatın diğer muhalefet pratikleriyle ilişkisine işaret eden bu saptamalar, ancak pratik içerisinde gerçek bir anlam kazanabilir ve ancak pratik içerisinde maddi bir deney oluşturabilir. Tekil karşı çıkışlarımızın bir hareket fikriyle birleşmesi, kelimenin tam anlamıyla bu tasarının kuvveden fiile çıkarılmasıdır. Fiile çıkış bugün burada öngöremeyeceğimiz farklı, yeni biçim ve bileşimleri ortaya çıkartabilir. Sözcükler ve saptamalar:, ancak böyle bir durumda gerçek anlamını kazanacaktır. Şu an yapılabilecek olan ise eliştirel şiddeti içimizden geçirmeyi de ertelemeden, bugüne kadar oluşmuş pratiklerin olumlu ve olumsuz deneylerini değerlendirmek yoluyla bir ön hukuk oluşturmaya çalışmaktır. Böyle bir hukukun hayat karşısındaki dayanıklılığını ise, bizzat pratiğin kendisi gösterecektir.

Sanatsal alanda sanat hareketi dolayımıyla bir kopuştan sözetmek sistem içerisinde oluşmakta olan sanatın ideolojik kültürel tarihinden bir kopuşu ve yeninin üretimi bağlamında bir toplu etkinin dilini ve pratiğini üretmek anlamına gelmektedir. Sanat ürününün üretilişi koşullarından dolaşım kanallarına gidişi ve insanlarla buluşmasına dek, verili bir ortam içerisinde şekillenmesi, onun diğer etkilere açık bir toplumsal pratik olduğu anlamına gelir. Sanat derken, bağımsız bir değişkenden değil, üretiliş koşullarından başlayarak konum ve işlevine göre okunabilen bir toplumsal etkiden sözediyoruz. Bu anlamda, sanat üretenini de dolaşım kanalları aracılığıyla ulaştığı insanları da dolaylı ya da doğrudan etkilere maruz bırakan bir pratiktir. Sanatsal beğeni denen sonuç açıkça çağın ve toplumun karşısında bir konum almaktır. Bu konum, ya varolanı koruyan ideolojik çağrılara katılmakla ya da bunlara karşı bir müdahale ile sonuçlanabilir. İkinci durum genellikle bir gelecek tasarımında izdüşümünü bulur. O halde sanat pratiği bütün 'masumiyetine' rağmen dönüştürücü bir pratiktir. Görevi ve işlevi elbette tümüyle gelecek tasarlamak degildir. Ancak bugünü ve bugünkü toplumsal formasyonu eleştirmek yoluyla başka bir biçimin soyut da olsa varlığına işaret eder. Açıkça buna duyulan ilgi ve arzuyu hissettirir.

Verili sanat ortamın yadsınması, mevcut ilişkilerin dışındaki bir başka ortamın dili ve pratiğiyle şimdiden bugün varolabileceği ısrarından hareket etmelidir. Bu da, sadece sanat ürününe yüklenen ve onun aracılığıyla öngörülen bir umut ve ahlak ile ilgili değildir. Buradaki yadsıyıcı muhalif karakter yaşam biçimiyle, alternatif sanat pratiğinin farklılığıyla kazanılan bir özelliktir. Bu anlamda bir karşı dil kurmak ancak eylemsellik/pratik dolayımıyla olanaklıdır. Konumunu böyle belirlemiş bir sanat pratiğinin işlevi gereği ortaya koyacağı tavır, verili sanat pratiklerinin meşruiyetlerinin sorgulanmasıdır. Bu sorgulama, doğallıkla bir ayıklamayı getirecektir. Kendine uygun nesnelleşme olanakları, bildirisine ve saldırısına uygun pratikler üretmek durumundadır.

Burada bir sistem-dışılıktan, bir karşı-pratikler manzumesinden sözedilmiş oluyor. Bunlar sistem tarafından meşru veya gayri meşru görülmesine bakılmaksızın sanat pratiğinin gerçek varoluşu için meşru olan koşul ve konumlardır. Bu koşul konum ve pratikler, gerek varolan sanat pratikleri ve iktidarları, gerekse diğer toplumsal düzeylerdeki egemen pratikler ve iktidarlar açısından doğaldır ki, kabul edilebilir olmaktan uzaktır.Öyleyse bu durumun, belli riskleri olacaktır. Muhalif sanat pratiğinin köktenci red tavrının, kendi üretim mekanizmalarından, dağıtım, ileti ve dolaşım arçlarına kadar tüm örgütlülük yapısı bu riskler nedeniyle her koşulda süreklilik taşıyacak yöntem ve biçimlerin tasarlanmasını zorunlu kılar.Bu, sanat pratiğinin kendisini verili koşullara göre ayarlamayıp, onları kendi varoluşunu olanaklı kılacak şekilde değiştirmeye ve dönüştürmeye zorlaması demektir.Bu red tavrı verili koşulların bilgisini, onlara uymak için degil onları dönüştürmek, olmazsa ayrım çizgisini çekmek için gereksinir. Çünkü baştan bu yana anlatılagelen bir kopuşu öngören bir sanat pratiği için bugün herşeyden önce gerekli olan 'tavizsiz eleştirisidir.'

Bütün anlatılanlardan, 'Modern Toplum' olarak adlandırılan örgütlü saldırganlığın, bütün toplumsal düzeylerde gerçekleştirilmesi gereken, ancak, bizim burada sanat pratiği düzeyinde gerçekleştirmeye çalıştığımız örgütlü bir direniş ile karşılanması gerektiği, bir sonuç olarak ortaya çıkmış oluyor.

Böyle bir karşı saldırı, deyim uygunsa, sanat için tek umuttur.

1Mayıs1992

BİR MEKTUP
MUSTAFA ÖZ

ADALET?

"Adalet mülkün temelidir" deyimini en çok adliye yapılarında, yargılama odalarının duvarlarında görüyoruz. Duvarlara büyük harflerle "Adalet Mülkün Temelidir" yazmışlar. Bu deyimi, sık sık TV ekranlarına da getiriyorlar. İnsanlarımızın gözleri bu yazıyı kalıp olarak görüyor da, anlamı üzerinde pek duran olmuyor.Bu görünüşe göre adaletin dağıtımı, sağlanması daha ziyade mahkemelere, yargıçlara verilmiş gibidir. Öte yandan devletin - hükümetin çok adaletsizlikleri vardır ama onlar, dağıtım terazisine girmiyor anlaşılan.

Osmanlı devletinden TC Devletine geçilmiştir. Yeni mülkün sınırları çizilmiştir. Şeklen de olsa parlamenter sistem getirilmiştir. Devletin ideolojisi belirlenmiştir. Bunlara bağlı bir hükümet erki kurulagelmiştir. Ülkedeki üretenler, yönetilenler parlamento ve hükümetlerinden, üretimden bölüşüme dek her alanda "adalet" beklemektedirler. Öte yandan devlet de hem vatandaşlarına karşı, hem de kendi temelini sağlamlaştırmak için şematik kurumları oluşturmuştur. Bir yandan hukuk okulları açmış, öte yandan alt ve üst mahkemelerini kurmuştur. Bu devlet okullarından çıkanların beyinleri, devlet ideolojisiyle yıkanmıştır. Bunlar üç koldan; yargıçlar, savcılar, avukatlar olarak düzenin hukukunu korumak ve mülkün temelini sağlamlaştırmak için var güçleriyle çalışmaktadırlar. Alt mahkemesinden üst mahkemesine dek devletin korunması ön plana alınmıştır. Bu nedenle en ağır cezalar, devlete karşı işlenen suçlarda görülmektedir. Yani devlet, kendini en üstte, ulaşılması zor ve hiç dokunulmaz varlık olarak gösterilmektedir. Devlet şemsiyesinin altında yaşayan, üreten, tüm değerleri yaratanlar, insanlığa hizmet edenler, devlete karşı bir suç işledikleri zaman devlet onların canını almaktadır... Can almak, adaletmiş... İnsan varlığını yok etmek, nasıl bir "adalettir" bilinmez...

T.C.'nin hukuksuzluğu, adaletsizliği daha devletin kurulmaya başlandığı ilk yıllarda görülmeye başlanmıştır: "İzmir Suikasti" yargılamalarıyla adaletsizliğin birinci perdesi açılmıştır. Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının ipe yollanışlar, 12 Eylül döneminde gencecik çocukların idam edilişleri, onlarca kişinin devlet güçleri tarafından öldürülüşleri, devletin vatandaşına karşı olan tutumunu göstermektedir.

Deniz Gezmiş ve arkadaşları, "düzen elden gidecek" korkusuyla ipe gönderilmişlerdir. Yani devletin bir de "korku" sorunu vardır. Korkusundandır ki bazı muhalif kişileri öldürmek zorunda kalmaktadır. Böyle bir devlet tipinin rengi, açıkça bellidir. Eylülist dönemin devletinin öldürdüklerinin sayısı belli değildir.

İdamlardan devlet ne kazanmaktadır?.. Başkalarının gözünü mü korkutmak istemektedir? Halkın vicdanını mı rahatlatmaktadır? Yoksa halkın devlete karşı olan güvenini mi sarsmıştır, kinini mi artırmıştır?

Aktüel dergisi, "Deniz Gezmiş ve arkadaşları Genel Kurmay emriyle idam" edildiklerini yazdı. Demokrat Parti önderlerinin de idamları, Genel Kurmay baskısıyla yapıldığı "Demirkırat" belgeselinden yayın organlarının belgelerinden anlaşılmıştır. Bu, devlet içinde devlet gibi durum, nereden kaynaklanmaktadır?..

Bir devlet ki, yargısız da insanların canını alabilmektedir. Devletin işkence odalarında ölenler, sakat kalanlar gözlerimizin önündedir. Son zamanlarda yapılan operasyonlarla kurşunlananlar. Son perde de (son olmaz ya) Sıddık Bilgin olayı... Sıddık Bilgin olayının ortaya çıktığı günlerde, konuyu gazete ve dergilerden öğrenince içimiz kan ağlamış, insanlık adına kendi insanlığımızdan utanmıştık. İnsan kimliği taşıyan böylesine vahşi varlıkların çağımızda nasıl oluştuklarına şaşmıştık. Bir de olay sonucunu, mahkeme kararlarını gazetelerden okuyunca vicdanımız parçalandı, ağzımız açık kaldı. Bu olayı, Güngör Mengi'nin gazeteye yazdığı yazıdan bir parça aktaralım:

"Bingöl'ün Genç ilçesinde 1985 Temmuz'unda ilkokul öğretmeni Sıddık Bilgin'i işkence ile öldürmekten sanık yüzbaşı, iki başçavuş ve bir onbaşı vardı ya...Onları birer yıl hapis cezasına çarptıran mahkeme kararının gerekçesi açıklandı. Mahkeme Sıddık Bilgin'in işkenceden ötürü öldüğüne dair kesin delil bulunamamış ve şüpheye düşmüş...

'Şüphe, sanıkların lehine yorumlanır' ilkesinden hareketle yüzbaşı Ali Şahin ve emrindekilere adam öldürme suçundan ceza vermemiş! Yargıtay kararı onaylarsa sanıklar 2,5 ay kadar hapis yatıp çıkacaklar. Bu kararın kamu vicdanını tatmin etmesi mümkün olacak mı? Türk devleti işkenceye karşı olduğuna dünyayı inandıracak mı? Çok şüpheli... (...)

Ama devlet gücünün meşruluğu ve saygınlığı adaletli olmasındandır.

Ölüm getiren bir işkenceye 2,5 ay hapis veren adalet tartışma yaratacaktır."

Hukuk mu bu? Demek oluyor ki bundan böyle halk, hukukunu adaletini başka yerlerde arayacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti devletinin yetmiş yıllık tarihi, ulusal gelir paylaşımından tutun da hukuk kurallarına dek adaletsizliklerle doludur. Bu da cumhuriyet devletinin bitişini göstermektedir.

Evet yeryüzü adaletsizliklerle doludur. Ama Türkiye, yeryüzünün zirvesindedir.

"Kapitalist devletin kuramı böyledir. Bunun tersi olursa zaten, oluşum eşyanın doğasına aykırıdır" diyenlerimiz çıkacaktır. Öyleyse devlet, toplumun sınıflarına göre oluşmaktadır. Buna göreyse kapitalist sınıfın devleti, baskıcı, adaletsizci, ayrımcı, kişinin dünyasını ve geleceğini karartıcıdır. Emekçi sınıfın devletiyse hakçı, özgürlükçü ve insanın kişiliğini geliştiricidir. Dünyayı değiştiren ve yeniden yaratan emek, geleceğin insanını da yeniden yaratacakıtr.

BİRİNCİ YILA DOĞRU

Devrim, bugün en zor olanı yapmaya çalışıyor. Çerçevesi dergi olarak sınırlı olsaydı, kuşkusuz bu denli sancılı bir dönem yaşamazdı. Ancak yapılan şey sosyalizm perspektifine karşılık gelen iş'ler olunca enerji sarfiyatı da artıyor.
Devrim, başından beri birlik zeminine oturdu ve oturduğu zemini sağlam kılmaya çalıştı. Dolayısıyla Devrim, bu zeminin tüm özelliklerine uygun bir fotoğraf verdi. Bu fotoğraf, başlangıcın ilerisindedir.
Devrim, gerek kişi sultalığından ve politikasızlığından kopuşu, gerek likidasyona karşı aldığı siyasi tavırla yürünecek bir yol çizmiştir. Ancak hiçbir zaman abartma eğilimine girmemeliyiz Dizboyu sorunların olduğu, sorunlarımızdan çok, sosyalizmin sorundaşı olduğumuzun farkındayız.
Devrim'in bir yayın pratiği olması, Devrim düşüncesinin bir siyaset pratiği olması, Türkiye sol'unda sosyalizmin iktidar ve komünizmin düşünce pratiği olması yolunda sonsuz bir boşluk içerdiği koşullarda, bunun örgütlü gücünün yaratılmasında, katkı olmayı amaçlaması varlık nedenidir.
Bu neden ortadan kalktığı oranda Devrim yerini bulmuş demektir.
Böyle bir gerekçe Devrimci yoldaşların da varlık gerekçesidir.
Temel hazırlığımız yapılmıştır, süreç devam ediyor.
Yeniden motive olduğumuz ve oldukça umutlu adımlar atacağımızı düşündüğümüz önümüzdeki süreci, alabildiğine katılımcı ve ortak kotarmaya, fikirden zikir'e bu geleneği oturtarak yol almaya devam edeceğiz.
İşler gibi düşleri de birleştirerek.

DEVRİM

"Sınıf hareketinin konjönktürel ve anlıksal devinimleri içinde olmak ve buna bağlanmakla, tarihsel amaçlara uzanan bir pratik içinde olmak çok farklıdır. Hatta, bazan karşıt duruşlar bile ortaya çıkarabilir." ***(Siyaset Boşluğu ve Siyaset / Mesut Has'ürk / sf. 17)***

" Kapitalist ülkeler arası bütünleşme düzeyi...ülkelerin ayrı ayrı bağımsız politika izlemelerini zorlaştırıyor. Kimi bağımsız politika izlemeye kalkan ülkelere Birleşmiş Milletler ambargolarının dayatılması rastlantı değildir...Lenin'in emperyalizmi tanımladığı zamandan farklı olarak uluslarası tekellerin denetleme fonksiyonunu da katabiliriz." ***(Esin Irmak / Türkiye Ekonomisine Bir Bakış / sf. 23)***

" Ayrı ayrı çıkışlar birlikte yürüyüşe ve eyleme yönelmelidir. Komünist harekette erozyon devam ederken bu çok zor da olsa , bilinçli bir çaba ile aşılacak bir durumdur. " ***(M. Göğen / Birlikte Yürüyüşe / sf. 36)***

" MDD hareketinin kendini ötekilerden ayıran belirgin özelliği "aşamalı" "cephe" ye dayanan, "asker-sivil aydın zümre" nin önderliğine razı bir devrim taktiğine sahip olmasıdır. TİP'de"devrim"den çok bir geçiş, seçimle iktidarı alma düşüncesi var. MDD tezlerindeki geriliğe ve yanlışlara rağmen, devrim düşüncesine sahip bir harekettir. " ***(Haluk Yurtsever / Dünden Bugüne Türkiye Solu 2 / sf. 8)***

"Kuşkusuz statükoculuk bir iki makaleyle yıkılmaz. Aşılması, yıkılması için eylemli yürüyüş gerekir. Bütün sorun buralardadır. Birlikte eylemli yürüyüş ve adım adım statükoları yıkıp bir üst aşamada yeniden üretim.." ***(A. Turgut / Statükoları Savunarak Birlik Yapılamaz / sf. 21)***

"Sosyalist medya, burjuva medyayı genellikle güç eksikliği nedeniyle arkadan takip eden, ancak ona hizmett eden değill, onunla karşı karşıya geldiği halde onun pratiği benzeri bir pratik üreterek, ona dolayımlı olarak bağlanan ya da ondan kopamayan bir serüven izlemektedir." ***(B.Elısın / Sosyalist Medya'nın okur profili üzerine / sf. 41)***